

**Verkostot
ammattikorkeakoulutuksen
voimavarana**

TERO JANATUINEN (TOIM.)

Verkostot ammattikorkeakoulutuksen voimavarana

AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN,
KONE- JA TUOTANTOTEKNIIKAN KOULUTUSOHJELMAN
JA KUNTOUTUSOHJAUKSEN JA -SUUNNITTELUN
KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTIRAPORTIT

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN RAPORTTEJA -SARJA
Toimittaja • Eva Ijäs

© 2009

Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

VERKOSTOT AMMATTIKORKEAKOULUTUKSEN VOIMAVARANA
Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen,
kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman
ja kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman
ristiinarviointiraportit

Kansi & taitto • Pekka Salminen
Paino • Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print • 2009

ISBN 978-951-830-162-5
ISSN 1795-3766

MYYNТИ JA JAKELU
Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto
PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35
40200 Jyväskylä
Puh. 040 552 6541
Faksi (014) 449 9695
Sähköposti: julkaisut@jamk.fi
www.jamk.fi/kirjasto

VERKKOKAUPPA
www.tahtijulkaisut.net

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	9
ABSTRACT.....	13

AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN RISTIINARVIOINTIRAPORTTI

1 AMMATILLISEN ERITYISOPETTAJANKOULUTUKSEN RISTIINARVIOINTI.....	18
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	18
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	19
2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....	21
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	21
2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	22
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla.....	23
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	24
2.5 Näkemykset tulevaisuuden kehityssuunnista erityisopettajankoulutuksessa.....	26
2.6 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen.....	28
2.7 Opetuksen toteutuksen suunnittelu.....	29
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS.....	31
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	31
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	32
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa.....	35
3.4 Koulutusyksiköiden, -ohjelmien ja opettajien välinen yhteistyö.....	36
3.5 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus.....	36
4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....	38
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden saavuttaminen sekä palaute- ja arviointitiedon hyödyntäminen.....	38
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman arviointiin.....	39
4.3 Opintojaksojen onnistumisen arviointi.....	39
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	40
4.5 Koulutusohjelman seuraavat kehittämissaskeleet.....	41

5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA TUKEVAT PALVELUT JA TUKITOIMET	42
---	----

6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	46
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	46
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi	46
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi..	48

KONE- JA TUOTANTOTEKNIIKAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI

1 KONE- JA TUOTANTOTEKNIIKAN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI...50	
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	50
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus	50
2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....52	
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	52
2.2. Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa... 54	
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	55
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	56
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen.....	57
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta.....	58
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu.....	58
3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	60
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	60
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	63
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	66
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö.....	67
3.5 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	68
4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....70	
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen	70
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.....	71
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi.....	71
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	72

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä	73
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	73

5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA TUKEVAT PALVELUT JA TUKITOIMET	75
---	----

6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	77
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	77
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	77
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi..	79

KUNTOOUTUSOHJAUKSEN JA -SUUNNITTELUN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTIRAPORTTI

1 KUNTOOUTUSOHJAUKSEN JA -SUUNNITTELUN KOULUTUSOHJELMAN RISTIINARVIOINTI.....	82
1.1 Tietoja koulutusohjelmasta.....	82
1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus.....	83

2 KOULUTUSOHJELMAN JA SEN OPETUKSEN SUUNNITTELU.....	85
2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa.....	85
2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa..	85
2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla	86
2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi.....	87
2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen.....	88
2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta.....	89
2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu.....	90

3 KOULUTUSOHJELMAN OPETUKSEN TOTEUTUS	92
3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset.....	92
3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus.....	92
3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa	96
3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö.....	96
3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa.....	97
3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus	98

4 KOULUTUSOHJELMAN TULOKSET JA OPISKELIJOIDEN OPPIMINEN.....	99
4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen.....	99
4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.....	100
4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi.....	101
4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi.....	102
4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä	103
4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä	104
5 KOULUTUSOHJELMAN TOTEUTTAMISTA TUKEVAT PALVELUT JA TUKITOIMET	106
6 VAHVUUDET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET	109
6.1 Koulutusohjelman vahvuudet.....	109
6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi.....	110
6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi	111

Tiivistelmä

Janatuinen, Tero (toim.)

Verkostot ammattikorkeakoulutuksen voimavarana.

Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen, kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman ja kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman ristiinarviointiraportit.

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 2009, 111 s.

(Jyväskylän ammattikorkeakoulun raportteja, 13)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 978-951-830-162-5

Jyväskylän ammattikorkeakoulun laadunvarmistusjärjestelmään kuuluu yhtenä tärkeänä osana koulutusohjelmien ristiinarviointi, jonka avulla hyödynnetään eri alojen asiantuntemusta koulutuksen kehitystyössä. Jokaista arviointia varten kootaan monialainen arviointiryhmä, joka laatii myös julkaistavan raportin tekemästään arvioinnista. Näin ristiinarviointi on myös sisäinen yhteisöllinen oppimismenetelmä, jossa hyviä käytäntöjä ja kehittämisvirikkeitä siirtyy yhteiseen käyttöön. Vuonna 2004 aloitettu ristiinarviointimenettely on vuoden 2009 alkuun mennessä kohdistunut jo 30:een Jyväskylän ammattikorkeakoulun koulutusohjelmaan. Myös ylempiin ammattikorkeakoulututkintoihin johtavat koulutusohjelmat ovat tulleet arviointeihin mukaan.

Julkaisussa raportoidaan kolme keväällä 2008 toteutettua arviointia. Kohteina on kolme eri alojen koulutusohjelmaa: ammatillinen erityisopettajakoulutus (ammatillinen opettajakorkeakoulu), kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma (tekniikan ja liikenteen yksikkö) sekä kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma (sosiaali- ja terveysalan yksikkö). Näitä koulutusohjelmia yhdistää erityisesti vahvat yhteistyöverkostot. Ammatillisella erityisopettajakoulutuksella ja kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmalla on molemmilla myös valtakunnallinen koulutustehtävä. Koulutusohjelmien yhteisiä haasteita ovat mm. oppimisympäristöjen kehittäminen, henkilöstöressurssien käytön suunnittelu, koulutusohjelmien tai ammattikorkeakoulun sisäisen yhteistyön vahvistaminen sekä kansainvälistymisen edistäminen.

Ammatillisen erityisopettajakoulutuksessa on vahva erityisopettajuuden arvoperusta ja aikuisopiskelijälähtöiset periaatteet. Pedagogisten käytäntöjen vahvuus näkyy mm. opiskelun monimuotoisuudessa, henkilökohtaistamisessa, HOPS-työskentelyssä ja harjoittelujen toteutuskäytännöissä. Koulutusohjelma kerää ennakoit tietoa vahvan sidosryhmätyön sekä opettajien T&K-toiminnan ja täydennyskoulutuksen kautta. Palautteisiin reagoidaan nopeasti. Ammatillisen erityisopettajakoulutuksessa tehdään sekä valtakunnallista että alueellista kehittämistyötä. Toimintaa tukee tiivis sisäinen yhteistyö ja toimintakulttuuri.

Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen haasteena on oman profiilin kehittäminen, kun alan kilpailutilanne on muuttunut koulutustarjonnan lisääntyessä. Koulutusohjelmalla olisi edellytykset myös laajempaan kansainvälisen koulutuksen ja asiantuntijatyön myyntiin. Toiminnan haasteena on kuitenkin henkilöstön pieni määrä toiminnan laajuuteen nähden. Tehokkuutta voisi lisätä osaltaan yhteistyön laajentaminen ammatillisen opettajakorkeakoulun omien tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun yhteisten tukipalvelujen kesken. Aikuisopiskelijan tarpeet asettavat myös omat vaatimuksensa oppimisympäristöille. Kehittämiskohteita voisivat olla työelämänedustajien tiiviimpi osallistuminen koulutusprosessiin, opiskelijoiden vertaistuen ja kotikansainvälistymisen vahvistaminen sekä verkko-oppimisympäristöjen käytön motivointi ja opettaminen.

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman koulutusprosessit ovat tehokkaita ja toimintaa tukevia selkeää organisoitumista ja hyväksi havaittuihin käytäntöihin pohjautuva koulutusajattelu. Henkilöstö on sitoutunutta, opettajat asiantuntevia ja opiskelijat tyytyväisiä. Monipuoliset ja toimivat työelämäsuhteet tukevat koulutusohjelman työelämälähtöistä toteutusta. Henkilöstö osallistuu laajasti T&K-työhön, mikä välittyy opetuksen kautta myös opiskelijoille. Opiskelijat saavat työelämässä tarvittavaa osaamista myös koulutuksessa painottuvan projektioppimisen välityksellä.

Pedagogisen näkemyksen syventäminen on kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman haaste. Käytännön ratkaisuja tulisi tukea osaamisperustaisen opetus suunnitelma-ajattelun syventämisellä, jolloin huomio kiinnitetään koneinsinöörin osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämiseen. Myös oppimisympäristöajattelun laajentaminen mahdollistaisi paremmin oppimisen autenttisten, ammatillisesta käytännöstä tulevien haasteiden kautta. Koska asiantuntijuuden kehittyminen on sosiaalinen ilmiö, pitää henkilöstön ja opiskelijoiden tehdä tiivistä, tavoitteellista yhteistyötä. Koulutusohjelman kehittämisen sisäisiä haasteita ovat mm. kolmen k:n ajattelun (koulutus – kehitys – kansainvälisyys) sisäistäminen ja työaikasuunnittelu.

Tarve- ja työelämälähtöisyys ovat arvioinnin mukaan *kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman* merkittäviä vahvuuksia. Ikääntymisen ja syrjäytymisen myötä koulutuksella on kasvava yhteiskunnallisen tarve. Koska koulutusohjelma tarjoaa ainoana yksikkönä nuorten koulutusta Suomessa, on sillä valtakunnallinen koulutustehtävä. Toiminnassa näkyikin valtakunnallisen yhteistyön merkitys ja tiivis yhteistyö työelämän kanssa. Opiskelijoiden on mahdollista valita opintojensa vaihtoehdoksi yrittäjyyspolku heti opintojen alkuvaiheessa. Koska koulutusohjelman opiskelijoilla on taustalla erilaisia pohjakoulutuksia, on koulutusohjelmassa käytössä toimivia menetelmiä aiemmin opitun tunnistamisessa. Myös palautteiden hyödyntäminen näkyy koulutusohjelman kehittämisessä.

Yhteistyön lisääminen nousi arvioinnissa koulutusohjelman keskeiseksi kehittämiskohteeksi. Yhteistyö eri koulutusohjelmien ja opettajien kesken lisäisi koulutuksen monialaisuutta, vähentäisi päällekkäisyyksiä ja parantaisi osaamisen laajempaa hyödyntämistä. Yhteistyö auttaisi myös pienen koulutusohjelman resurssien ja riskien hallinnassa sekä tukisi opiskelijoiden yksilöllisiä valintoja. Haasteena on myös pohtia, millaisilla opintojaksoilla virtuaaliopintojen soveltaminen on tarkoituksenmukaista. Lisäksi pieni ja suhteellisen uusi koulutusohjelma joutuu panostamaan viestintään, jotta se tunnettaisiin paremmin työelämässä. Euroopassa ei ole muita vastaavia koulutusohjelmia, mutta kansainvälinen T&K-toiminta ja koulutuksen sekä asiantuntijuuden myyminen voisi avata uusia mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön.

Viestinnän parantaminen sekä yksiköiden ja koulutusohjelmien erityispiirteiden huomioon ottaminen korostuivat *ehdotuksissa tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi*. Viestinnän tulisi edistää etenkin pienten koulutusohjelmien tunnettavuutta. Lisäksi toivotaan aktiivisempaa viestintää siitä, miten laadunvarmistustyön kautta saadut tulokset ja palautteet on otettu huomioon kehittämistoimissa. Myös T&K-kehittämispalveluiden toiminnasta pitäisi viestiä tehokkaammin henkilöstölle. Ammatillinen opettajakorkeakoulun osalta tulisi etsiä sen omaleimaisuuden huomioon ottavia toimintatapoja niin viestintään kuin muihinkin tukipalveluihin. Virtuaaliopintojen pedagoginen kehittäminen on koko ammattikorkeakoulun haaste. Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa tehdystä verkkopalvelujen kehittämistyöstä olisi hyötyä koko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden ohjauksjärjestelmän kehittämisessä. Opiskelijoiden kehittämisehdotukset liittyivät etenkin opiskelijaterveydenhuollon ongelmiin sekä fyysisten tilojen puutteisiin erityisesti massaluennoilla.

Asiasanat: ammattikorkeakoulut, kehittävä arviointi, laadunvarmistus, koulutusohjelma, koulutusohjelman ristiinarviointi, ammatillinen erityisopettajankoulutus, kone- ja tuotantotekniikka, kuntoutusohjaus ja -suunnittelu

Abstract

Janatuinen, Tero (Ed.)

Networks as Educational Resources in Finnish Universities of Applied Sciences.

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, 2009, 111 p.

(Reports from JAMK University of Applied Sciences, 13)

ISSN: 1795-3766

ISBN: 978-951-830-162-5

An important element of the quality assurance system of JAMK University of Applied Sciences (JAMK) is the cross evaluation of degree programmes, in which the expertise of the various fields of study is utilised to develop education. A multidisciplinary team is established for each cross-evaluation. The team also produces a report on the evaluation in question. Thus, cross-evaluation is also an internal, collective learning method in which good practices and development ideas are shared and distributed. The cross-evaluation procedure started in JAMK in 2004. By the end of 2008, a total of 30 JAMK degree programmes had undergone the cross-evaluation process. Also the Master's Degree programmes have been included in the procedure.

The present publication reports on the cross-evaluations implemented in three degree programmes in spring 2008, i.e. Vocational Special Needs Teacher Education Programme (Teacher Education College), Degree Programme in Mechanical Engineering and Production Technology (School of Technology), and Degree Programme in Rehabilitation Counselling (School of Health and Social Studies). All these degree programmes have strong cooperation networks. The Vocational Special Needs Teacher Education Programme and the Degree Programme in Rehabilitation Counselling also have national-level educational missions. The challenges shared by all four degree programmes include the development of learning environments, planning of human resources, enhancement of cooperation between JAMK's degree programmes and other forms of internal cooperation, as well as the promotion of internationalisation.

The Vocational Special Needs Teacher Education Programme is based on the values of special needs teachership and on adult student oriented

principles. The strength of the pedagogical practices is shown in e.g. blended learning methods, personalised approaches, personal study plans, and practical training arrangements. The programme efficiently utilises its interest groups, the R&D activities of the personnel and the continuing education programmes to collect anticipatory information. Feedback is reacted to immediately. The Vocational Special Needs Teacher Education Programme participates in both national and regional development work. The activities are supported by close internal cooperation and a strong working culture.

As the increased supply of vocational special needs teacher education has changed the competitive situation in the field, the Vocational Special Needs Teacher Education Programme is facing the challenge of developing a distinctive profile of its own. The programme also has potential to export its educational content and expertise. The challenge is, however, the number of the personnel in view of the extent of the activities. Efficiency could be increased by expanding cooperation between the Teacher Education College's own support services and the JAMK support services. The needs of adult learners also set special demands on the learning environments. Possible development focuses include increased participation of working professionals in the educational development and processes, enhancement of peer support and internationalisation at home, as well as increased motivation and training in the use of e-learning environments.

The educational processes of the *Degree Programme in Mechanical Engineering and Production Technology* are efficient. The activities are supported by a clear organisational structure and an educational ideology that is based on proven practices. The personnel and the teachers are professionals and committed to the goals of the programme. The students are highly satisfied with their education. The practically oriented implementation of the degree programme is supported by versatile and effective relations with industry. The personnel actively participate in R&D activities and utilise the results in teaching. The students have the opportunity to learn practical skills in projects, which form an important element of the programme.

The challenge for the Degree Programme in Mechanical Engineering and Production Technology is to deepen pedagogical thinking. Practical solutions should be supported by deepening competence-based curriculum thinking, in which the focus is on the development of the competences and expertise of mechanical engineers. Another way to enhance learn-

ing through authentic challenges that originate in professional practices would be to expand learning environment thinking. As the development of expertise is a social phenomenon, the personnel and the students should engage themselves in close, target-oriented cooperation. Internal challenges for the degree programme include the conceptualisation of “education-development-internationality” thinking, as well as working time planning.

According to the evaluation, need and work based orientation is a significant strength of the *Degree Programme in Rehabilitation Counselling*. The programme meets the increasing social demand caused by the aging population and social exclusion. As it is the only degree programme providing youth education in rehabilitation counselling in Finland, the Degree Programme in Rehabilitation Counselling also has a national educational mission. The role of national cooperation and close cooperation with the world of work is reflected in the implementation of the programme. The students may choose an entrepreneurship option right at the beginning of their studies. As the students completing the degree programme have different educational backgrounds, various kinds of methods are used to recognise and accredit prior learning. The feedback received is also utilised in the development of the programme.

A crucial development challenge that emerged in the evaluation of the Degree Programme in Rehabilitation Counselling was cooperation between degree programmes and teachers. Cooperation would enhance the multi-disciplinary nature of education, decrease overlapping, and improve the utilisation of competencies. Cooperation would also help a small degree programme manage its resources and risks and support students’ individual choices. Another challenge is to consider whether online implementation is a feasible solution for a course or not. A small and fairly new degree programme also has to invest in communications and advertising to make itself known in the labour market. As there are no similar degree programmes in Europe, international R&D activities and export of education and expertise could open up new opportunities for international cooperation.

The main focus of the *proposals to develop JAMK’s support services and activities* was on the improvement of communications and the recognition and acknowledgement of the special features of JAMK’s units and degree programmes. A special challenge for JAMK Communications is the promotion of the awareness of the small degree programmes. More active communication is also called for on how the results and feedback

received through quality assurance work have been utilised in development activities. Information on the activities of the R&D Services should also be distributed to the personnel more effectively. As to the Teacher Training College, such communication and support services methods should be looked for that that emphasise the College's special features. The pedagogical development of virtual studies is a challenge for all JAMK units. The development work on online services conducted at the Teacher Education College could be utilised in the development of the guidance system for JAMK's adult students. The development proposals received from the students mainly concerned problems in student health care and defects in the premises used for mass lectures.

Keywords: universities of applied sciences, constructive evaluation, quality assurance, degree programme, cross-evaluation of degree programme, Vocational Special Needs Teacher Education, Mechanical Engineering and Production Technology, Rehabilitation Counselling

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen ristiinarviointiraportti

HILKKA PARTANEN
TERO JANATUINEN
ELINA KIRJALAINEN
MAIJU KANNISTO
OUTI LAITINEN
PIRKKO LEPPÄNEN
LEENA LIIMATAINEN
TIINA RAJAMÄKI

1 Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Ammatillinen erityisopettajankoulutus aloitettiin vuonna 1977 ammattikoulujen opettajaopistossa Hämeenlinnassa. Vuonna 1985 vastaava koulutus alkoi Jyväskylässä. Tätä ennen erityisoppilaitosten opettajille järjestettiin ammatillisten opettajien erityisopetukseen liittyviä lyhytkursseja. Ammatillista erityisopettajankoulutusta toteutettiin vuoteen 1996 saakka 20 opintoviikon ja sen jälkeen 35 opintoviikon laajuisena kokonaisuutena. Syksystä 2005 alkaen koulutuksen laajuus on ollut nykyiset 60 opintopistettä. Koulutus toteutetaan kolmen lukukauden aikana.

Ammatilliseen erityisopettajankoulutukseen hakeutuu sekä ammatillisten erityisoppilaitosten, yleisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yhä enenevässä määrin myös muiden kuin oppilaitosmuotoisten organisaatioiden (mm. työvalmennussäätiöiden, nuorten työpajojen) opettajia. Koulutukseen hakeutuneiden tausta heijastaa ammatillisen erityisopetuksen rakenteen muutoksia. Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen järjestämislupa on perinteisesti ollut Jyväskylän lisäksi ammatillisella opettajakorkeakoululla Hämeenlinnassa. Myös Haaga-Helian ammattikorkeakoulu on vuodesta 2006 alkaen toteuttanut erityisopettajankoulutusta projektimuotoisesti.

Vuonna 2007 ammatillisessa erityisopettajankoulutuksessa Jyväskylässä opiskeli yhtä aikaa 110 opiskelijaa: 55 opiskelijaa aloitti opinnot elokuussa 2006 ja 55 opiskelijaa elokuussa 2007. Koulutuksesta valmistui vuonna 2007 45 opiskelijaa. Hakijoita oli yhtä aloituspaikkaa kohti 2,2.

Koulutusohjelman opetushenkilöstöön kuuluu kolme päätoimista henkilöä. Heidän lisäksi erityisopetuksen täydennyskoulutukseen, kansalliseen ja kansainväliseen hanketoimintaan osallistuu muita yksikön kouluttajia.

Ammatillinen opettajakorkeakoulu on jo 1990-luvulta alkaen pyrkinyt kehittämään koulutustarjonnan suunnittelua asiakas- ja kysyntälähtöisesti. Opettajien perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta on viety sinne, missä asiakkaat ovat. Erityisopettajankoulutukseen kehitettiin opettajakorkeakoulun ensimmäinen alueellisesti toteutettu opettajan-

koulutusmalli. Ensimmäinen toteutus oli Pohjois-Karjalassa vuosina 1990–1992. Siitä alkaen alueellisiin erityisopetuksen kehittämisen haasteisiin on vastattu toteuttamalla erityisopettajankoulutusta Jyväskylässä toteutettavan koulutuksen ohella alueellisesti eri puolilla maata: Oulun läänissä 1992–1998, Turussa 2002, Itä-Suomessa 2003–2004 ja Pohjois-Suomessa 2004–2007. Myös erityisopetukseen liittyvän täydennyskoulutuksen alueellinen toteutus käynnistyi 1990-luvun puolivälistä alkaen. 2000-luvulla alueellinen erityisopetuksen täydennyskoulutustarjonta on vahvasti lisääntynyt.

Erityisopetuksen kansainvälinen hanketoiminta käynnistyi 1997, jolloin ensimmäinen opettajakorkeakoulun koordinoima EU-hanke (SENECA) alkoi. Hankkeessa kehitettiin opettajien inkluusiivista osaamista edistävä opettajien eurooppalainen täydennyskoulutusmoduuli. Moduuleita toteutettiin neljässä eri maassa ja niihin osallistui opettajia lähes kaikista EU:n silloisista maista. Hankkeessa käynnistyi yhteistyö hankepartnerina olleen University of Northamptonin kanssa, joka edelleenkin on opettajakorkeakoulun kansainvälisistä yhteistyökumppaneista merkittävin. SENECA-projektissa toteutettu opettajien täydennyskoulutus puolestaan synnytti yhteistyön tsekkiläisen Masaryk Universityn kanssa. Tätä yhteistyötä on viime vuosina vahvistettu pelkästä ERASMUS-vaihdosta monipuolisemmaksi erityisopetuksen yhteistyöksi.

Opettajakorkeakoulu koordinoi 2000-luvun alussa kahta alahanketta pohjoismais-baltialaisena yhteistyönä toteutetussa hankkeessa ”A School for All”, missä ammatillisen erityisopetuksen osaamista vietiin Baltian maihin. Opettajakorkeakoulun työ laajeni myös kansainväliseksi tutkimukselliseksi yhteistyöksi. Pienimuotoisempia erityisopetuksen asiantuntijatyötä on tehty viime vuosina mm. Serbiassa, Montenegrossa ja Kosovossa.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutuspäällikkö Hilikka Partanen ja jäsenenä opiskelijakunnan edustaja Tiina Rajamäki, kansainvälisten asioiden assistentti Maiju Kannisto, lehtori Outi Laitinen, lehtori Pirkko Leppänen, yliopettaja ja koulutuspäällikkö Leena Liimatainen. Sihteereinä toimivat laatupäällikkö Tero Janatuinen ja laatuassistentti Elina Kirjalainen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 7.3.2008. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 25.3.2008. Sen liitteenä toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi sekä opiskelijoiden antama palaute ja opiskelijoille tehdyn kyselyn tulokset. Raportin valmisteluvaiheessa palaute- ja arviointitietoa kerättiin ammatillisen erityisopettajankoulutuksen päättövaiheen opiskelijoilta, sidosryhmiltä sekä tukipalveluhenkilöstöltä. Lisäksi opiskelijoilta kerättävä ASIO-lähtöpalaute toimi yhtenä arviointimateriaalina. Erityisopettajankoulutuksen opettajat saivat arviointikysymykset etukäteen ja niiden pohjalta käytiin keskustelu. Opettajat ovat myös osallistuneet itsearviointiraportin kirjoittamiseen.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 16.4.2008. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikön johtaja Ulla Mutka, tutkimus- ja kehityspäällikkö Leena Kaikkonen, opettajankoulutus­päällikkö Harri Keurulainen, täydennyskoulutus­päällikkö Arja Kilpeläinen ja opettajankoulutus­päällikkö Jukka Lerkkanen. Henkilöstöstä haastateltiin lehtori Maija Hirvosta, lehtori Leena Heimosta, opettajankouluttaja Raija Pirttimaata sekä tukipalveluvastaava Jaana Ahlqvistia. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat Eira Kalermo, Merja Lammi sekä Sari Paananen. Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista.

Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 19.–30.5.2008. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 23.5.2008. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään syksyllä 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että ammattikorkeakoulun yhteisesti sovitut linjaukset toimivat ammatillisen opettajakorkeakoulun koulutusohjelmien perustana.

Tavoite- ja tulossopimus (TATU) valmistellaan vuosittain Jyväskylän ammattikorkeakoulun linjauksiin pohjautuen. Yksikön TATU-prosessi linkittyy henkilöstön säännöllisiin kokouksiin, joissa TATU-aineistoa kerätään henkilöstöltä kokousten yhteydessä erilaisin työkaluin koko vuoden. TATU-valmisteluun liitetään myös sidosryhmiltä sekä opiskelijoilta saatu palautetieto. Kirjoitettu tavoite- ja tulossopimus monistetaan ja jaetaan henkilöstölle. Yleensä kesän kehittämispäivässä tarkennetaan vielä yhdessä seuraavan vuoden tavoitteet. TATU:n jalkauttaminen tapahtuu opetussuunnitelmatyössä ja sen toteuttamisessa yhteisten sovittujen periaatteiden mukaisesti. Tavoite- ja tulossopimuksen toteutumista seurataan sekä henkilökohtaisissa kehityskeskusteluissa että ryhmäkohtaisissa suunnittelukeskusteluissa työaikasuunnitelmien laadinnan ja tutkimus- ja kehitystyöhön liittyvien kehityskeskustelujen yhteydessä.

Ammatillisen opettajakorkeakoulun eri koulutusohjelmien suunnittelu perustuu ammattikorkeakoulun pedagogiseen strategiaan, johon perustuen yksikön pedagoginen toimintasuunnitelma on laadittu. Ammatillisen opettajakorkeakoulun opetussuunnitelma on osaamisperustainen. Itsearviointiraportin mukaan oppimisen ohjaaminen ja arviointi perustuvat opetussuunnitelmassa määriteltyihin käsityksiin ammatillisen opettajan, erityisopettajan ja opinto-ohjaajan työssä vaadittavasta osaamisesta. Erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelman rakenne on opintokokonaisuuksien tasolla yhdenmukainen ammatillisen opettajankoulutuksen ja opinto-ohjaajankoulutuksen kanssa. Opetussuunnitelma koostuu siten jatkuvan oppimisen, toimintaympäristöjen kehittämisen, oppimisen ohjaamisen sekä vuorovaikutuksen ja yhteistyön opintokokonaisuuksista.

Vahvuuksina opetuksen suunnittelussa voidaan pitää pedagogisen strategian ja T&K-strategian linjauksien näkymistä opetuksellisina

ratkaisuina koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelussa. Erityisesti T&K-toiminnan jäsentäminen ja konkretisoiminen ammatillisen opettajakorkeakoulun omien osaamisalueiden kehittämiseen mahdollistaa sekä erityisopetuksen sisällön kehittämisen että Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategisten muutostavoitteiden saavuttamisen esimerkiksi kansainvälisyyden suhteen. Opetushenkilöstö osallistuu aktiivisesti T&K-toimintaan yhdessä sidosryhmien kanssa ja koulutusohjelmassa toteutuu vahva yhteistyö strategisten ja työelämän sidosryhmien kanssa myös koulutuksen suunnittelussa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että ammattikorkeakoulun linjaukset on hyvin vahvasti ja monipuolisesti jalkautettu koulutusohjelmaan ja sen opetuksen suunnitteluun.

2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportissa todetaan, että ammatillisen erityisopetuksen yhtenäistä, kaikkialle sopivaa mallia ei ole, mistä johtuen alueellinen kehittämistyö korostuu. Ammatillisessa erityisopettajakoulutuksessa tähdätään erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden yhteiskuntaan integroitumiseen ja osallisuuden edistämiseen. Tämä toteutuu kouluttamalla työyhteisöihin ja oppilaitoksiin erityisopetuksen kehittäjiä alueelliset haasteet huomioiden. Yhteisötasoinen erityisopetuksen kehittäminen edellyttää tiivistä vuorovaikutusta taustayhteisöjen kanssa. Alueellisiin erityisopetuksen haasteisiin vastaamiseksi Jyväskylän ammatillisessa opettajakorkeakoulussa toteutettiin ammatillista erityisopettajakoulutusta alueryhmien muodossa vuosien 1996–2000 ajan (Merikosken ammatillinen koulutuskeskus). Laajempi alueryhmämallinen toteutusmalli käynnistyi vuodesta 2003 alkaen (2003–2004 Itä-Suomi, 2004–2007 Pohjois-Suomen ryhmät).

Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa näkyvät erityisopettajakoulutuksen, täydennyskoulutuksen ja T&K-toiminnan synergisinä ratkaisuina. Koulutusohjelman opettajat ovat mukana useissa alan tutkimus- ja kehittämishankkeissa ja täydennyskoulutuksessa, jolloin näistä saatu ajankohtainen tieto siirtyy nopeasti opetussuunnitelman sisältöihin ja opetussuunnitelman kehittämiseen. Itsearviointiraportissa kuvataan, kuinka ammatillisen erityisopettajakoulutuksen suunnittelua ja toteuttamista tukevat opettajakorkeakoulun T&K-työ, lyhyt- ja pitkäkestoinen täydennyskoulutus sekä ammatilliset erikoistumisopinnot (30 op), jotka ajoittain suunnataan erityisopetuksen

ajankohtaisiin teemoihin (esim. lukiteema, erityisopettajan koordinoiva ja konsultoiva rooli).

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Itsearviointiraportissa todetaan, että ammatillisen erityisopettajakoulutuksen kansainvälisen laatutason varmistamisen näkökulmasta opetussuunnitelman taustalla ovat Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskuksen periaatteet sekä erityisopettajan työn vähimmäisvaatimukset (The Council for Exceptional Children 2000). Itsearviointiraportissa tuodaan myös esille, että suora kansainvälinen vertailu eri maiden ammatillisen erityisopetuksen suhteen on vaikeaa, koska Suomi edustaa ainutlaatuista koulutusta erillisen ammatilliseen opetukseen suunnatun erityisopetuksen suhteen. Kuitenkin kehittämisen yhteiset tausta-ajatukset, esimerkiksi inklusiivinen koulutus, edustavat myös kansainvälistä erityisopettajakoulutuksen näkemystä. Tämä heijastuu erityisesti uusien erityisopetuksen järjestämismuotojen ja erityisopettajan työnkuvien kehittämisessä.

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelman tasolla kansainvälisyys näkyy monikulttuurisen opetuksen kehittämishaasteina (mm. maahanmuuttajaopetuksen oppimistehtävä, valinnainen kurssi maahanmuuttajaopetuksesta). Elinikäisen oppimisen ja opiskelijoiden taustayhteisöjen kansainvälistymisen näkökulmasta opiskelijavaihto tarjoaa mahdollisuuden kansainvälistymiseen. Vuonna 2007 toteutuivat kahden opintopisteen vaihdot Norjaan, Hollantiin ja Englantiin. Myös erityisopettajakoulutuksen kouluttajavaihdot lisäävät koulutuksen kansainvälisyyden toteutusmahdollisuuksia. Vuonna 2007 Suomesta Tshekin tasavaltaan lähti yksi kouluttaja. Vastaavasti Suomeen tuli Tshekistä kaksi, Norjasta kolme ja Englannista kolme kouluttajaa. Myös videoseminaarien suunnittelu Tshekin Masarykin yliopiston erityispedagogiikan laitoksen kanssa käynnistyi syyslukukaudella 2007. Kaksi videoseminaaria toteutettiin keväällä 2008. Vahvuutena voidaan pitää myös kouluttajien kansainvälisiä kontakteja, jotka lisäävät opetussuunnitelman kansainvälistä näkökulmaa (mm. Etiopian opetusministeriön ammatillisen erityisopetuksen konsultaatio vuonna 2007).

Vaikka itsearviointiraportin mukaan kansainvälisyys on mukana opetuksessa ja opetussuunnitelmassa melko vahvasti, arviointivierailulla opiskelijat arvioivat kansainvälisyyden näkyvän vähän opetuskäytännöissä. Opiskelijat toivoivat lisää vertailutietoa siitä, miten ammatillista erityis-

opetusta toteutetaan eri maissa. Aikuisopiskelijoiden kansainvälinen liikkuvuus ei ole aivan yksinkertaista, sillä kouluttajien haastattelussa kävi ilmi, että opiskelijoiden keski-ikä on 43 vuotta ja kielitaito ei ole kovin vahva. Opiskelijat opiskelevat työn ohella, joten vaihto-opiskelu on myös suuri taloudellinen ja ajallinen satsaus monen perheellisen opiskelijan elämässä. Johtopäätöksenä voidaan suositella kotikansainvälistymisen eri muotojen kehittämistä koulutusohjelmassa.

Johdon haastattelussa selvisi, että opettajakoulutuksen kansainvälistä yhteistyötä tehdään valittujen luotettavien ja pitkäaikaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Näistä suhteista monet ovat alkaneet erilaisissa hankkeissa (esim. Socrates/Erasmus ja Comenius). Myös uusien kansainvälisten partnereiden löytämisestä ollaan kiinnostuneita. Periaatteena kansainvälisessä yhteistyössä on win-win-periaate, jolloin molemmat osapuolet hyötyvät yhteistyöstä. Tällöin eri partnereiden kanssa keskitytään eri asioihin, esim. liikkuvuuteen, T&K-toimintaan tai jatkokoulutuksen kehittämiseen. Johto kertoi haastattelussa, että kansainvälisen toiminnan tarpeet ja intensiteetti vaihtelevat kuitenkin ajoittain. Esimerkiksi opettajakorkeakoulun 1990-luvun alussa toimineet suhteet norjalaisen Akershus Collegen kanssa olivat EU-toiminnan käynnistyessä välillä lähes pysähdyksissä, mutta yhteistyö on taas 2000-luvulla saanut uusia toimintamuotoja erityisopettajakoulutuksen alueella.

Yksikön johdon mielestä ammatillisella erityisopettajakoulutuksella on kansainvälistä kilpailukykyä ja koulutusohjelman moduuleista ollaan kiinnostuneita erityisesti Itä-Euroopan koulutusmarkkinoilla, missä suomalaisen ammatillisen erityisopetuksen kaltaista toimintaa ja osaamista ei ole. Seuraavana askeleena voisikin olla erityisopettajakoulutuksen kansainvälisiin tarpeisiin suunnattu modulointi ja myynti. Osaamista on jo vietykin erityisesti Baltian maihin. Koulutusohjelman opettaja on myös toiminut asiantuntijatehtävissä Etiopian opetusministeriön kutsumana.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Itsearviointiraportissa todetaan, että tulevaisuuden työelämän vaatimusten ennakoimiseksi ammatillisen erityisopettajakoulutuksen tiivis yhteistyö taustayhteisöihin ja sidosryhmiin on välttämätöntä. Itsearviointiraportin mukaan erityisopetuksen työelämälähtöinen kehittäminen toteutuu siten, että opiskelijoiden taustayhteisön edustajia kutsutaan koulutusprosessiin mukaan syksyn ensimmäisellä lähijaksolla. Vuosittain järjestetään eri-

tyisopetuksen teemapäiviä. Alueryhmissä organisoidaan oppilaitoskohtaisia kehittämispäiviä, esimerkkinä lukuvuonna 2007–2008 järjestetyt Jyväskylän, Kainuun ja Oulun ammattiopiston ja Koulutuskeskus Luovin toteutukset. Alueryhmien kehittämispäivissä käsitellään opiskelijoiden opintojen liittämistä työyhteisöjen erityisopetuksen kehittämiseen. Samalla ne toimivat myös palautetilanteina opiskelijoille. Itsearviointiraportin mukaan myös tiivis yhteistyö Ammatilliset erityisopettajat ry:n kanssa vahvistaa työelämälähtöistä erityisopetuksen kehittämistä. Yhteistyön muotoina ovat kouluttajien ja opiskelijoiden osallistuminen vuosittaisiin opintopäiviin, opetussuunnitelmapalautteen kerääminen, yhteisen teemapäivän järjestäminen ja säännölliset keskustelutilaisuudet.

Itsearviointiraportin mukaan ammatillisen erityisopettajankoulutuksen opetussuunnitelma perustuu tiiviiseen työelämäyhteistyöhön: alueryhmien toimintaan, opiskelijoiden opintojen suuntaamiseen, oppilaitoksen haasteisiin ja kouluttajien työelämäyhteistyöhön. Sidosryhmät erilaisissa ohjausryhmissä ja valtakunnallisissa hankkeissa (esimerkiksi Niilo Mäki Instituutin Lukiped-hanke ja Abilymbics-toiminta) tuottavat ajankohtaista tietoa opetussuunnitelman kehittämiseen. Valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden säännöllinen työstäminen yhdessä Hämeen ammattikorkeakoulun ammatillisen erityisopettajankoulutuksen kouluttajien kanssa videoneuvottelujen ja tapaamisten muodossa takaavat koulutuksen yhdenmukaisen laadun maassa. Lukuvuoden 2008–2009 opetussuunnitelmatyöhön on sisällytetty palautteen hankkiminen ulkopuolisilta toimijoilta (ammatillinen erityisoppilaitos, yleinen ammatillinen oppilaitos, muu koulutuspalveluja tuottava taho ja Ammatilliset erityisopettajat ry:n edustajat). Itsearviointiraportin mukaan ammatillisen erityisopettajankoulutuksen toteuttaminen alueryhmissä varmistaa koulutuksen päätavoitteen, eli alueellisen erityisopetuksen kehittämisen ja ajankohtaisten erityisopetuksen kehittämisen teemojen heijastumisen opetussuunnitelmatyöhön. Myös kerättävä opiskelijapalaute antaa suuntaa opetussuunnitelmatyölle.

Itsearviointiraportissa esitellään myös muita tapoja, joilla työelämän vaatimukset pyritään ottamaan huomioon koulutusohjelmassa. Vuosittain toteutetaan yhdestä kolmeen ajankohtaista valtakunnallista seminaaripäivää yksikön täydennyskoulutusyksikön kanssa, joissa ennakoitaan työelämään liittyviä erityisen tuen järjestämisen haasteita ja täydennyskoulutustarpeita. Myös vuosittaisten kouluttajien työsuunnitelmiin sisältyvien kansainvälisten opettajavaihtojen ja yhteistyöoppilaitosten kouluttajien vierailujen sekä videoneuvottelujen avulla verrataan opetus-

suunnitelmia ja kehitetään yhteisopetusta. Yhteistyö Jyväskylän Avoimen yliopiston kanssa on toiminut vuodesta 2004 lähtien erityispedagogiikan perusopintojen peruskurssin vastaavuutena. Yhteistyöneuvottelut erityispedagogiikan laitoksen kanssa alkoivat syksyllä 2007. Opetussuunnitelman ajankohtaisuuteen pyritään myös vuosittaisilla kehittämisen painopistealueilla. Lukuvuonna 2007–2008 teemoja ovat olleet ammatillisen erityisopettajan työnkuvan vahvistaminen, vammaisten ammatitaitokilpailutoiminnan kehittäminen ja esteettömyyden edistäminen eri koulutusasteilla.

Itsearviointiraportin mukaan ammatillinen erityisopettajakoulutus on toimintaympäristölähtöinen myös siten, että opiskelu ei enää ole sidoksissa paikkaan tai aikaan. Verkkopohjaisuus sekä muut pedagogiset ratkaisut auttavat opiskelijaa henkilökohtaistamaan opintojaan omien ja taustayhteisönsä tavoitteiden mukaisesti. Teorian ja käytännön yhteensovittaminen toteutuu oppimistehtävissä ja kehittämishankkeissa, jotka kehittävät oman taustayhteisön erityisopetusta (esimerkiksi Jyväskylän ammattiopiston kaupan ja hallinnon alan erityisopetuksen järjestämisen malli, ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen erityisopetuksen näkökulmasta ammattiopisto Lapiassa sekä erityisoppisopimuksen kehittäminen Kuopion alueella).

2.5 Näkemykset tulevaisuuden kehityssuunnista erityisopettajakoulutuksessa

Itsearviointiraportissa tuodaan hyvin esille sekä lyhyen että pitkän aikavälin kehittämistavoitteita koulutusohjelman jatkuvaksi kehittämiseksi. Lukuvuoden tasolla on vähintään kaksi kehittämisen painopistealuetta, jotka kirjataan opetus- ja toteutussuunnitelmaan. Pitkän aikavälin tavoitteet kytkeytyvät puolestaan ammatillisen erityisopetuksen valtakunnallisiin haasteisiin osana ammatillisen koulutuksen muutosta sekä myös Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja ammatillisen opettajakorkeakoulun linjauksiin.

Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen vaikuttavuus heijastuu valtakunnallisena koulutustehtävänä, koska koulutusta on annettu näihin vuosiin asti vain kahdessa, eli Jyväskylän ja Hämeen, ammattikorkeakoulussa. Tilanne on kuitenkin muuttumassa, koska koulutusta on aloitettu projektimuotoisesti muissakin ammattikorkeakouluissa. Ammatillisen erityisopettajakoulutuksen valtakunnallisen tarjonnan uudenlainen kilpailutilanne ja monet ammatillisen koulutuksen muutokset heijastuvat

ennakoimattomasti erityisopetuksen tulevaisuuteen. Arviointivierailun haastattelussa johto totesi, että kilpailutilanteeseen on pyritty vastaamaan mm. verkko-opetusta kehittämällä, vahvistamalla koulutusta kansainvälisen yhteistyön kautta ja viemällä alueryhmien avulla koulutusta sinne, missä koulutusta tarvitaan. Jatkossa tarvitaan yhä painokkaammin työyhteisöjen kytkemistä opiskeluprosessiin sekä uudenlaista yhteistyötä Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden laitoksen erityispedagogiikan yksikön sekä Hämeen ja Tampereen ammatillisen opettajakorkeakoulun ja kansainvälisten yhteistyökumppanien kanssa.

Jotta ammatillinen erityisopettajankoulutus voisi vastata valtakunnalliseen koulutustehtäväänsä, tulee sen edelleen vahvistaa koulutuksen monimuotoisia suorittamisvaihtoehtoja (verkko- ja videovälitteinen opetus sekä alueryhmät). Yhtenä merkittävänä kilpailukykytekijänä on henkilöstövoimavaroista huolehtiminen. Erityisopetuksen laajuuden vuoksi kouluttajilta vaaditaan osaamisen kehittämistä monella osa-alueella. Kouluttajat ylläpitävät työelämäyhteyksiään henkilökohtaisten verkostoitumisväylien lisäksi kouluttautumalla. Kouluttajien työnjako ja selvät vastuutehtävät lisäävät kehittämisen mahdollisuuksia. Ammatillisen erityisopetuksen edelleen ajankohtainen peruskysymys on, kuinka tasapainoilla erityispedagogiikan tieteenalan opintojen ja käytännön oppilaitostyöstä nousevien erityisopetuksen haasteiden välimaastossa. Vaikka erityisopettajankoulutuksen perusydin, erityisen tuen erilaiset muodot, itsearviointiraportin mukaan säilyy, on koulutuksen kehitettävä opiskelijoissa uudenlaista erityisopettajan työnkuvaa (tulevaisuusorientaatio). Inklusiivisessa koulussa tarvitaan etenkin konsultatiivisen työotteen osaamista. Isoissa koulutusyksiköissä tarvitaan myös erityisopetuksen koordinaattorin työn hallintaa. Opiskelijoiden tuen tarpeiden monimuotoisuus ja oppilaitosyhteisöjen hajanaisuus edellyttävät erityisopettajalta aiempaa painokkaammin moniammatillista työorientaatiota.

Itsearviointiraportin mukaan edellä kuvatut linjaukset näkyvät opetussuunnitelman kehittämisessä monin tavoin. Osaamistavoitteista opetussuunnitelmaa kehitetään edelleen palautteiden pohjalta ja samalla kehitetään myös opiskelijapalautejärjestelmää. Koulutus sidotaan aiempaa voimakkaammin työyhteisöjen kehittämisen tarpeisiin ja opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelupolkuun. Myös alueryhmien toiminnan kehittäminen vahvistaa alueellista vaikuttamistyötä. Verkkopedagogisia ratkaisuja kehitetään ja kouluttajien verkko-osaamista lisätään. Tämä on tärkeää paitsi pedagogisesti myös alueelliseen koulutukseen osallistumisen mahdollistajana (Pohjois-Suomi ja Lappi). Erityisopettajankoulutuksen

tarjonnan kasvaessa ja hajanaistuessa on vahvistettava koulutuksen laatua ja laajennettava koulutuksen toteutusmalleja. Verkkopedagogiset ratkaisut, video-opetus, alueelliset räätälöidyt mallit ja yhteistyö yliopiston erityisopettajankoulutuksen kanssa vahvistavat koulutuksen monimuotoistumista. Täydennyskoulutusta ja T&K-toimintaa liitetään entistä tiiviimmin erityisopettajankoulutukseen. Täydennyskoulutuksen toteutusmallin muutos tarjoaa mahdollisuuksia vahvistaa erityisopetuksen yhteisöllisiä hankkeita ja räätälöityä konsultaatiota. Johdon mukaan erityisopetus onkin yksi kysytyimmistä täydennyskoulutusaiheista.

2.6 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportissa todetaan, että opetussuunnitelmaa kehitetään vuosittain yhteistyökumppaneilta ja opiskelijoilta saadun palautteen ja verkostotyössä kertyneiden arviointien perusteella. Erityisopettajankoulutuksesta vastaavat kouluttajat tarkastelevat yhdessä opettajakorkeakoulun pedagogisesta kehittämisestä vastaavan koulutuspäällikön kanssa koulutuksen ajankohtaisia kehittämislinjoja. Seuraavaksi asiaa käsitellään opettajatiimin kokouksessa, jossa päätetään opetussuunnitelman muutostarpeista ja kehittämislinjoista. Tämän jälkeen kirjoitetaan luonnos opetussuunnitelmasta. Luonnosta käsitellään jälleen opettajatiimissä ja tehdään tarvittavat korjaukset. Opetussuunnitelma lähetetään työryhmälle, johon kuuluu edustajat ammatillisesta erityisoppilaitoksesta, yleisestä ammattioppilaitoksesta, Ammatilliset erityisopettajat ry:stä ja muulta koulutuksen järjestäjältä. Opetussuunnitelma hyväksytään ammatillisen opettajakorkeakoulun johtoryhmässä ja opettajankoulutusneuvostossa, jossa on mukana kaksi työelämän edustajaa, opiskelijaedustaja, Koulutuksen tutkimuslaitoksen ja ammatillisen koulutuksen edustaja. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan itsearviointiraportissa kuvattu opetussuunnitelmatyön prosessi on varsin perusteellinen ja osallistava, mikä ennakoi laadukasta lopputulosta.

Opetussuunnitelma on helposti kaikkien saatavilla, sillä koulutuspäällikkö ja markkinointivastaava viimeistelevät sen verkkojulkaisuksi. Opetussuunnitelma on valmiina ennen koulutuksen alkamista, ja se on käsikirjan muodossa opiskelijoiden käytössä opettajakorkeakoulun verkkosivuilla kesäkuun alussa.

Itsearviointiraportin mukaan jatkokoulutuksen kouluttajatiimit pitävät yhteisiä opetussuunnitelman ja sen toteutuksen suunnittelun kehittämispäiviä lukukausittain, sekä myös jatkokoulutuksen tiimipalavereja

kerran kuukaudessa. Koska opinto-ohjaus ja erityisopetus liittyvät toisiinsa käytännön oppilaitostyössä, jatkokoulutuksen yhteisinä kehittämissä kohteina ovat sekä erityisopettajan- että opinto-ohjaajakoulutusten osittainen yhteinen koulutustarjonta ja työskentelymuodot. Yhteisiä työskentelymalleja luodaan eri ammattialoille siten jo koulutusvaiheessa. Arviointivierailulla vahvistui kuva ammatillisen opettajakorkeakoulun vahvasta sisäisestä yhteistyöstä. Arviointivierailulla johto kertoi, että opetussuunnitelmatyö on tärkeässä roolissa TATU-tavoitteiden jalkauttamisessa koulutusohjelmaan. Opetussuunnitelmatyössä on yhteiset periaatteet, mutta koulutusohjelmassa tehdään itse oma opetussuunnitelma yhteistyössä jatkokoulutustiimin kanssa.

2.7 Opetuksen toteutuksen suunnittelu

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että lukuvuosittainen opetussuunnitelman toteutuksen suunnitelma laaditaan opetussuunnitelmaan perustuen erityisopettajakoulutuksen kouluttajatiimissä. Tämä tapahtuu tiiviissä yhteistyössä koulutuspäälliköiden kanssa siten, että koulutuksen toteutussuunnitelma liittyy opettajan pedagogisten opintojen suunnitelmiin. Ammatillinen erityisopettajakoulutus on monimuotokoulutusta, jossa lukuvuosittaista toteutussuunnitelmaa muokataan lähiopetusjaksojen välillä opiskelijapalautteen pohjalta. Opetus rakentuu moduulipohjaisesti niin, että yleisen toteutussuunnitelman ohessa opiskelijalla on mahdollisuus henkilökohtaiseen opiskelupolkuun. Lähijaksoille osallistuminen on kuitenkin kaikille suositeltavaa.

Opintokokonaisuuksien toteutussuunnitelma, kontaktiopetuksen ajankohdat ja etätehtävät kirjoitetaan prosessikuvaukseksi verkko-oppimisympäristöön. Tätä yleistä runko-ohjelmaa tarkennetaan ryhmän kanssa yhdessä 1,5 vuoden koulutusprosessin edetessä. Myös jokainen opiskelija tarkentaa edellä mainitut asiat omassa HOPS:ssaan. Koulutuksessa on 10 lähijaksoa 1,5 vuoden aikana. Haasteellista iäkkäämmille opiskelijoille on tietokoneen käyttö ja verkko-oppimisympäristön hallinta, mikä on välttämätöntä oman HOPS:n ja oppimisen suunnittelussa.

Ammatillinen erityisopettajakoulutus on suunniteltu aikuiskoulutuksen periaattein, eikä opiskelu enää ole sidoksissa paikkaan tai aikaan. Verkkopohjaisuus sekä muut pedagogiset ratkaisut auttavat opiskelijaa henkilökohtaistamaan opintojaan omien ja taustayhteisönsä tavoitteiden mukaisesti. Arviointivierailussa opiskelijat arvioivat opintojen henkilökohtaistamisen toteutuvan erinomaisesti. Opiskelijan aikaisempi osaami-

nen (ei nonformaali) huomioidaan ja hyväksiluetään selvin periaattein. HOPS-keskustelu ja pienryhmäohjaukset toteutuvat opiskelijalähtöisesti ja tarpeen mukaan. Opiskelijoiden mielestä myös opetusharjoittelun toteuttaminen oman työpaikan ulkopuolella edistää tavoitteena olevan laaja-alaisen erityisopettajakelpoisuuden saavuttamista.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Itsearviointiraportin mukaan erityisopettajankoulutuksen pohjana on Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia sekä ammatillisen opettajakorkeakoulun pedagoginen toimintasuunnitelma. Oppimisen ja osaamisen käsitykset sekä oppimiskulttuurin kehittämisen toimintaperiaatteet ovat yhtenäisiä kaikessa ammatillisen opettajakorkeakoulun koulutuksessa.

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen yleistavoitteina on kehittää

- opettajan henkilökohtaisia yksilöllisen oppimisen ohjaamisen taitoja (oppimisen ohjaamisen osaamisalue)
- opettajan valmiuksia suunnitella ja toteuttaa ammatillista erityisopetusta omassa oppilaitoksessaan sekä toimia ammatillisen erityisopetuksen kehittämistyössä (toimintaympäristöjen kehittämisen osaamisalue)
- opettajan valmiuksia verkostoitua ja kehittää palveluja erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden hyväksi koulutuksen nivelvaiheissa ja työllistymisen edistämiseksi (toimintaympäristöjen kehittämisen osaamisalue)
- jatkuvaa oppimista ja kykyä kriittiseen itsearviointiin (jatkuvan oppimisen osaamisalue).

Itsearviointiraportissa todetaan, että ammatillisen erityisopettajankoulutuksen taustalla vaikuttavat kansainväliset erityisopettajan osaamisvaatimukset ja kansalliset koulutuspoliittiset linjaukset. Linjaukset korostavat inklusiivista koulutusta ja esteettömyyttä. Esteettömyys tarkoittaa tässä yhteydessä ensinnäkin koulutusmahdollisuuksien takaamista kaikille ja koulutuksen merkityksen korostamista syrjäytymisen ehkäisyssä. Toiseksi esteettömyyden keskeiseksi kulmakiveksi nousee erityisopettajuuden arvoperusta: yksilöllisyyden kunnioittaminen, suvaitsevaisuus, vastuu lähimmäisistä, tasa-arvon edistäminen ja työn kunnioittaminen. Itsearviointiraportista ja henkilökunnan haastattelussa kävi ilmi, että

erityisopetuksen arvoperusta on opetussuunnitelman lähtökohta. Arvo-
lähtökohta huomioidaan koulutusmateriaalin valinnassa ja aihepiirien
käsitellyssä. Arvoperusta tulee esiin myös opiskelijahaun valintahaastat-
teluissa opiskelijan vahvana motiivina. Opiskelijat joutuvat pohtimaan
arvoperustaa laajoissa oppimistehtävissä, opetusharjoittelupaikan va-
linnassa ja opetusharjoittelussa. Kaikkien arviointivierailulla kuultujen
osapuolten näkökulmasta erityisopetuksen arvoperusta on taustalla ja
mukana koulutuksen toteutuksessa ja toteutumisessa.

Itsearviointiraportin mukaan ammatillisen erityisopettajankoulutuk-
sen lähtökohtana on oman opettajuuden ja työyhteisön kehittäminen
ammatillisen erityisopetuksen muodostamassa kontekstissa. Opiskelu
liitetään koko organisaation erityisopetuksen kehittämiseen. Tavoitteena
on laaja-alainen erityisopettajuus, jossa painottuvat konsultatiivinen ja
verkostoituva työote. Pedagogisena tavoitteena on kytkeä toisiinsa työ-
yhteisön kehittämistarpeet ja opiskelijan oma kehittyminen. Tähän liittyy
oman erityispedagogisen ajattelutuvan sisäistäminen ja sen tiedostaminen.
Henkilökunnan haastattelun perusteella erityispedagoginen ajattelutapa
kuvaa henkilökohtaista suhdetta eettisiin kysymyksiin, jotka vaativat
paljon pohtimista.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

Ammatillisen erityisopettajankoulutuksen yleistavoitteet näkyvät opetus-
suunnitelmassa, joka on osaamisperustainen. Osaamisalueet pohjautuvat
ammatilliselta erityisopettajalta vaadittavaan muuttuvaan osaamiseen ja
laaja-alaiseen ammattitaitoon. Koulutus ei ole vain erityisopetustyössä
jo toimivien henkilöiden pätevoittämistä, vaan tavoitteena on oman am-
mattitaidon laajentaminen ja osaamisen monipuolistaminen.

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin mukaan oppimisen ohjaamisen ja arvioinnin lähtö-
kohdat ovat osaamisperustainen opetussuunnitelma ja opiskelijoiden hen-
kilökohtaiset opiskelusuunnitelmat. Henkilökohtainen opiskelusuunni-
telma täsmentyy koulutuksen ajan opintojaksokohtaisen opiskelun suun-
nittelussa. Erilaiset aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamiskäytännöt
on otettu laajemmassa mitassa käyttöön vuonna 2007. Henkilökunnan
haastattelun perusteella aiemmin opitun tunnistamis- ja tunnustamispro-
sessi käynnistyy jo hakuvaiheessa, jolloin toimitetaan dokumentit kou-

lutuksista. Osaamisen tunnistaminen on osa HOPS-prosessia. Henkilökunnan haastattelun perusteella korvaavuutta on mahdollista saada vain vastaavista koulutuksista, eikä käytännön työstä anneta korvaavuuksia. Opiskelijoiden mukaan aiemmin opitun tunnistamisesta on informoitu hyvin koulutuksen kuluessa.

Itsearviointiraportin mukaan portfolio on kytketty koko opiskeluprosessiin ja sitä ylläpidetään koko opintojen ajan. Henkilökunta kertoi, että portfolio on mukana HOPS-keskusteluissa ja se on myös päättökeskustelun keskeinen työväline. Portfolioon kerätään itselle merkityksellisiä asiakirjoja, palautteita, oppimistehtäviä ja pienimuotoisia töitä. Itsearviointiraportin mukaan alueryhmissä työyhteisöjen edustajat osallistuvat arviointiin. Henkilökunta oli sitä mieltä, että opiskelijoiden esimiesten mukanaolo on vähäistä. Opiskelijoiden haastattelussa kävi ilmi, että koulutuksen aikana tehdään oppimispäiväkirjaa ja portfolion tekeminen jää useimmiten opintojen loppuvaiheeseen.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat kokevat palautteessaan henkilökohtaisen ohjauksen riittäväksi ja sisällöllisesti laadukkaaksi. Verkko-ohjauksen saavutettavuus on hyvä, mutta joidenkin opiskelijoiden mielestä sen monipuolistaminen ja ohjauksen toimivuuden varmistaminen vaatii vielä kehittämistä. Koulutuksen edetessä joidenkin mielestä ohjausta ei ollut tarpeeksi ja HOPS:ien tarkistusta opettajan kanssa toivotaan lisää. Esille nousi myös, että jatkossa tulee kiinnittää enemmän huomiota itsearviointitiedon hyödyntämiseen opiskelijoiden oppimisen tukemisessa ja arvioinnissa.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Itsearviointiraportista käy ilmi, että kouluttajat vastaavat opetusharjoittelun ohjauksesta ja arvioinnista. Opetusharjoittelun käytännön ohjauksesta vastaa harjoittelupaikan erityisopettaja. Arvioinnissa käytetään yleensä vertaisarviointeja, mutta opetusharjoittelussa erityisopettaja ja erityisesti alueryhmissä työyhteisöjen edustajat osallistuvat arviointiin.

Koulutuksessa suositellaan harjoittelun suorittamista oman työyhteisön ulkopuolella, esimerkiksi erityisammattioppilaitoksessa, koska koulutuksen tavoitteena on laaja-alainen erityisopettajan osaaminen. Haastattelussa opiskelijat pitivät tällaista harjoittelua näkemyksiä avartavana kokemuksena. Opiskelijoiden mielestä opetusharjoittelun ohjausta pitäisi kehittää lisäämällä ohjausaikaa ja kouluttajien käyntejä harjoittelupaikalla sekä kehittämällä palautelomaketta. Itsearviointiraportin

mukaan opiskelijat toivovat selkeämpiä sääntöjä opetusharjoittelun toteutustapoihin ja raportointiohjeisiin.

Henkilökunta kertoi haastattelussa, että työyhteisön opetusharjoittelun ohjaajalta edellytetään erityisopettajankoulutus. Työpaikkaohjaajat ovat usein ennestään tuttuja kouluttajille. Kouluttajilla ei ole mahdollisuutta käydä seuraamassa opetusharjoittelua, mutta yhteydenpito ja ohjaus on muuten mahdollista. Moni opiskelija haluaa opetusharjoitteluun peruskoulun yläasteelle, missä ohjausta ei kuitenkaan aina ole saatavissa. Opiskelijoiden näkökulmasta haasteena on löytää aikaa opetusharjoittelulle oman työnsä ohessa. Opiskelijat voivat joutua ottamaan virkapaata tai käyttämään lomiaan harjoitteluun.

3.2.3 Kehittämishankkeiden ohjaus

Erityisopettajankoulutuksessa ei tehdä opinnäytetyötä, vaan sen sijaan tehdään ammatillisen erityisopetuksen alueelta kehittämishanke. Vastuukouluttajat vastaavat hankkeiden ohjauksesta ja arvioinnista. Kehittämishankkeiden ohjaus on opiskelijapalautteiden mukaan hyvää. Tukea ja palautetta on annettu ripeästi. Käytännöllinen näkökulma ja prosessi-omaisuus olivat myös vahvuutena. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat toivovat kuitenkin kehittämishankkeiden tiukempaa alkuohjausta sekä selvää aikataulutusta.

Henkilökunnan haastattelun mukaan kehittämishankkeen aihe määrittyy HOPS-keskustelun pohjalta. Aiheet tulevat tavallisesti opiskelijan työyhteisön tai alueen erityisopetuksen kehittämisen tarpeista. Haastattelussa opiskelijat ilmaisivat, että työyhteisössä ei välttämättä aina olla kiinnostuneita kehittämishankkeista ja niiden tarjoamasta mahdollisuudesta organisaation toiminnan kehittämisessä. Arviointiryhmä suosittaa, että koulutuksessa etsitään keinoja työyhteisön vertaistuen ja opiskelijoiden keskinäisen tuen vahvistamiseen. Tämä voisi tukea kehittämishankkeiden tavoitteiden saavuttamista laajemmin myös yhteisö- ja aluetasolla.

3.2.4 Opetusmenetelmät ja oppimisympäristöt

Itsearviointiraportin mukaan ammatillinen erityisopettajankoulutus koostuu lähiopetusjaksoista, ohjatuista etäopiskelujaksoista, opetusharjoittelusta ja alueellisesta verkostotyöstä. Lähiopetusjaksoilla toteutetaan erilaisia työskentelytapoja. Lähiopetus muodostaa kohtalaisen pienen osan opiskelijoiden opiskelusta. Suuri osa opiskelijoiden keskinäisestä

sekä opiskelijoiden ja ohjaajien välisestä vuorovaikutuksesta tapahtuu R5 Generation -verkko-oppimisympäristössä. Opiskelijat kertoivat arviointivierailun haastattelussa, että verkossa ei ole juurikaan käyty keskusteluja, vaan on tehty vain pakolliset tehtävät. Sen sijaan sähköpostia on käytetty paljon viestintävälineenä. Jatkossa tavoitteena on parempi perehtyminen verkkopedagogiikan mahdollisuuksiin nimenomaan opiskelijoiden vuorovaikutuksen välineenä.

Itsearviointiraportin opiskelijapalautteen mukaan koulutusohjelman vahvuutena ovat erilaiset vierailut, tutustumiskäynnit ja ammatilliset erityisopettajapäivät. Opiskelijoiden haastattelun mukaan parasta tukea oman oppimisen ongelmiin saa keskusteluista samassa tilanteessa olevilta opiskelijoilta.

Opiskelijoiden työyhteisöt oppimisympäristöinä ovat mukana opiskeluprosessissa koko ajan. Oppimistehtävät ja kehittämishankkeet kehittävät opiskelijan oman taustayhteisön erityisopetusta. Työyhteisön tukea opiskelijat toivoivat kuitenkin vielä enemmän.

Itsearviointiraportin mukaan erilaisilla opetus- ja opiskelumenetelmillä pyritään luomaan tasavertaiset mahdollisuudet koulutukseen osallistumiseen ja ottamaan huomioon valtakunnallinen tehtävä. Opiskelija voi myös valita, tekeekö hän yksilö-, pari- vai ryhmätehtäviä. Arviointiryhmä toteaa, että koulutuksen vahvuutena ovat monipuoliset opiskelumenetelmät, joihin opiskelijat voivat itse vaikuttaa.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Itsearviointiraportin mukaan koulutus on kytketty opiskelijan oman työyhteisön kehittämiseen ja näin opiskelijoiden kehittämistyöllä tavoitellaan alueellista vaikuttavuutta. Kouluttajien vahva osallistuminen T&K-toimintaan palvelee opetustoimintaa. Työelämäkumppaneita hyödynnetään asiantuntijoina koulutuksessa. Alueryhmien toiminta ja opiskelijoiden kehittämishankkeet omissa työyhteisöissään ovat merkittäviä työelämäyhteyksien rakentajia. Haastattelussa johto korosti, että opiskelijat tekevät kehitystyötä omiin työyhteisöihinsä tai alueen organisaatioihin. Tästä syystä opiskelijat eivät juurikaan osallistu Jyväskylän ammattikorkeakoulun T&K-hankkeisiin.

Henkilökunnan haastattelussa painotettiin, että T&K-työllä pyritään ennakoimaan tulevaisuuden koulutustarpeita. Koulutuksen tehtävänä on olla askeleen edellä työelämää, ja T&K-työn tehtävänä on tuoda ennakkointitietoa koulutuksen kehittämiseen.

Itsearviointiraportin perusteella kehittämishaasteena ovat opiskelijoiden esimiesten mukaantulo lähijaksoille, työyhteisöjen yhä kiinteämpi kytkeminen koulutusprosessiin ja yhteistyön lisääminen Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden erityispedagogiikan laitoksen kanssa. Lisäksi kouluttajat toivovat oman osaamisensa kehittämiseksi työelämäjaksoja.

3.4 Koulutusyksiköiden, -ohjelmien ja opettajien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportista ja henkilökunnan haastattelusta kävi ilmi, että yhteistyötä tehdään opetussuunnitelmatyöryhmässä. Tiivis yhteistyö näkyy esimerkiksi opetussuunnitelmien ja opintokokonaisuuksien yhdenmukaisuutena. Opinto-ohjaaja- ja erityisopettajaopiskelijat osallistuvat yhteisille massaluennoille, ja heille tarjotaan myös yhteisiä valinnaisia opintoja. Opiskelijoiden haastattelun perusteella muuta yhteistyötä muiden alojen opiskelijoiden kanssa on vain vähän.

Kehittämiskohteena on laajentaa yhteistä opetustarjontaa ja kehittää yhteisiä työskentelymuotoja opinto-ohjaajakoulutuksen kanssa. Jatkokoulutuksen kouluttajatiimit pitävät yhteisiä opetussuunnitelman ja sen toteutuksen suunnittelun lukukausittaisia kehittämispäiviä. Tiimipalaverit pidetään myös kerran kuukaudessa. Opetuksen sisältöihin liittyvät palautteet käsitellään sekä kouluttajien kesken että jatkokoulutuksen ryhmässä.

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella ammatillisen opettajakorkeakoulun sisällä yhteistyö näyttää olevan tiivistä. Jonkin verran yhteistyötä on sosiaali- ja terveysalan täydennyskoulutuksen kanssa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun muiden yksikköjen kanssa yhteistyö on satunnaista, ja se toteutuu lähinnä yksittäisissä hankkeissa. Esimerkiksi Esteettömät oppimisympäristöt -hankkeessa (ESOK) ammattikorkeakoulun yksiköt ovat olleet laajasti mukana.

3.5 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportin mukaan opintojaksojen suhde toisiinsa perustuu etenemiseen yleisestä yksittäiseen. Alustavan ajoitussuunnitelman kullekin alkavalle lukuvuodelle tekee jatkokoulutuksen opettajatiimi. Opiskelijoiden palautteen mukaan tiiviit kolmipäiväiset lähijaksot ovat sopivia. Koulutuksen toteutussuunnitelmaa tarkennetaan prosessin edetessä

opiskelijoilta saadun palautteen pohjalta. Monimuoto-opetus aiheuttaa haasteita opetuksen ajoitukseen: lukukauden alussa ja lopussa sekä vuodenvaihteessa ei voi olla kontaktiopetusta.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden saavuttaminen sekä palaute- ja arviointitiedon hyödyntäminen

Itsearviointiraportti ja arviointivierailu vahvistivat, että koulutuksessa kootaan palautetta monipuolisesti ja kattavasti eri tahoilta. Lukuvuoden kuluessa järjestetään mm. palauteaamuja, joissa kouluttajat käsittelevät ryhmiensä opiskeluprosessien etenemistä. Opettajankoulutuspäällikön johdolla opiskelijoiden antamia lähtöpalautteita käsitellään henkilöstön kesken kaksi kertaa vuodessa. Näissä henkilöstökokouksissa on mukana koko henkilöstö. Itsearviointiraportti osoittaa, että palautetta saadaan lisäksi monipuolisten sidosryhmäyhteyksien kautta. Myös tiivis yhteistyö AOKK:n sisällä auttaa opetussuunnitelman toteutumisen arvioinnissa ja varmistamisessa.

Arviointivierailulla opiskelijat totesivat, että heidän antamiinsa palautteisiin on koulutusohjelmassa reagoitu. Kehittämishankkeen esittelyn yhteydessä koulutusohjelma saa palautetta koulutuksen vaikuttavuudesta työelämältä. Käytäntö on hyvä, mutta palautteen keräämisen muotoa voisi edelleen kehittää, jotta sen avulla voidaan arvioida koulutuksen vaikuttavuutta. Lisäksi itsearviointiraporttiin sisältyvän vuoden 2007 lähtöpalautteen pohjalta huomiota tulisi kiinnittää opetussuunnitelman sisällön ja rakenteen ymmärrettävyyteen opiskelijan näkökulmasta, kuten koulutusohjelma itsekin toteaa itsearviointiraportissaan.

Juhto kertoi arviointivierailulla, että koulutusohjelmassa ja yksikössä noudatetaan oppivan organisaation periaatetta, jonka mukaan oppijan ymmärrys lisääntyy työtä tehden. Ammatillisella opettajakorkeakoululla on tienraivaajan ja kehittäjän rooli. Kehittämistä tukevaa tietoa tulee aikaisemmin mainitun palautetiedon lisäksi eri väylien, kuten henkilöstön oman jatkokoulutuksen ja hanketyön kautta. Täydennyskoulutuksesta saatuja ideoita ja kokemuksia voidaan hyödyntää ammatillisen erityisopettajankoulutuksen kehittämisessä.

Yleisesti voidaan todeta, että koulutusohjelman vahvuutena on monipuolinen ja systemaattinen palautteiden kerääminen ja palautetiedon hyödyntäminen koulutuksen tavoitteiden saavuttamisen arvioinnissa.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman arviointiin

Johdon kanssa arviointivierailulla käydyissä keskusteluissa kävi ilmi työelämän monipuolinen osallistuminen sekä koulutusohjelman toteutukseen että palautteiden antamiseen. Opiskelijoiden toteuttamat kehittämishankkeet ovat olleet yksi väylä saada palautetta työelämältä. Opiskelijoiden työnantajien edustajia kutsutaan myös koulutuksen lähijaksoille opiskelun alkaessa. Johdon mukaan keskusteluyhteys työelämän edustajien kanssa on saatu avattua ja tätä kannattaa jatkossa kehittää edelleen, samoin kuin esimiesten mukaanottoa laajemminkin koulutuksen toteuttamisessa ja tulosten arvioinnissa. Lisäksi haastatteluissa tuli esille, että yhteistyö ammattijärjestön kanssa on tuonut toimintaan uusia näkökulmia ja myös kolmas sektori on tullut enemmän esille yhtenä asiakkaana.

Työelämän edustajien osallistuminen on erityisen vahvaa opiskelijoiden opetusharjoittelun yhteydessä, sillä harjoittelun ohjaus ja palautteenanto jää lähes yksinomaan heidän vastuulleen. Kouluttajalta saatu palaute jää lähinnä suunnitelmien ja opetusharjoitteluraportin arviointiin ja kommentointiin. Tämä tuli esille arviointivierailulla opiskelijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Opiskelijat totesivat, että palautetta opetusharjoittelusta voisi tulla enemmän myös kouluttajilta.

Opiskelijat totesivat arviointivierailulla, että esimiesten tuki heidän opinnoilleen on jäänyt melko vähäiseksi. Vaikka opintoihin osallistumiseen on suhtauduttu myönteisesti, työnantajat eivät ole juurikaan olleet oma-aloitteisesti kiinnostuneita opintojen sisällöstä ja sen yhdistämisestä organisaation kehittämiseen. Arviointiryhmä näkee esimiesten kiinnittämisen koulutusprosessiin suurena mahdollisuutena, joskin sen toteutus on haasteellista.

4.3 Opintojaksojen onnistumisen arviointi

Arviointivierailulla opiskelijat kertoivat, että opiskelijoilta kerätään palautetta opetuksen sisällöstä jokaisen lähiopetusjakson jälkeen. Tämä tapahtuu R5 Generation -verkko-oppimisympäristössä. Kouluttajat käsittelevät näitä palautteita sekä omassa että jatkokoulutuksen kouluttajaryhmässä säännöllisesti. Opiskeluprosessin kuluessa opiskelijaryhmät ja heidän kouluttajansa käyvät lähijaksoilla arviointikeskusteluja prosessin etenemisestä ja jatkuvasti tarkentavat yhteisin sopimuksin koulutuksen toteutussuunnitelmaa. Itsearviointiraportin liitteenä olleen opiskelijoi-

den lähtöpalautteen perusteella koulutuksen suunnittelu ja toteutus ovat pääasiassa onnistuneet hyvin tai erittäin hyvin.

Opintojaksojen toteutuksessa käytetään pääosin R5 Generation-verkko-oppimisympäristöä. Itsearviointiraportista kävi ilmi, että opiskelijat kokevat verkkoympäristössä tapahtuvan vuorovaikutuksen hankalaksi. Uuden virtuaalisen oppimisalustan käyttöönotossa tämä kannattaa huomioida ja kannustaa opiskelijoita luontevaan virtuaaliseen vuorovaikutukseen jo opintojen alusta lähtien. Kouluttajan olisi hyvä huomioida myös se, miltä verkko-oppimisalustan sivut näyttävät opiskelijan näkökulmasta.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden oppimisen ja osaamisen arviointi on laadullista, tavoitesuhteista ja kriteeriperustaista. Tämä vahvistui arviointivierailulla johdon ja opiskelijoiden kanssa käydyissä keskusteluissa. Opintojaksojen laadulliset arviointikriteerit on johdettu osaamistavoitteista. Arviointipäätös tehdään asteikolla hyväksytty/hylätty, ja tämä on tarkoituksenmukaista sekä johdon että opiskelijoiden mielestä, sillä johdon mukaan käytäntö on osoittanut, että arvosanoista ei yleensä olla kiinnostuneita.

Opintojaksoihin liittyvien oppimistehtävien ohjauksesta ja arvioinnista vastaa opiskelijaryhmän vastuukouluttaja. Opiskelijoiden tekemät itsearvioinnit näyttelevät tässä suurta osaa. He arvioivat tuloksiaan suhteessa arviointikriteereihin ja omiin tavoitteisiinsa. Henkilökunta kertoi haastattelussa, että itsearvioinneissa keskeistä on suuntautuminen tietyille erityisopetuksen alueelle, omien vahvuuksien ja toimintatapojen löytäminen sekä keskustelu niistä. Päätösarvioinnissa opiskelija kokoaa nämä osa-alueet yhteen.

Itsearviointiraportin opiskelijapalautteesta nousee esiin, että opiskelijat kaipaavat lisää vertaisarviointia sekä väliarviointia kouluttajilta. Opetusharjoittelun osalta arviointia tekevät pääosin opiskelija ja työelämän edustaja.

Kaiken kaikkiaan oppimisen arviointi on monipuolista ja rikasta. Oppimisen tukemisessa ja oppimistulosten arvioinnissa voisi kuitenkin jatkossa kiinnittää huomiota itsearviointitiedon hyödyntämiseen sekä verkkopohjaisen ohjauksen monipuolistamiseen. Oleellista on myös arviointipalautteen oikea-aikaisuus, etenkin kun suuri osa vuorovaikutuksesta tapahtuu verkossa.

4.5 Koulutusohjelman seuraavat kehittämisaskeleet

Itsearviointiraportissa koulutusohjelman seuraavat kehitysaskeleet on jaoteltu lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteiksi. Opetussuunnitelmatyön taustalla vaikuttavia pitkän aikavälin kehittämistavoitteita on kuvattu seuraavasti:

- kentän nopean muutoksen ennakointi
- uudenlainen erityisopettajan osaamisen ja roolin kehittäminen
- työyhteisöjen kytkeminen painokkaammin opiskeluprosessiin
- koulutuksen monimuotoisten suorittamisvaihtoehtojen lisääminen (ml. verkko-opetus)
- henkilöstöressurssien ja osaamisen turvaaminen
- kansainvälisen yhteistyön monipuolistaminen.

Itsearviointiraportti ja arviointivierailu osoittavat, että henkilöstö pystyy hyödyntämään monipuolista palautetietoa koulutusohjelman kehittämisessä. Koulutusohjelman henkilöstö on tunnistanut tulevat kehittämiskohteet ja ne perustuvat itsearvioinnissa esiin nousseisiin seikkoihin sekä Jyväskylän ammattikorkeakoulun ja yksikön painopisteisiin. Henkilöstöllä on selvä halu laajentaa koulutuksen toteuttamismalleja ja lisätä työelämäyhteistyötä.

Haastattelussa henkilöstö ja johto totesivat, että henkilöstöressurssien niukkuus asettaa omat haasteensa koulutusohjelman kehittämistyölle. Ongelmana on ajan puute sekä työtehtävien laaja-alaisuus ja hajanaisuus, mikä vaikeuttaa koulutusohjelman kehittämistyötä.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämispalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämispalvelut
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Ammatillisella erityisopettajakoulutuksella on käytettävissään omat opintoneuvonta- ja opintotoimistopalvelut, jotka kattavat koko opiskeluprosessin. Ammatillisen opettajakorkeakoulun omat palvelut kattavat opintotoimistolle kuuluvat tehtävät kokonaisuudessaan. Opintotoimiston rooli opiskelijan ohjauksessa ja koulutuksen toteuttamisessa on vahva. Arviointivierailulla henkilöstön haastattelussa selvisi, että koulutusten erilaisissa tukitehtävissä toimii kaikkiaan yhdeksän henkilöä. Arviointiryhmälle syntyi käsitys, että opettajakorkeakoulun oma opintotoimisto on tarpeellinen, koska sen toiminta on tiivis osa koulutusprosessin neuvontaa ja ohjausta.

Ammatilliset opettajakorkeakoulut suunnittelevat ja toteuttavat opettajankoulutuksen ja sen jatkokoulutusten haku- ja valintaprosessin yhteisesti opetusministeriön ja Opetushallituksen tukemana (AMKOPE-yhteisvalinta). Itsearviointiraportissa kerrotaan, että ennen opiskelun alkua opiskelija asioi erityisesti opintoneuvojan ja opintosihteerin kanssa. He huolehtivat kouluttajien kanssa opiskelijavalinnan toteuttamisesta ja siihen liittyvästä viestinnästä eri osapuolten kesken. Varsinaisen opiskeluvaiheen aikana opintoihin liittyvää ohjausta antavat pääasiassa koulut-

tajat. Opintoneuvoja tekee yhteistyötä kouluttajien kanssa ja osallistuu jatkokoulutustiimin kokouksiin. Hän käsittelee muualla suoritettujen opintojen korvaavuushakemukset ja vastaa myös muissa opiskeluun liittyvissä erityiskysymyksissä. Näitä kysymyksiä ovat esimerkiksi opintojen pitkittyminen, opinto-oikeuden jatkaminen ja muut opiskelusuunnitelmat. Itsearviointiraportin mukaan opintoneuvonnan tärkein kehittämiskohde on neuvonnan tehostaminen niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla opinnot pitkittyvät tai joilla on muutoin kasvanut ohjauksen tarve.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opintotoimisto toimii nykyisin pitkälti virtuaalisesti. Palveluista tiedotetaan aktiivisesti ja ne ovat selvästi esillä sähköisessä opinto-oppaassa. Arviointiryhmä pitää verkkopalvelujen kehittämistä erinomaisena asiana, koska kyseessä on monimuoto-opetuksena toteutettava aikuiskoulutus. Opiskelijapalautteen perusteella verkkopalvelujen käytettävyyteen ja niistä tiedottamiseen olisi kuitenkin syytä kiinnittää enemmän huomiota. Opiskelijan näkökulmasta palvelut saattavat olla etäisiä tai ne eivät näy opiskelijalle, kuten opiskelijoiden palautteissa on käynyt ilmi.

Toisaalta itsearviointiraportissa todetaan, että erityisopettajankoulutuksen opiskelijoiden opintotoimiston palvelujen tarve on ollut vähäistä. Arviointivierailulla henkilöstö selvensi, että opiskelijoiden kokemus palvelujen vähäisestä tarpeesta johtunee palvelujen välittymisestä kouluttajien toiminnan kautta ja palvelujen siirtymisestä verkkoon. Opiskelijat vahvistivat tämän haastattelussa.

Johdon haastattelussa ilmaiseman näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulun viestintä- ja markkinointipalvelut ovat kohdentuneet pääosin tutkintokoulutuksen tarpeisiin. Tästä johtuen ammatillinen opettajakorkeakoulu vastaa pitkälti itse koulutustaan koskevasta tiedottamisesta ja markkinoinnista. Itsearviointiraportin mukaan tietoa koulutuksesta annetaan ammatillisen opettajakorkeakoulun kotisivuilla ja esitteissä, koulutusmessuilla ja muissa vastaavissa tilanteissa. Opiskelijaksi hakemisesta tiedotetaan alueellisissa ja valtakunnallisissa sanomalehdissä ja erikseen järjestettävissä alueellisissa infotilaisuuksissa. Ammatilliset opettajakorkeakoulut markkinoivat koulutusta myös yhteisesti.

Arviointivierailulla johto kertoi, että ammattikorkeakoulun viimeisimmässä yhteishakumateriaalissa ei ollut mainintaa ammatillisesta opettajankoulutuksesta. Johdon näkemyksen mukaan ammatillisen opettajankoulutuksen esillä pitäminen palvelisi myös tiedotusta opiskelijoiden jatkokoulutusmahdollisuuksista. Johto odottaa, että opettajakorkeakoulun toiminnan erilaisuudesta huolimatta otettaisiin paremmin huomi-

oon ammattikorkeakoulun yhteisessä markkinoinnissa ja viestinnässä. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan ammattikorkeakoulun yhteisten viestintäpalvelujen tiiviimpi yhteistyö opettajakorkeakoulun kanssa parantaisi varmasti toiminnan tehokkuutta.

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että opintojen alkuvaiheessa opiskelijat perehtyvät ammattikorkeakoulun tieto- ja viestintäjärjestelmiin sekä kirjasto- ja tietopalveluihin. Ensin mainitusta vastaa opettajakorkeakoulu ja jälkimmäisestä ammattikorkeakoulun kirjasto. Kaikki haastatellut ryhmät arvioivat kirjastopalveluja myönteisesti. Henkilöstön mukaan kirjasto pystyy linkittämään opastuksensa eri substanssialueisiin. Johto toivoi haastattelussa tietohallinnolta vahvempaa otetta ja uusia avauksia verkko-oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Arviointivierailun haastattelussa johto arvioi, että laatu- ja arviointityössä on liian paljon mittareita. Epäkohdaksi todettiin, että opettajakorkeakoulun toiminnasta ei välttämättä saada oikeaa kuvaa, kun tulostietoja poimitaan ammattikorkeakoulun tietojärjestelmästä. Kansainvälisessä toiminnassa opettajakorkeakoululla ei ole johdon kertoman mukaan tarvetta perinteisille kansainvälistä liikkuvuutta tukeville palveluille. Sen sijaan kaivattaisiin parempaa palvelua kansainvälisen T&K-toiminnan tueksi. Henkilöstö totesi haastattelussa, että T&K-kehittämispalvelut välittyvät koulutusohjelmaan pääasiassa koko opettajakorkeakoulun toiminnan kautta.

Henkilöstö totesi arviointivierailulla, että jatkokoulutusohjelmien välinen yhteistyö on osoittautunut hankalaksi uusissa tiloissa. Aikaisempia yhteisiä jaksoja koulutusten kesken ei ole voitu toteuttaa, koska riittävän suuria tiloja ei ole saatavilla. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan tilojen käytön yhteissuunnittelua tulisi parantaa koko ammattikorkeakoulun tasolla. Tilojen käyttöasteeselvitysten mukaan vapaata tilaa pitäisi olla riittävästi saatavilla.

Opiskelijoilla on mahdollisuus käyttää ammattikorkeakoulun terveydenhuoltopalveluita kuten kaikilla ammattikorkeakoulun opiskelijoilla. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat käyttävät kuitenkin pääsääntöisesti kotipaikkakuntiansa terveyspalveluja monimuotoisen aikuiskoulutuksen luonteesta johtuen.

Yhteenvetona voidaan todeta, ammatillinen opettajakorkeakoulu toteuttaa monet opiskeluun liittyvät tukipalvelut varsin itsenäisesti. Tukipalveluille on leimallista tiivis kytkenä koulutuksen toteutukseen. Johto, henkilöstö ja opettajat ovat varsin tyytyväisiä opettajakorkeakoulun omien tukipalvelujen toimintaan. Ammattikorkeakoulun yhteisiä

tukipalveluja on voitu hyödyntää varsin rajallisesti. Johdon toiveena kuitenkin on, että omaleimaisuudestaan huolimatta opettajakorkeakoululle olisi tarjolla nykyistä enemmän kaikille yhteisiä tukipalveluja.

6 Vahvuudet ja kehittämis ehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Vahvat pedagogiset käytännöt

Koulutuksessa toteutuvat vahva erityisopettajuuden arvoperusta ja aikuisopiskelijälähtöisyyden periaatteet. Opiskelu on monimuotoista ja henkilökohtaistettua. Vahva HOPS-työskentely tukee opiskelijan laaja-alaista erityisopettajuuden kehittymistä. Tätä tukee myös harjoittelu opiskelijan oman työpaikan ulkopuolella.

Ennakoiva alueellinen ja valtakunnallinen kehittämistyö

Koulutukselle on leimallista monipuolinen sidosryhmäyhteistyö, joka edistää osaamistarpeiden ennakoitua. Myös opettajien osallistuminen T&K-työhön sekä toimiminen täydennyskoulutuksessa tuovat tietoa työelämän osaamistarpeista. Ulkoisilta sidosryhmiltä kertyvää tietoa ja opiskelijapalautteita hyödynnetään tehokkaasti ja niihin reagoidaan nopeasti.

Koulutuksen toteutuksessa käytettävät alueryhmät kehittävät ammatillista erityisopetusta alueellisiin tarpeisiin. Opiskelijoiden tekemät kehittämistehtävät vahvistavat toiminnan uudistumista heidän taustayhteisöissään.

Kiinteä sisäinen yhteistyö ja toimintakulttuuri

Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa toiminnasta heijastuu vahva yhdessä tekemisen kulttuuri ja toimintaa rikastava vuorovaikutus. Taavoite- ja tulossopimusprosessi on systemaattinen ja henkilöstöä osallistava. Opetussuunnitelmatyön taustalla vaikuttavat selkeät ja yhteisesti sovitut periaatteet.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Kilpailutilanteeseen vastaaminen

Tähän asti ammatillisista erityisopettajankoulutusta ovat tarjonneet ammatilliset opettajakorkeakoulut Jyväskylässä ja Hämeenlinnassa. Viime aikoina markkinoille on tullut lisää toimijoita ja tarjontaa. Uudessa ja

muuttuvassa kilpailutilanteessa Jyväskylän ammatillisen erityisopettajan-koulutuksen tulisi tunnistaa ja tunnustaa omat vahvuutensa ja rakentaa tälle pohjalle entistä kilpailukykyisempi profiili.

Ammatillisella opettajakorkeakoululla on kokemusta kansainvälisestä erityisopetuksen hanketyöstä ja asiantuntijavaihdosta. Erityisopettajan-koulutuksen asiantuntijavaihtoa on viime vuosina kehitetty ja koulutukseen on rakennettu kansainvälisiä osioita virtuaaliopetusta hyödyntämällä. Koulutusohjelmalla on hyvät lähtökohdat kansainväliseen koulutuksen ja asiantuntijatyön myyntiin, ja tätä mahdollisuutta kannattaa hyödyntää laajemmin ja systemaattisemmin tulevaisuudessa.

Toiminnan ja resurssien yhteensovittaminen

AOKK:n erityisopettajankoulutuksen kouluttajatiimi on haavoittuvainen pienen henkilöstömäärän vuoksi. Jokainen kouluttaja näyttää osallistuvan monenlaisiin tehtäviin. Henkilöstön näkökulmasta monessa mukana oleminen on kiinnostavaa ja haasteellista, mutta vaarana on ylikuormitus. Arviointiryhmä ehdottaa opintojen kuormittavuusanalyysin tekemistä myös opettajan näkökulmasta, mikä tukisi työn ja voimavarojen yhteensovittamista.

Ammatillinen opettajakorkeakoulu toteuttaa opiskeluun liittyvät tukipalvelut varsin itsenäisesti. Opettajakorkeakoulun tulisi etsiä uusia yhteistyömahdollisuuksia ammattikorkeakoulun yhteisten tukipalvelujen kanssa, jotta kaikki tarvittavat palvelut voitaisiin tuottaa mahdollisimman tehokkaasti.

Oppimisympäristöjen edelleen kehittäminen aikuisopiskelijan tarpeisiin

Erityisopettajankoulutuksen toteutus on suunniteltu työelämäläheiseksi ja tämä toteutuu varsin hyvin opetusharjoittelussa ja kehittämishankkeissa. Koska työpaikat ovat keskeisiä oppimisympäristöjä opiskelijalle, tulisi jatkossa saada työelämän edustajat vielä kiinteämmin ja monipuolisemmin mukaan koulutusprosessiin. Myös opiskelijoiden vertaistuen vahvistamiseen olisi hyvä löytää uusia toimintatapoja.

Erityisopettajaopiskelijoilla on kansainvälistymismahdollisuuksia pääasiassa vain omissa organisaatioissaan. Kouluttajien kokemus kansainvälisistä hankkeista ja koulutuksesta ulkomailla tulisi välittää nykyistä paremmin opiskelijoille. Arviointiryhmä suosittaaakin kotikansainvälistymisen eri muotojen kehittämistä koulutusohjelmassa.

Erityisopettajankoulutukseen tulee henkilöitä, joilla on vähän kokemusta verkko-opetukseen osallistumisesta. Tästä johtuen koulutuksen

alussa tulee kiinnittää huomiota verkko-oppimisympäristön käytön motivointiin ja opettamiseen. Verkkopedagogiikka vaatii jatkuvaa kehittämistä, erityisesti aikuisopiskelijoiden erilaiset lähtökohdat huomioiden.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteisiä tukipalveluja olisi suotavaa kehittää yksiköiden ja koulutusohjelmien erityispiirteet ja -tarpeet paremmin huomioonottaviksi. Asiaan on tarpeen kiinnittää huomiota erityisesti ammatillisen opettajakorkeakoulun kohdalla.

Ammatillinen opettajakorkeakoulu toteuttaa opiskeluun liittyvät tukipalvelut varsin itsenäisesti, vaikka se osallistuu myös ammattikorkeakoulun yhteisten tukipalvelujen kustantamiseen. Jatkossa tulisi etsiä toimintatapoja, joiden avulla opettajakorkeakoululle voitaisiin tarjota nykyistä enemmän kaikkia tarjolla olevia yhteisiä tukipalveluja yksikön omaleimaisuus huomioiden.

Opettajakorkeakoulu tulisi ottaa paremmin huomioon ammattikorkeakoulun yhteisessä markkinoinnissa ja viestinnässä. Arviointiryhmän näkemyksen mukaan yhteisten viestintäpalvelujen tiiviimpi yhteistyö opettajakorkeakoulun kanssa parantaisi varmasti toiminnan tehokkuutta.

Arvioinnissa nousi esiin virtuaaliopintojen suorittamisen haasteet. Virtuaaliopintojen pedagoginen kehittäminen on koko ammattikorkeakoulun yhteinen ponnistus varsinkin uuden oppimisympäristön käyttöön siirryttäessä. Monimuotokoulutuksena toteutettavassa erityisopettajakoulutuksessa on verkkopalveluja kehitetty voimallisesti. Ammatillisen opettajakorkeakoulun opintotoimistossa tehdystä verkkopalvelujen kehittämistyöstä olisi hyötyä koko ammattikorkeakoulun aikuisopiskelijoiden ohjausjärjestelmän kehittämisessä.

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi

JYRKI KATAJA
TERO JANATUINEN
ELINA KIRJALAINEN
VILLE JAAKKONEN
KIRSI-MARIA JÄPPINEN
RITVA NURMINEN
ELINA SALO
PIRJO TIIKKAINEN

1 Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma aloitti toimintansa Jyväskylän ammattikorkeakoulussa vuonna 1999 tuotanto- ja laatutekniikan nimellä. Kahden vuoden kuluttua sen nimi vaihdettiin kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmaksi.

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelma vastaa kone- ja metalliteollisuuden tuotannon esimies-, suunnittelu- ja kehitystehtävien tieto- ja osaamistarpeisiin. Näin ollen keskeisiä osaamisalueita ovat tuotantotekniikan kehittämisosaaminen, tuotantotoiminnan ohjausosaaminen, valmistustekninen osaaminen, koneensuunnitteluosaaminen, esimiestäidot sekä projektityöskentelytaidot. Opiskelija suuntautuu näihin valintojensa mukaisesti.

Vuonna 2007 kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmassa opiskeli yhteensä 153 nuorta ja 62 aikuista. Tutkinon suoritti yhteensä 22 opiskelijaa. Nuorisokoulutuksen aloituspaikkojen määrä on vaihdellut 25:n ja 29:n välillä. Vuonna 2007 aloituspaikkoja oli 29. Koulutusohjelmassa on myös aikuiskoulutusta. Näiden ryhmien aloituspaikkamäärä on vaihdellut suuresti, eikä ryhmiä ole aloitettu joka vuosi. Vuonna 2007 aloittavan aikuisryhmän koko oli vain 8 opiskelijaa.

Koulutusohjelman vetovoima verrattuna muiden ammattikorkeakoulujen vastaaviin ohjelmiin on maan paras. Ensisijaisia hakijoita nuorisokoulutuksessa vuonna 2007 oli yhtä aloituspaikkaa kohti 3,2. Koulutusohjelman opetushenkilöstöön kuuluu 20 päätoimista ja kaksi sivutoimista henkilöä. Heidän vastuullaan on myös kahden muun koulutusohjelman (hyvinvointiteknologia ja paperikoneteknologia) konetekninen koulutus sekä konealan T&K- ja palvelutoiminta.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi yksi-

könjohtaja Jyrki Kataja ja jäsenenä toimitilavastaava Ville Jaakkonen, projektipäällikkö Kirsi-Maria Jäppinen, yliopettaja Ritva Nurminen, opiskelijakunnan edustaja Elina Salo sekä yliopettaja Pirjo Tiikkainen. Sihteereinä toimivat laatupäällikkö Tero Janatuinen ja laatuassistentti Elina Kirjalainen.

Arviointiryhmä antoi koulutusohjelmalle ohjeet ristiinarvioinnin toteutukseen 10.3.2008. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 7.4.2008. Sen liitteenä toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut ja niiden analyysi, mittarianalyysi sekä kooste opiskelijoille, itsearviointiin liittyen, tehdyn kyselyn vastauksista.

Itsearviointiraportin laadintaan osallistui kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman kehitykseen kiinteästi osallistuva tuotantotiimi, koulutuspäällikkö, koulutusohjelman opettajat (neljä henkilöä), T&K-toiminnasta vastaava henkilö sekä opiskelijaryhmä (syksyllä 2006 aloittaneista neljä opiskelijaa ja syksyllä 2004 aloittaneista kaksi opiskelijaa). Konetekniikan laatuyhdyshenkilö kirjasi yhteiset ajatukset itsearviointiraporttiin koulutuspäällikön johdolla. Käytännössä tämä tapahtui kolmessa eri istunnossa henkilöstön, opiskelijoiden ja koulutuspäällikön kanssa.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 24.4.2008. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikön johtaja Mikko Salminen ja koulutuspäällikkö Jouko Pitkänen. Henkilöstöstä haastateltiin koulutussuunnittelija Riitta Abioqaa, lehtori Hannu Kivistöä sekä yliopettaja ja laatuyhdyshenkilö Harri Peurasta. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat toisen vuoden opiskelijat Lasse Kosamo, Petri Mäkinen sekä Raino Paananen. Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista.

Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 19.–30.5.2008. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 22.5.2008. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään syksyllä 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmaa on kehitetty alueen tarpeista lähtien sekä vastaamaan maakunnan strategiaan painopisteisiin. Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelma osallistuu monin tavoin maakunnalliseen kehitystyöhön klusterityön lisäksi muun muassa hanketoiminnalla ja GOPP-kehittämistyöpajojen kautta. Merkittävin aluekehitystyön ilmentymä on itsearviointiraportin mukaan Jämsän seudun kanssa toteutettu komposiittipainotteinen koneinsinööri-koulutus. Koulutuksen tarvelähtöisyys ja työelämävastaavuus on ennakoitu muun muassa olemalla mukana Keski-Suomen elinkeinojen kehittämistyössä maakunnan kärkiklusterin ”Uudistuvat koneet ja laitteet” osalta. Koulutusohjelman kannalta keskeinen teema on ollut ohutlevytekniologia-osaaminen, minkä johdosta koulutusohjelmaan on myös lisätty kyseisiä opintoja. Johdon mukaan klusterityön lisäksi muita keskeisiä keinoja koulutuksen tarvelähtöisyyden ja työelämävastaavuuden kehittämiseksi ovat hanke- ja palvelutoiminta sekä neuvottelukunnan toiminta, jossa on mukana monipuolinen edustus elinkeinoelämästä. Myös henkilöstö näki neuvottelukunnan tärkeänä linkkinä elinkeinoelämän tarpeiden tunnistamisessa.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisen strategian pohjalta on laadittu tekniikan ja liikenteen koulutusyksikölle oma toimintasuunnitelma, jota on sovellettu kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmassa. Yhtenä tavoitteena on panostaminen oppimisympäristöjen kehittämiseen voimakkaasti. Oppimisympäristöjen kehittämisessä Intelligent Factory-laboratoriokokonaisuus toimii hyvänä esimerkkinä. Henkilöstön mukaan laboratorio auttaa T&K-toiminnan ja oppimisen integroinnissa.

T&K-toimintaa ja sen integrointia opetukseen edistää mm. projektioppiminen oppimis- ja opetusmenetelmänä. Johdon mukaan työelämän projektit ovat niin vaativia, että opiskelijat eivät voi niihin osallistua. Sekä johdon, henkilöstön että opiskelijoiden mukaan opettajien mukana oleminen T&K-toiminnassa hyödyttää kuitenkin opiskelijoita opettajien osaamisen kehittymisen, uusien ”tuulien” kertomisen ja työelämän

esimerkkien kautta. Opiskelijat toivat esille, että kaikki opettajat eivät kuitenkaan tuo tietoa opiskelijoille T&K-työstä. Henkilöstön mukaan myös oppimisympäristöjä voidaan kehittää opettajien hanketoiminnan kautta. Johdon mukaan hanke- ja palvelutoiminnan ja koulutuksen yhteistyön onnistumiseen vaikuttaa myönteisesti se, että toiminnot ovat saman johtajan alaisuudessa. Kone- ja tuotantotekniikan projektityöt tehdään alan yrityksissä, jolloin opiskelijat pääsevät tutustumaan ja luomaan suhteita työelämään. Uuden opetussuunnitelman mukaan näitä projektiointoja ollaan siirtämässä enemmän Intelligent Factoryyn toteutettaviksi yritysten sijaan.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategisista linjauksista mainitaan itsearviointiraportissa myös kansainvälisyys, joka on otettu vahvasti huomioon koulutusohjelmassa. Kansainvälisyys toteutuu lähinnä vieraskielisten opintojaksojen, kansainvälisten vaihtojen ja vierailevien luennoitsijoiden kautta. Sekä johto, henkilöstö että opiskelijat toivat nämä samat asiat esille arviointivierailulla. Koulutusohjelma on ollut aloitteentekijänä vuosittaisen kansainvälisen konealan foorumin käynnistämässä, eli IFME (International Forum of Mechanical Engineering) -konferenssisarjassa.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa painotetaan yritysyhteistyötä ja yrittäjyysnäkökulmaa voimakkaasti. Muun muassa kaikki projektityöt tehdään alueen yrityksiin. Johdon mukaan yhdelle henkilölle on annettu vastuulle opiskelijoiden yrittäjyysohjaus. Henkilöstön mukaan yrittäjyysnäkökulma on integroituna monissa opintojaksoissa. Opiskelijoiden mukaan yrittäjyys näkyy lähinnä vapaavalintaisissa kursseissa. Johto toi esille, että yrittäjyyteen kannustetaan, mutta opiskelijat eivät oikein innostu siitä mm. yrittäjyyteen liittyvien riskien vuoksi. Haastatellut opiskelijat eivät nähneet yrittäjyyttä välttämättä itselleen sopivana vaihtoehtona ainakaan heti valmistumisen jälkeen.

Itsearviointiraportissa korostetaan, että koulutusohjelma on pystynyt kehittämään kaikkia strategisia osa-alueitaan. Kuitenkin käytettävissä olevat resurssit ja nopea kehitystyö ovat tuoneet mukanaan haittavaikutuksia, kuten ylikuormittumista, resurssipulaa sekä perusasioiden jäämistä taka-alalle. Arviointivierailulla henkilöstö totesi, että aikaresurssi on niukka ja opetus kärsii helposti kehittämistyöstä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategiakartan ja BSC-tuloskortin ohjausvaikutusta ei avata tarkemmin itsearviointiraportissa, eikä se tullut esille arviointivierailulla. Arviointiprosessissa esiin tuotujen näyttöjen perusteella vaikuttaa siltä, että kehittämistyötä tehdään ja resursseja ohjataan ainakin osalle

ammattikorkeakoulun painopistealueista, mutta samalla tulisi kiinnittää huomiota voimavarojen hallintaan ja työn suunnitteluun.

2.2. Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Itsearviointiraportin mukaan tekniikan ja liikenteen koulutusyksikön strategiat ja toimintasuunnitelmat tukeutuvat Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategiisiin linjauksiin. Strategioiden ja toimintasuunnitelmien lähtökohtana ovat maakunnan elinkeinoelämän tarpeet. Strategioissa korostuu ns. kolmen k:n linja: koulutus, kehitys ja kansainvälisyys. Nämä strategiat ohjaavat raportin mukaan järjestelmällisesti koulutusohjelman kyvykkyysien kehittymistä. Koulutusohjelma on pystynyt toteuttamaan hyvin strategisia linjauksia ja toimintasuunnitelmia, mutta kolmen k:n ajattelumallin sisäistäminen vaatii itsearviointiraportin mukaan vielä työtä. Raportissa ja arviointivierailulla ei tullut selvää kuvaa siitä, millaisia erilaisia strategioita ja toimintasuunnitelmia koulutusohjelmalla on.

Pedagogisen toimintasuunnitelman keskeisinä linjauksina ovat itsearviointiraportin mukaan kansainvälisten laatukriteereiden hyödyntäminen, projektioppimisen ja laboratoriotöiden suosiminen sekä oppimisympäristöjen kehittäminen. Johdon mukaan insinöörikoulutuksen kansainvälisiä laatukriteereitä on hyödynnetty lähinnä vertaamalla niiden sisältöjä oman koulutusohjelman sisältöihin. Projektioppiminen on valittu pedagogiseksi strategiaksi raportin mukaan 1990-luvulla. Henkilöstön kanssa keskusteltaessa projektioppiminen ymmärrettiin paremminkin työelämän projektien tekemisenä kuin pedagogisena menetelmänä. Opinnoista kaikkiaan 24 opintopistettä toteutettiin yrityksiin tehtävinä projektitöinä.

Itsearviointiraportissa korostetaan kiinteää yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. Johdon ja henkilöstön mukaan yhteistyö on elinkeinoelämän kanssa tiivistä ja vastavuoroista. Toiminta on monipuolista ja myös opiskelijat on otettu huomioon. Projekti- ja opinnäytetöissä opiskelijat ja opettajat osallistuvat ongelmien ratkaisuun yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Haastattelussa opiskelijat kokivat nämä projektityöt hyvinä.

Pedagogisen toimintasuunnitelman yhtenä tavoitteena on oppimisympäristöjen kehittäminen, jonka sekä johto että henkilöstö nosti yhdeksi kehittämishaasteeksi. Oppimisympäristöjen kehittämishäasteeksi tarkoitettiin lähinnä Intelligent Factory -laboratoriota. Arviointiryhmän mielestä oppimisympäristöjen kehittämistä voisi tarkastella laajemminkin, esimerkiksi virtuaali- ja sosiaalisena ympäristönä. Opiskelijat toivat esille fyysisten

tilojen puutteet mm. massaluennoilla. Koulutusohjelmassa kannattaisi pohtia, voisiko osan luennoista toteuttaa virtuaaliopintoina. Opiskelijat toivoivat myös sopivia tiloja projektityöskentelyyn.

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Itsearviointiraportin mukaan kansainvälisen toiminnan kehittämisessä ja laatutason saavuttamisessa nähdään tärkeänä yhteistyö kansainvälisesti toimivien yritysten ja yhteistyöoppilaitosten kanssa. Koulutusohjelma hakee maalimanluokan osaamista strategisten kumppanuuksien avulla. Koulutusyksikön johdon mukaan koulutusohjelmassa on etsitty maa-kohtaisia parhaita mahdollisia kumppaneita, kuten esimerkiksi Saksassa Eislingenin ammattikorkeakoulu, jonka suuntaan on lähdetty määrätietoisesti rakentamaan yhteyttä. Eräänä maiden välisenä yhteistyön muotona on intensiivijakso, johon osallistuvat viettävät ensi syksynä viikon Suomessa ja viikon Saksassa. Yksi esimerkki kansainvälisestä toiminnasta on myös IFME-konferenssin järjestäminen ja jatkossa siihen aktiivisesti osallistuminen. Foorumi on avannut kontakteja ulkomaisiin yrityksiin ja oppilaitoksiin.

Sekä itsearviointiraportin, henkilöstön että opiskelijoiden mukaan kansainvälisyys näkyy koulutusohjelmassa opiskelija- ja opettajavaihtoina sekä vieraskielisinä opintoina. Suomeen tulee ulkomaalaisia luennoitsijoita ja opettajia. Ulkomaalaisia opiskelijoita on esimerkiksi harjoittelemassa tai assistentteina laboratoriossa. Koulutusohjelman henkilökunta ja opiskelijat voivat halutessaan lähteä ulkomaille vaihtoon. Henkilökunnan vaihtoon lähdön korkeaa kynnystä pyritään helpottamaan järjestämällä ensimmäinen vaihto turvallisesti. Henkilökunnan vaihtoon lähtö on aktiivista niin koulutusohjelman henkilökunnan kuin johdonkin mielestä. Itsearviointiraportin mukaan opettajien osallistuminen kansainvälisiin konferensseihin ja opettajavaihtoon on vähäistä. Opiskelijoiden mielestä tietoa vaihtoon lähdöstä saa helposti, ja koulutusohjelma kannustaa opiskelijoita lähtemään vaihtoon. Koulutusohjelmassa on resursoitu kv-henkilölle työaikaa kansainvälisen harjoittelun kehittämiseen. Opiskelijoiden kv-liikkuvuuden lisäämiseksi tarvitaankin erilaisia tukikeinoja. Tunnuslukujen perusteella kansainväliseen harjoitteluun lähtevien opiskelijoiden määrä on huomattavasti saapuvien määrää pienempi. Opiskelijat kokivat itsearviointiraportin mukaan tarvitsevansa enemmän rohkaisua kansainväliseen osallistumiseen.

Henkilöstön mielestä tärkeitä kehittämishaasteita kansainvälisyydessä ovat vieraskielisen opetuksen toteuttaminen onnistuneesti koulutusohjelmassa sekä tutkintojen myyminen ulkomaille.

Arviointiprosessin aikana ei tullut selvästi esille, miten eurooppalainen korkeakoulutuksen viitekehys ja ECTS-vaatimukset on otettu huomioon koulutusohjelmassa. Johdon mukaan eurooppalaisen insinöörikoulutuksen kv-kriteereitä on hyödynnetty koulutusohjelman suunnittelussa esimerkiksi matemaattis-luonnontieteellisten opintojen määrää arvioitaessa. Opiskelijat arvelivat ECTS-pisteytysjärjestelmän liittyvän pedagogiseen toimintasuunnitelmaan.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Itsearviointiraportissa mainittiin, että työelämän kehitystä seurataan monipuolisesti mm. yritys yhteistyön, kirjallisuuden, messujen sekä kansallisten järjestöjen ja liittojen laatimien ennusteiden avulla. Koulutusohjelma on mukana Keski-Suomen klusterityössä aikaisemman toimialakohtaisen yhteistyön sijaan. Opettajien tiiviit työelämäyhteydet, samoin kuin neuvottelukunta, mahdollistavat alueellisiin haasteisiin vastaamisen. Koulutusohjelman henkilökunnan ja opiskelijoiden edustajien lisäksi myös alan yritysten edustajia on mukana neuvottelukunnassa, jossa käydään systemaattisesti läpi koulutusohjelman sisältöä ja rakennetta.

Koulutusohjelma tekee tiivistä yhteistyötä alan yritysten kanssa ja yrityksissä vierailaan usein. Esimerkiksi ohutlevyteknologian tai komposiittiteknikan korostuminen ovat seurausta työelämäyhteistyöstä. Johdon mukaan noin 70 % opettajista ja henkilöstön mukaan kaikki ammattiaineiden opettajat ovat mukana hanketoiminnassa. Johdon mukaan työelämäsuhteet keskittyvät lähinnä suuriin yrityksiin.

Henkilöstön haastattelussa tuli esille, että koulutusohjelma järjestää elokuussa yrityksille sidosryhmäpäivän, johon kutsutaan mukaan elinkeinoelämän vaikuttajia. Yritysten edustajia ja henkilöstölehtien päätoimittajia kutsutaan myös järjestelmällisesti aamukahveille. Lisäksi koulutusohjelmassa järjestetään erilaisia rekrytointitapahtumia ja osallistutaan ammattikorkeakoulun yhteisiin rekrytointitapahtumiin. Johto otti arviointivierailulla esille myös opiskelijoilta tulevat epäviralliset palautteet koulutusohjelman työelämävastaavuudesta.

Opettajilla on tiiviit ja monipuoliset kontaktit työelämään, mikä auttaa koulutusohjelman tavoitteiden päivittämistä työelämän vaatimusten

mukaisesti. Se, että työelämäsuhteet perustuvat yksittäisten opettajien henkilökohtaisiin suhteisiin, voi olla myös heikkous. Haavoittuvuuden estämiseksi tulisi työelämäverkostoja muodostaa tavoitteellisesti ja systemaattisesti. Myös työelämän tarpeiden ja tulevaisuuden ennakointia kannattaisi pohtia systemaattisemmaksi. Tämä tulee esille myös itsearviointiraportissa.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportin mukaan opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä alan asiantuntijoiden kanssa. Kokonaisvastuu on koulutuspäälliköllä. Koulutusvastaava vastaa opetussuunnitelmarungosta. Työstämiseen osallistuvat myös yliopettajat ammatillisten tiimiensä kanssa sekä tarpeen mukaan ulkopuoliset asiantuntijat opintojaksojen sisältöjen osalta. Suunnitteluprosessi on kuvattu toiminnanohjauskäsikirjassa ja se koetaan selkeäksi ja toimivaksi. Itsearviointiraportissa ja arviointivierailun aikana korostettiin, että neuvottelukunta tuo sekä työelämän että opiskelijoiden näkemykset mukaan suunnittelutyöhön. Neuvottelukunta kommentoi opetussuunnitelmaa, jonka pohjalta tehdään päätökset ja muutokset. Sen jälkeen suunnitelmaa käsitellään henkilöstön kanssa.

Arviointivierailulla ilmeni, että opetussuunnitelmatyössä korostuu lähinnä tekninen toteuttaminen ja sisältöpainotteisuus. Henkilöstön mukaan uusi osaamis- ja oppimisperustainen opetussuunnitelma ei muuttane toimintatapaa entiseen opetussuunnitelmaan verrattuna. Johdon mukaan pedagoginen toimintasuunnitelma näkyy opetuksen suunnittelussa lähinnä kansainvälisten laatukriteerien huomioimisena opetussuunnitelman sisällöissä.

Opiskelijoiden osallistuminen suunnittelutyöhön tapahtuu neuvottelukunnan kautta. Arviointivierailun aikana kävi ilmi, että opiskelijat eivät tunnistanee koulutusohjelman osaamistavoitteita eikä heillä ollut selvää kuvaa siitä, millaisiin tehtäviin he saavat valmiudet koulutuksen aikana. Opiskelijoiden mukaan ottaminen opetussuunnitelmatyöhön saattaisi auttaa heitä tunnistamaan tavoiteltavaa osaamista. Pedagoginen toimintasuunnitelma oli myös jäänyt heille vieraaksi. Opiskelijat kokivat kuitenkin, että heidän toiveitaan kuullaan mm. palautteiden kautta.

Opetussuunnitelmatyö näyttää toimivan teknisesti hyvin, mutta yhteinen suunnittelutyö vaikuttaa arviointivierailulla saadun tiedon perusteella vähäiseltä. Osaamisperustaisen opetussuunnitelman filosofian sisäistäminen vaatii vielä työstämistä. Opetussuunnitelman tulisi tukea

sisällöllisesti ja pedagogisesti opiskelijoiden asiantuntijuuden kehittämistä. Koulutusohjelman kannattaakin keskittää jatkossa voimavaroja henkilöstön yhteisen pedagogisen näkemyksen ja osaamisen kehittämiseen. Osaamisperustaisen opetussuunnitelman työstämisessä tarvitaan neuvottelukuntatyön lisäksi tiivistä yhteistyötä työelämän ja opiskelijoiden kanssa.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Itsearviointiraportissa todetaan, että koulutusohjelman rakenne ohjaa suunnittelua. Resurssisuunnitteluprosessi on kuvattu pelisääntökansiossa. Siinä on kuvattu vastuut, peruskuormitus, hienosäätö, aikataulut ja muutoksien tekeminen lomakkeineen. Lomakkeen avulla varmistetaan mm. muutostietojen siirtyminen opiskelijatietojärjestelmään (ASIO). Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmavastaava, koulutusohjelmasihteeri ja osaamistiimit osallistuvat suunnitteluun, vaikka koulutuspäällikkö vastaakin toteutussuunnitelman laadinnasta ja resurssien hankinnasta.

Henkilöstön mukaan opetussuunnitelman osaamistavoitteisiin pyritään vastaamaan muun muassa lukujärjestyksen laatimisessa. Heillä ei ollut selvää kuvaa siitä, miten pedagoginen toimintasuunnitelma vaikuttaa toimintasuunnitelman tekemiseen. Opiskelijat toivat esille, että he voivat osallistua suuntautumisvaihtoehtojen valintavaiheessa lukujärjestyksen aikataulutukseen, mutta eivät muuten suunnitteluun. Opiskelijoiden tekemät kehittämissuhteet olisi hyvä ottaa suunnitteluun mukaan.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Itsearviointiraportin mukaan opintokokonaisuuksien ja niiden sisältämien opintojaksojen suunnittelu tapahtuu tiimeissä. Opintokokonaisuuksiin sisältyvien opintojaksojen opettajat suunnittelevat opintokokonaisuudet yhdessä koulutusohjelmavastaavan kanssa. Jokaiselle opintojaksolle on nimetty vastuupettaja, joka laatii opintojaksosuunnitelman tiimeihin tukeutuen.

Opintojaksosuunnitelma esitetään opiskelijoille jakson alussa, jolloin he voivat myös vaikuttaa sen sisältöön. Edellisten vuosien palautteet otetaan myös huomioon. Opiskelijat voivat vastata opintojaksojen puolivälikyselyihin. Se kuitenkin jäi hieman epäselväksi, vaikuttavanko puolivälikyselyt opintojaksojen sisältöihin. Opiskelijoiden mukaan samaan opintojaksoon ei enää huomattavia muutoksia voi tehdä, mutta seuraaviin toteutuksiin puolivälikyselyllä voitaneen vaikuttaa.

Henkilöstön haastattelussa tuli esille, että opintokokonaisuuksien ja niiden sisältämien opintojaksojen suunnittelu tapahtuu tiimeissä, mutta osaamisen kehittymisen etenemistä eri opintokokonaisuuksien välillä ei ole mietitty. Arviointiryhmän mielestä tiimityön hyödyntäminen suunnittelussa edistää yhteisen näkemyksen ja jaetun asiantuntijuuden kehittymistä. Tiimien vastuuhenkilöiden yhteinen osaamiskokonaisuuksien suunnittelu olisi kuitenkin tarpeellinen osaamisen kehittymisen etenemisen turvaamiseksi. Opiskelijapalautteiden systemaattinen käsittely ja tiedottaminen kehittämistoimenpiteistä auttaisivat opiskelijoita näkemään, että heidän palautteensa on otettu huomioon.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman opetuksen toteutus perustuu itsearviointiraportin mukaan voimassa olevaan opetussuunnitelmaan ja annettuihin resursseihin. Tavoitteena opetuksessa on tuottaa mahdollisimman hyvää ja tarkoituksenmukaista insinöörikoulutusta. Opetuksen toteutukseen pyritään pedagogisen strategian mukaisesti sisällyttämään merkittävä osa käytännönläheistä laboratoriotyöskentelyä sekä projektityöskentelyä. Itsearviointiraportissa koulutusohjelma mainitsee opetuksen toteutuksessa pyrkimyksistä syventävissä opinnoissa pienempiin ryhmäkokoihin. Lisäksi tavoitteena on, että jokainen koulutusohjelman opiskelija osallistuu englanninkieliseen opetukseen. Koulutusohjelman opetuksen toteutuksen kehittämistä ohjaavat aikaisemmat palautteet opintojaksoilta, opintojaksosuunnitelmat sekä niiden toteumat. Lisäksi kehitystyössä huomioidaan vahvasti elinkeinoelämästä saatava palaute. Itsearviointiraportin mukaan opiskelijoiden ja opettajien näkemykset opetuksen toteutusta ohjaavista peruslinjauksista kohtaavat hyvin toisensa ja niitä pidetään selkeinä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisen strategian mukaan opetus- ja oppimisprosessien suunnittelussa tulee luoda sellaisia opintokokonaisuuksia ja oppimistilanteita, joissa teorettinen ja käytännöllinen aines ovat kytkeytyneinä toisiinsa ja joiden avulla tuetaan itsesäätelytaitojen kehittymistä.

Koulutusohjelman päämääristä ja osaamistavoitteista haastatteluissa tuotiin esille, että tulevien insinöörien työstä ja tarpeista käydään jatkuvaa keskustelua. Koulutusohjelma on tuotantopainotteinen, ja ohjelma sisältää tavallista enemmän työelämäopintoja. Koulutusohjelman osaamistavoitteina mainittiin insinöörin substanssiosaamisvaatimukset sekä tiimi- ja projektityöskentely. Lisäksi muutostilanteessa toimiminen sekä yritysten kansainvälistymiseen ja verkostoitumiseen liittyvät vaatimukset ovat mukana osaamistavoitteissa. Opiskelijoiden mielestä työelämä edellyttää yhteistyökykyä, sosiaalisia taitoja sekä perusosaamisen vankkaa hallintaa. Kuva insinöörin osaamisvaatimuksista välittyy opiskelijoiden mukaan työelämästä ja jonkin verran opintojen alussa annettavasta informaatiosta.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisessa strategiassa tuodaan esille osaamistavoitteiden saavuttamiseen liittyviä pedagogisia ratkaisuja ja koulutuksen joustavuutta. Keskeistä on, että opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen ja henkilökohtaiset vahvuudet tunnistetaan ja tunnustetaan osaksi opintoja. Henkilöstön haastattelussa osaamisen tunnistamista opetuksen toteuttamisessa sivuttiin viittaamalla eritasoisiin tehtäviin ja englanninkieliseen opetukseen sekä yksittäisten opettajien toteuttamiin lähtötasotesteihin. Opiskelijoiden haastattelun mukaan henkilökohtaisia taitoja ja vahvuuksia ei kartoiteta opintojen alussa. Samalla opiskelijat totesivat, että alan ammattinimikkeet ja osaamistavoitteet jäävät liian vähälle käsittelylle. Henkilökohtaisista valinnoista opiskelijat totesivat, että he noudattelevat valmiita lukujärjestyksiä kaksi ensimmäistä vuotta.

Koulutusohjelman osaamistavoitteiden tai kompetenssien määrittelytyöstä ja niiden ottamisesta huomioon opetuksen toteuttamisessa arviointiryhmälle jäi hajanainen kuva. Haastatteluissa tuli niukasti esille se, miten koulutusohjelman päämääränä kuvattua osaamista hyödynnetään opetuksen ja ohjauksen sekä arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Arviointiryhmän mielestä osaamispohjaisen opetussuunnitelma-ajattelun linjauksista ja niihin pohjautuvasta opetussuunnitelmatyöstä olisi paljon hyötyä opetuskäytäntöjen kehittämisessä.

Suunnittelutyötä koulutusohjelman johdon haastattelujen mukaan tehdään kaksi kertaa vuodessa toteutettavissa seminaareissa ja tarpeen mukaan perustettavissa työryhmissä sekä tiimikohtaisissa palaverissa. Suunnittelussa lähdetään ”koko pakasta” ja hyväksytystä kurssikaavioista, jonka pohjalta opintokokonaisuudet suunnitellaan tiimeissä. Näin suunnittelu viedään opintojaksotasolle, ja koulutussuunnittelija pitää huolen sovitusta kokonaisuudesta. Henkilöstö toi haastattelussa esille tiimien ja neuvottelukunnan merkityksen käytännön suunnittelutyön toteuttamisessa. Tiimit hoitavat yhteydet työelämään ja tämän kytköksen kautta alan uusimmat asiat päivittyvät mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Asioiden todettiin päivittyvän virallisesti juuri neuvottelukunnan kautta. Työ etenee siten, että koulutusvastaava valmisteleo asian ja esittelee sen neuvottelukunnalle, joka ottaa asiaan kantaa sekä tekee päätöksiä. Tämän pohjalta tehdään suunnitelma, joka käsitellään koko henkilökunnan kanssa. Opiskelijoiden haastattelussa ilmeni, että yhteisön tekemä suunnittelu- ja kehittäelytyö näkyi opiskelijoiden suuntaan vain satunnaisesti. Lisäksi opiskelijat toivoivat osaamistavoitteiden henkilökohtaisempaa käsittelyä ja lisää oppimisen ohjausta sekä vaadittavan osaamisen kuvausta arvioinnin lähtökohdaksi.

Palautetta opintojaksoilta kerätään systemaattisesti, ja palautteita sekä ao. opintojakson opintojaksosuunnitelmia hyödynnetään koulutusohjelman sisällön sekä opintojaksojen kehittämisessä. Raportin mukaan jokaiselta opintojaksolta kerätään opintojaksopalaute ja opettajat seuraavat opetuksen toteutumista. Näiden toimien avulla opintojaksoja kehitetään sekä tehdään tarvittavat muutokset. Lisäksi opintojaksoilla on käytössä puolivälilyksely, joka mahdollistaa nopeiden korjaustoimenpiteiden tekemisen kurssilla. Kehittämistoimissa huomioidaan, miten opintojaksojen sisällöt vastaavat työelämävalmiuksien vahvistamishaasteeseen. Arviointiryhmä jäi kuitenkin kaipaamaan vahvempia näyttöjä siitä, miten käytännössä näkyy se, että koulutusohjelman osaamistavoitteet ohjaavat vielä selvemmin oppimisprosessin jäsentämistä ja elinikäisen oppimisen ja itsesäätelytaitojen ohjausta sekä erityisesti arvioinnin toteuttamista.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman opetuksessa on huomioitu käytännönläheinen toiminta hyvin sisällyttämällä opintoihin merkittävästi laboratorio- sekä projektityöskentelyä. Erityisesti projektioppimisen merkityksellisyyttä korostettiin niin henkilöstön kuin opiskelijoidenkin haastatteluissa. Opetuksen etenemistä haastattelussa kuvattiin siten, että opintojen alkuvaiheessa on pääpaino projektityöskentelyyn oppimisessa ja opintojen edetessä painopiste siirtyy yritysten ongelmien ratkaisuun. Haasteeksi jää opetuksen ja erilaisten oppimisympäristöjen jatkokehittely vastaamaan paremmin myös oppimisen ja ammatillisen kasvun eri vaiheiden haasteita sekä henkilökohtaistamisen tarpeita.

Haastattelujen perusteella koulutusohjelman yhteinen pedagoginen kehittämistyön jäi kokonaisuutena vielä hahmottomatta arviointiryhmälle. Haastatteluissa tuli niukasti esille koko oppimisyhteisöä koskevia käytännön suunnittelu- ja kehittämistyön toimintoja, joilla luodaan yhteistä näkemystä strategisista päälinjauksista sekä toimeenpannaan niitä opetuksen toteuttamisen tasolle asti.

Oppimisyhteisön pedagoginen uudistustyö tulee esille yksittäisissä asioissa, kuten mainintoina uuden oppimisympäristön rakentamisesta ja projektitöistä, mutta muutoin meneillään oleva opetussuunnitelman kehittämistyö näyttäytyi toteutuksen tasolla heikosti. Koulutusohjelman yritys-suhteet ja niihin liittyvä yhteistyö ilmenee arviointiryhmälle koulutusohjelman vahvuutena. Koulutusohjelman monipuoliset ja laajat yritys-kontaktit luovatkin erittäin hyvän perustan ja kehittämismaaston työelämäläheisen oppimismallin kehittämiseksi eri organisaatioiden yhteistyönä sekä jaettavaksi myös hyvänä käytäntönä muille koulutusaloille.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin mukaan kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmassa opiskelijan urakehitystä sekä opintojen etenemistä tuetaan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laadinnan avulla, sen seuraamisella sekä henkilökohtaisella ja ryhmäkohtaisella tutoroinnilla. Tarvittaessa opettajat antavat lisäpanostuksen opiskelijan oppimisen tukemiseen. Opintojaksojen kuvauksilla ja tavoitteilla tuetaan opiskelijan tavoitteiden saavuttamista sekä ammatillista kehittymistä. Opiskelijoiden ajantasainen tietoisuus työelämän vaatimuksista on jatkuvaa opettajien tiedottaessa aktiivisesti työelämän vaatimuksista sekä työnkuvien sisällöistä ja niiden kehittymisestä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagoginen strategia korostaa henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien merkitystä yksilöllisempien opintopolkujen mahdollistajana läpi koko opiskeluajan, jolloin opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tunnustetaan osaksi opintoja.

Itsearviointiraportissa tuodaan esille, että henkilökohtaisten opetussuunnitelmien laatiminen ja seuraaminen ovat perustana ohjaukselle ja että opettaja vastaa tarvittaessa oppimisen tukemisesta. Henkilöstön mukaan opiskelijan HOPS-tapaamiset toteutetaan kerran lukukaudessa ja niihin ei ole kohdennettu resursseja. Opintojen henkilökohtaistamista koskevat maininnat jäivät haastatteluissa vähäisiksi.

Itsearviointiraportista ilmenee, että harjoitteluprosessi on jäsennetty ja opinnäytetyön tekeminen kuvattu selkeäksi prosessiksi. Opiskelijat esittivät kehittämisehdotuksena, että tavoitteiden asetteluun ja ammatillisen kehittymisen tukemiseen sekä osaamistavoitteiden seurantaan kiinnitettäisiin vielä enemmän huomiota.

Jyväskylän ammattikorkeakoulun pedagogisen strategian mukaan asiantuntijuuden kehittyminen on vaiheittainen prosessi, jossa koulutuksen tehtävänä on tukea kehittymistä muun muassa henkilökohtaisen ohjauksen avulla. Opiskeluvaiheessa on tärkeää taata opiskelijalle ohjauksen avulla riittävä tuki, joka mahdollistaa oman asiantuntijuuden turvallisen rakentamisen. Opetus- ja ohjaustoiminnan keskeinen tehtävä ammattikorkeakoulussa on tukea opiskelijan ammatillista kasvua. Opiskelijat toivoivat koulutusohjelman kokonaistavoitteiden perusteellisempaa käsittelyä, henkilökohtaisten vahvuuksien ja kokemuksen huomioonottamista sekä eri työpaikkojen osaamisvaatimusten avaamista.

Erikoistumiseen ei heidän mielestään nyt ole mahdollisuuksia. Lisäksi opiskelijat toivoivat lisää oman oppimisen ja osaamisen tason selvempää arviointia. Arviointiryhmän mielestä pedagogisen kehittämisen kannalta onkin olennaista rakentaa opetuksellisia ratkaisuja, jotka tukevat yhä enemmän myös henkilökohtaista asiantuntijaksi kasvua ja oppimista sekä yleisiä työelämätaitoja laajemmin.

Itsearviointiraportin mukaan uraohjausta ja oppimisen ohjausta tuetaan myös harjoittelu- ja opinnäytetyöprosesseissa. Erityisesti harjoitteluprosessia on kehitetty pitkäjänteisesti. Prosessia on saatu selkeytettyä ja kuvattua tarkemmin samalla kun seurantalomakkeiden käyttöä ohjauksessa on lisätty. Prosesseissa huomioidaan opiskelijoiden oppimisen tavoitteellisuus harjoittelujaksolle ja mukaan prosessiin pyritään saamaan myös T&K-tehtäviä. Harjoittelupaikkojen saamisessa opiskelijoilla on takanaan opettajien tuki.

Opiskelijoiden mukaan T&K-työn anti näkyy opetuksessa esimerkeinä ja muuna sisältönä niillä opettajilla, jotka tekevät T&K-työtä. Opiskelijat toivat myös esille, että opettajat osaavat asiansa, joten alakohtaisen substanssiosaamisen ohjaus on asiantuntevaa. Oppimisen ja ammatillisen kasvun ohjaus sekä henkilökohtaisten osaamistavoitteiden tukeminen jää ohjauksessa vähemmälle. Johdon haastattelussa korostettiin aloituspalaverin merkitystä, opiskelijan omaa vastuuta ja toimeksiantajan roolia, vaikka varsinaista ohjausmallia ei yritysosapuolelle olekaan. Koulutusohjelman käytänteistä jää tarkemmin hahmottumatta, mikä harjoitteluprosessissa on työelämäohjaajien panos ja miten heidät perehdytetään ohjaukseen. Tähän liittyen osaamisen arviointikriteereillä ja tasokuvauksilla voitaisiin luoda yhteistä näkemystä ohjaamisen ja arvioinnin taustaksi.

Opinnäytetyöprosessissa on panostettu erityisesti aloitusvaiheeseen, jossa opiskelijaa tuetaan aloituspalaverilla, määritellään työn tavoitteet sekä työn suoritus kokonaisuudessaan. Palaveriin osallistuvat kaikki työn osapuolet, jolloin kokonaiskuva työstä muodostuu kaikille samaksi. Opinnäytetyöhön liittyvästä käytännön opetuksesta ja ohjauksesta ei saatu haastatteluissa lisäinformaatiota, koska ristiinarviointiprosessiin oli valikoitunut mukaan sellaisia opiskelijoita, joilla tätä kokemusta ei vielä ollut.

Arviointiraportin mukaan koulutusohjelmassa käytetään monipuolisia opetusmenetelmiä, joista erityisesti projektioppiminen on esillä paljon. Sekä henkilöstö että opiskelijat pitivät projektioppimisen menetelmää erityisen hyvänä käytänteenä opinnoissa. Lisäksi virtuaaliopinnoilla lisätään

opiskelijoille valintamahdollisuuksia, joka ei kuitenkaan tullut ilmi opiskelijahaastatteluissa. Opintoissa pyritään edistämään mahdollisimman aikaista tutustumista työelämään ja siellä työskentelyyn. Lisäksi opiskelijoita kannustetaan itsenäiseen ajatteluun ja luovaan ongelmanratkaisuun. Arviointivierailulla ilmeni, että työelämäyhteistyössä ja projekteissa näitä yleisinäkin työelämätaitoina pidettäviä osaamisia kartutetaan.

Selkeäksi kehittämiskohteeksi arviointiryhmä katsoo ns. massaluennot, joista osan voisi hyvin korvata virtuaaliopinnoilla. Koulutusohjelma voisi myös tehdä näkyvämmäksi käytännön toiminnan, jolla varmistetaan yleisten työelämätaitojen kehittyminen sekä ohjauksen tavoitteellisuus ja saatavuus. Ohueksi jäi näyttö myös siitä, miten sekä osaamisen arviointi ja seuranta toteutuvat siten, että ne ovat myös opiskelijan todellisuutta ja konkretisoituvat käytännössä. Kehittämishaasteena arviointiryhmä näkee myös opiskelijan mahdollisuudet yksilöllisempään etenemiseen ja opiskelutapoihin.

3.2.2 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Koulutusohjelman käytössä on monipuolisia oppimisympäristöjä, kuten laboratorioita, virtuaaliopintoja sekä SKR-Center -yritysrypäs. Koulutusohjelman tutkimus- ja kehitystoiminnassa toteutetaan työelämälähtöisiä projekteja ja kaikki opinnäytetyöt tuotetaan työelämälle. Kaikki aiheet harjoitustöihin ja oppimisprojekteihin pyritään saamaan teollisuudesta. Koulutusohjelma on mukana Keski-Suomen ohutlevyosaamiskeskitymässä, joka on tuonut mukanaan laajaa osaamista ohutlevyosaamiseen.

Pedagogisen kehittämisen kannalta on olennaista kehittää ja rakentaa oppimisympäristöjä ja opetuksellisia ratkaisuja, jotka tukevat enemmän myös asiantuntijaksi kasvua ja jatkuvaa oppimista. Arviointiryhmä näkee kehittämishaasteena oppimisympäristöjen rakentamisessa niiden muodostamisen oppimispaikoiksi ja niiden eri ulottuvuuksien varmistamisen, jotta ne soveltuvat parhaiten koulutusohjelman osaamispäämäärien mukaiseen oppimiseen.

Arviointivierailun haastattelut vahvistivat käsitystä, että koulutusohjelman opiskelijoita tuetaan ja kannustetaan oman alansa harjoitustöiden sekä harjoittelupaikkojen hankinnassa. Opettajat käyttävät mm. henkilökohtaisia kontaktejaan auttaakseen opiskelijoita työelämäyhteyksien rakentamisessa. Arviointiryhmä näkee koulutusohjelman vahvuutena

monipuolisen T&K-toiminnan ja toimivat yrityssuhteet. Kehittämissaasteena arviointiryhmä näkee kehitystyön integroinnin opiskelijoiden kautta perusopetukseen ja työelämäsuhteiden henkilökohtaisuuden vähentämisen sekä yhteisöllisyyden merkityksen myös henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

Koulutusohjelma voisi tuoda selvemmin näkyville perusoletuksensa siitä, miten esim. ”tehdas oppimispajana” -kehittämistyössä on otettu huomioon oppimisen yhteisöllinen luonne, oppijoiden erilaiset osaamispuolekijat ja oppimisvalmiudet sekä mahdollisuuden työelämätaitojen oppimiseen. Pohdittavaksi jää, miten ko. ympäristössä yhteistä ja henkilökohtaista oppimista ja tiedon rakentumista on mahdollista tukea. Arviointivierailun haastatteluista voi päätellä, että opiskelijat tekevät projektitehtäviä laajasti yhteistyössä yritysten kanssa, mutta projektioppimisen toimintamallin kehittelyä on kuitenkin hyvä jatkaa liittyen meneillään olevaan opetussuunnitelman uudistamistyöhön.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Itsearviointiraportissa tulee esille monipuoliset työelämäsuhteet elinkeinoelämän ja erityisesti teollisuuden kanssa. Tästä on osoituksena mm. se, että opinnäytetöiden ja harjoitustöiden aiheet pyritään aina löytämään teollisuudesta ja heidän toimeksiannoistaan. Lisäksi raportoidaan vierailuista, asiantuntijavaihtoista ja erilaisista projekteista sekä laajasta ”kontaktoinnista” yritys- ja elinkeinoelämän kanssa erityisesti opettajien henkilökohtaisten suhteiden muodossa. T&K-työ on laajaa ja ulottuu myös kansainvälisiin yhteyksiin ja yhteistyöhön. Sen tuloksia hyödynnetään myös mahdollisuuksien mukaan perusopetuksessa ja opiskelijoiden oppimisessa. Itsearviointiraportin mukaan työelämäyhteydet ja T&K-työ näkyvät opetuksessa yritysmerkkinä. T&K-työn hyödyntäminen laajemmin opetuksessa jää vähemmälle. Tästä voi seurata, että paljon monipuolisista yritys-yhteyksistä ja työelämäkokemuksia jää vain hankkeissa toimivien osaamispuolemaksiksi. Ammattikorkeakoulun aluekehitystoiminnassa keskeinen tavoite on uusien innovaatioiden luominen ja niiden levittäminen. Tämä tapahtuu suurelta osin T&K-toiminnan kautta.

Arviointivierailun aikana koulutusohjelman johto kertoi, että koulutusohjelma huolehtii yksikön pedagogisen ja T&K-strategioiden periaatteiden välittymisestä käytäntöön siten, että yksikkö on laatinut toimintasuunnitelman, johon on kirjattu toiminnan pääkohdat, kuten

kansainvälistyminen. Pääpainopisteiksi on valittu oppimisympäristöjen kehittäminen, missä keskeistä on erityisesti Intelligent Factory sekä opetusmenetelmät. Koulutusohjelman johto totesi haastattelussa, että insinööriksi kouluttaminen ei voi tapahtua pelkästään PowerPoint-esityksillä vaan koulutus on kytkettävä käytäntöön. Näin voidaan nähdä asiat kokonaisuuksina sekä hyödyntää kehitysympäristöjä. Johdon haastattelussa kävi myös ilmi, että koulutusohjelman T&K-työ on henkilöstöpainotteista eikä toimintaan ole tarkoitus integroida opiskelijoita nykyistä enempää. Ongelmia opiskelijatyöskentelyssä ovat mm. ajankäyttö sekä laatusovaatimukset. Yleensä yrityksiin tehtävät kehitysprojektit ovat niin haastavia, että opiskelijat eivät pysty niihin vastaamaan. Koulutusohjelman johto näkee, että parhaiten koulutuksessa hyödytään T&K-työstä siten, että mahdollisimman moni henkilöstöstä tekee sitä ja vie tulokset käytäntöön opintojaksoille. Näyttää siltä, että opetustoiminnan kehittämistä ohjaavien keskeisten strategioiden toteutumista käytännön tason toiminnassa tulisikin edelleen vahvistaa.

Ristiinarviointiryhmä jäi kaipaamaan selvempää näyttöä käytännön toimista, jolla edellä mainitut strategiat kytketään mukaan arjen toimintaan aidosti. Arviointiryhmälle jäi vielä hajanainen kuva siitä, miten käytännössä tutkimus- ja kehitystyön tuloksia mallinnetaan ja hyödynnetään koulutusohjelman sisällä ja koko ammattikorkeakoulussa sekä vieläkin laajemmin. Merkittävää hyötyä T&K-työ tuo itsearviointiraportin mukaan esimerkiksi laitehankintoihin ja opettajien osaamiseen. Arviointiryhmä näkeekin aluekehitystoiminnassa hankitun osaamisen hyödyntämisen henkilöstön kehittämistyössä tärkeänä ja kannustaa koulutusohjelmaa ko. toimintatavan kehittelyyn.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportin mukaan koneteknisten koulutusohjelmien välinen yhteistyö on tiivistä, ja ohjelmien vastuuhenkilöt kokoontuvat säännöllisesti tapaamaan toisiaan. Ohjelmia yhdistävät useat yhteiset opintojaksot ja näitä opettavat samat opettajat. Opetusyhteistyötä tehdään myös muiden koulutusohjelmien kanssa, mm. logistiikan ja rakennustekniikan kanssa sekä yksiköistä Informaatioteknologian instituutin ja Luonnonvarainstituutin kanssa. Sisäisesti tekniikan ja liikenteen yksikössä toteutetaan opettajavaihtoa eri koulutusohjelmien välillä. Kielten opetuksessa on pyritty muokkaamaan opintojaksot sopiviksi tukemaan kone- ja tuotantotekniikkaa.

Haastatteluissa tuotiin esille, että T&K-työ kohdistuu isoihin yrityksiin, joissa on luotu hyvä maine ja kuva koulutusohjelman osaamisesta. Lisäksi tuli esille, että koulutusohjelmassa rakennetaan opetuskokonaisuuksia, jossa pedagoginen kehittäminen on keskeinen painopistealue, kuten Intelligent Factoryssa. Henkilöstö toi esille, että Intelligent Factory-työskentely on tärkeää, mutta se saattaa vähentää työelämäprojekteja. Arviointivierailun haastattelut eivät antaneet selvää kuvaa käytännön yhteistyöstä opetushenkilöstön ja T&K-toimijoiden välillä.

Kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman opettajien välistä yhteistyötä on kehitetty ja kehitetään edelleen. Opintojakson toteutuksessa voi olla mukana useita opettajia, ja opintojaksojen opettajien välillä tehdään yhteistyötä, jotta opintojaksojen välinen yhteistyö nivoutuisi paremmin toisiinsa. Koulutusohjelman tiimi kokoontuu säännöllisesti ja tiimin sisällä käydään keskustelua, ja tätä kautta kehitetään mm. opetuksen toteutusta. Opettajien välinen yhteistyö on konkretisoitunut muun muassa materiaalien vaihtamisena. Yhteistyö opintojaksojen suunnittelussa tulee esille itsearviointiraportissa, mutta siitä ei selviä, miten pedagogista kehittämistyötä tehdään ja johdetaan käytännössä. Arviointivierailun haastatteluissa jäi arviointiryhmälle epäselvä kuva yhteistyön toteutumisesta käytännössä. Opiskelijoiden raportoinnissa tulee esille, että opettajilla ei ole riittävästi tietoa mm. yhteisten opintojaksojen ”tilanteesta”, jolloin sisältöjen päällekkäisyyksiltä ei vältytä. Opiskelijoiden haastatteluissa tuotiin esille palautekyselyt tiedon välittymisen kanavana ja suunnitteluun osallistumisen muotona. Opiskelijoilla on edustus neuvottelukunnassa, mutta muutoin he kokivat vaikutusmahdollisuutensa vähäisiksi koskien opetuksen toteuttamista ja muita käytäntöjä.

T&K-työn läpinäkyvyys ja hyödyntäminen opetustoiminnassa näyttää jäävän kunkin opettajan oman aktiivisuuden varaan. Kehittämistyö yhteisöllisenä toimintana välittyi heikosti opiskelijoille. Toimintakulttuurissa näyttäytyi opettajakeskeinen toimintatapa ja opetuksen organisointi totutulla tavalla. Tähän seikkaan koulutusohjelma voisi kiinnittää huomiota ja pohtia uudenlaisia toimintamalleja yhteistyössä opiskelijoiden kanssa.

3.5 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Itsearviointiraportista käy ilmi, että opintojaksojen toteutuksen ajoitus perustuu koulutusohjelman rakenteeseen, opetussuunnitelmaan sekä resursseihin siten, että kokonaisuudesta tulee joustava ja tarkoitusta palveleva.

Opetuksen ajoituksen suunnittelusta vastaa koulutuspäällikkö yhdessä koulutusvastaavan kanssa. Henkilöstön haastattelujen perusteella tämä ajoitusmenetelmä toimii hyvin. Arviointivierailulla ilmeni, että ajoitusta suunniteltaessa peruskurssit sijoitetaan ensin. Sen jälkeen muodostetaan tasapainoinen kokonaisuus, jossa päälinjat säilyvät selkeinä. Opiskelijat korostivat haastatteluosuudessa etenemisen tapahtuvan lukujärjestyksen mukaan sekä yhtenäisesti. Arviointipäivän haastatteluissa tuli esille, että ko. opiskelijat ovat ryhmänsä aktiivisimpia opiskelijoita, jotka osallistuvat ahkerasti luennoille ja muuhun opetukseen.

Haastattelujen perusteella koulutusohjelmalla on selvä näkemys siitä, miten opintojen tulee edetä, jotta opintojen vaativuus kasvaa tarkoituksenmukaisesti etenemisen myötä. Ristiinarviointiryhmän mielestä koulutusohjelma voisi opintojen ajoittamisen periaatteiden avulla tuoda opiskelijoille selvemäksi näkemyksensä insinöörin osaamisesta ja ammatillisesta kehittymisestä opintojen aikana.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportin mukaan oppimisprosessin palautejärjestelmä on kuvattu yksikön laatukäsikirjassa. Sen mukaan koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen tapahtuvat neuvottelukunnan, valmistumisvaiheen kyselyn, työnantajakyselyn ja vuosi valmistumisesta – kyselyn perusteella. Lisäksi opiskelijoiden työllistymistä sekä toimeksiantoina tehtävien opinnäytetöiden toteutumaa seurataan erikseen. Epävirallisesti merkittävää palautetta tulee opettajien työelämäkontaktien kautta.

Työelämäyhteydet ovat oleellinen ja tärkeä osa koulutusalan toimintaa. Arviointivierailulla johto kertoi, että uudet palautteet käsitellään selvillä ja määrätietoisilla toimintaperiaatteilla päätöksiksi asti. Päätökset tuodaan esille esim. markkinointisuunnitelmina. Toimintaperiaatteet varmistavat, että jokaisesta projektista tulee kirjallinen palaute, joita kertyy noin 100 kpl vuodessa. Merkittävien kumppanien kanssa yhteistyö nostetaan organisatoriselle tasolle. Kerran tai kaksi vuodessa koulutusohjelmalla ja yhteistyökumppanilla on jokin tapahtuma, jossa sovitaan, mitä ja miten yhteistyötä jatketaan. Työelämäyhteydet perustuvat paljolti ammattiopettajien henkilökohtaisiin yrityssuhteisiin. Työelämäpalautteen jatkumiseen ja työelämäyhteyksien toimivuuden varmistamiseen pyritään kiinnittämään huomiota henkilöstövaihdoksissa.

Opiskelijat ilmoittivat arviointivierailun aikana, etteivät opiskelijat opiskelunaan hakiessaan mieti tavoitteita vaan omia kiinnostuksensa aiheita. Siksi he eivät tunnista osaamistavoitteiden tai oppimistulosten laatua koskevan palautteen yhteydessä koulutusohjelman ja opetussuunnitelman tavoitteita. Heidän mukaansa koulutusohjelman kokonaistavoitteet eivät ole myöskään olleet paljon esillä opiskelussa.

Arviointivierailulla opiskelijat ottivat kantaa syventäviin ammattiopintoihin. Yhteisesti hyväksytty kannanotto oli, että jos heti opintojen alussa joutuu miettimään erikoistumista, pitää olla selvä kuva itsellä, mitä haluaa tehdä valmistumisen jälkeen. Nykyinen käytäntö, jossa kaksi ensimmäistä vuotta suoritetaan perusopintoja ja projektien kautta nähdään

ammattillisiakin asioita, nähtiin hyvin toimivaksi. Opiskelijat eivät tunnustaneet käytänteitä, joiden kautta he osallistuisivat koulutusohjelman kehittämistyöhön muuten kuin joka jakson jälkeen tehtävien opintojaksoesitysten mahdollisen vaikuttavuuden kautta.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Itsearviointiraportin mukaan työnantajat ovat monipuolisesti mukana arvioinnissa. Neuvottelukunnan toiminta ja työnantajille lähetettävät työnantajakyselyt toimivat arvioinnin välineinä. Opinnäytetöissä ja yrityksille tehtävistä projekteissa saadaan ohjaajan lisäksi aina työnantajan edustajan arviointi. Opiskelijat eivät koe itsearviointiraportin mukaan työelämän osallistuvan arviointiin, vaikka projektien ja opinnäytetöiden arviointiin kuuluu aina toimeksiantajan arviointi. Itsearviointiraportissa korostetaan koulutusohjelman henkilöstön henkilökohtaisia kontakteja ja palautekeskusteluja työelämän edustajien kanssa.

Arviovierailulla johto otti esille merkittävien yritysten kanssa tehdyt kumppanuussopimukset. Kumppanien kanssa käydään vuosittain läpi, missä ollaan menossa ja miten lähitulevaisuudessa yhteistoimintaa jatketaan. Työelämälähtöiset projektit ovat arviointivierailun keskustelun perusteella vahvasti esillä koulutusohjelman toteutuksen ja tulosten arvioinnissa. Niissä toteutuu sekä koulutuksen toiminnan että laadun ohjaus ja arviointi. Opiskelijat näkevät, mitä yritykset käytännössä ovat ja mitä siellä tehdään. Yrityksestä saadaan ongelmia, joita ratkotaan projekteissa. Näistä projekteista palaute tulee kaikille osapuolille, työnantajille, opettajille sekä oppilaille. Saadun palautteen perusteella on mahdollista vuosittain suunnata opintojaksojen, opinnäytetöiden ja projektien tavoitteiden sisältöä.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Itsearviointiraportin mukaan opintojaksojen arviointi on toteutettu laatu- ja järjestelmän mukaisella opintojaksopalauteella opintojaksojen puolivälissä ja lopussa. Opintojaksokyselyn palaute saadaan opiskelijoille tehtävien kysymysten pisteytettyjen vastausten perusteella. Vastausten keskiarvon täytyy olla vähintään etukäteen sovitun mukaista hyväksymisrajaa vastaava. Mikäli hyväksymisrajaa ei saavuteta, ryhdytään korjaaviin toimenpiteisiin. Välitön suora palaute saadaan keskustelemalla asianomaisten henkilöiden kanssa.

Itsearviointiraportissa opiskelijat näkivät opintojaksojen toteutukseen liittyvän arvioinnin koetuloksien keskiarvojen ja jakaumien tarkasteluna sekä opintojaksokyselyinä. He nostivat esiin opintojakson tavoitteiden korostamisen ennen koetta.

Arviointivierailulla opiskelijat näkivät raporttityyppisten tehtävien suorittamisen yhtenä oppimisen palautetapana. Opiskelijoiden mukaan opintojaksojen puolivälinkyselyn tulokset eivät aina vaikututa opintojakson toteutukseen, vaikka siihen olisi syytä. Opiskelijat eivät tunnistanee aikaisempien opintojaksokyselyjen vaikutuksia opintojaksojen toteutukseen seuraavina vuosina, vaikka he mainitsivat koulutuspäällikön käyvän läpi aikaisempien vuosien opintojaksokyselyn tuloksia.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijoiden oppimista arvioidaan tenteillä, harjoitustöillä, suoralla arvioinnilla oppimistilanteissa, oppimispäiväkirjoilla, laboratoriotöillä ja projektiseminaareilla. Opiskelun loppuvaiheessa arvioidaan opinnäytetyön avulla kokonaisvaltaisesti opiskelijan oppimista. Itsearviointiraportissa mainitaan, että jokaisessa opinnäyte- ja projektityössä on arvioijana ohjaajan lisäksi myös toimeksiantajan edustaja. Lisäksi oppimisen arviointivälineenä nähtiin myös laatujärjestelmän mukaiset opiskelijoiden opintojaksopalautteet. Itsearviointiraportissa mainitaan myös pienryhmäkeskustelut. Opiskelijoiden mielestä oppimisen arviointi suoritetaan kokeilla ja erilaisilla oppimistehtävillä, jotka vaikuttavat tietyllä painoarvolla itse arvioinnin tulokseen.

Arviointivierailulla johdon edustajat mainitsivat, että opintojaksoilla saavutetut oppimistulokset arvioidaan. Sen sijaan suurempia osaamiskokonaisuuksia ei arvioida, eikä koulutusohjelmassa ole käytössä osaamistasokuvauksia ja niihin liittyviä arviointikriteerejä. Henkilökunnan edustajat korostivat, että neljän vuoden opiskelun osaaminen arvioidaan opinnäytetyössä. Projektityöt ovat siinä mielessä kokonaisuuksia, että aihealueet ovat omia kokonaisuuksiaan. Niistä ei kuitenkaan välttämättä muodostu yhdessä insinööriosaamisen kokonaisuutta. Projektitöissä opiskelijat pääsevät silti arvioimaan omaa oppimistaan ja hyödyntämään osaamistaan käytännössä. Opiskelijat korostivat arviointivierailulla yritysprojekteissa saavan suoran palautteen merkitystä. Lisäksi he nostivat esiin, että yksittäisissä opintojaksoissa osa opettajista kysyy kokeissa opiskelijan omaa arviointia suhteessa tavoitteisiin.

Arviointiryhmän näkemyksen mukaan osaamisperustaisen opetus-suunnitelman toteutus tarvitsisi tuekseen kompetenssien kehittymisen kokonaisvaltaisempaa arviointia yksittäisillä opintojaksoilla saavutettujen oppimistulosten arvioinnin lisäksi. Kokoava arviointi kehittäisi myös opiskelijoiden omaa ymmärrystä asiantuntijuutensa kehittymisestä.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointiraportissa korostetaan, että koulutusohjelman kehittäminen perustuu lähtökohtaisesti elinkeinoelämän tarpeisiin. Koulutusohjelman sisäistä arviointi- ja palautetietoa seurataan, mutta se ei yksinään ohjaa koulutusohjelman kehittämistyötä. Opintojaksopalautteiden tuottamaa tietoa asetettujen laatukriteerien saavuttamisesta käsitellään systemaattisesti laatutyön osana ja tarvittaessa tehdään korjaavia toimenpiteitä. Valmistumisen jälkeiset palautekyselyt käsitellään koulutusohjelman johtoryhmässä. Kehittämispäätökset eivät perustu yksinomaan palautetietoon vaan myös elinkeinoelämän tarpeisiin. Vuosittain valitaan vähintään kolme kehitettävää opintojaksoa, joka takaa jatkuvan parantamisen ja resurssien järkevän kohdentamisen. Opiskelijat eivät näe itsearviointiraportissa arviointi- ja palautetiedon hyödyntävän koko koulutusohjelman kehittämistä vaan ainoastaan yksittäisiä opintojaksoja.

Arviointivierailun aikana sekä johdon että henkilöstön edustajat korostivat osaavan henkilöstön siirtävän arviointi- ja palautetiedon sekä opintojaksot- että koulutusohjelmatasolla pienin askelin työelämän vaatimuksia vastaavaksi oppimisprosessiksi. Kaikkien ryhmien keskusteluissa opiskelijoiden osallistuminen tähän kehitystyöhön nähtiin pieneksi. Opiskelijat varsinkin korostivat, että vaikutusmahdollisuudet rajoittuvat pieniin yksittäisiin asioihin, mutta korostivat samalla, etteivät he välttämättä havaitse suurempia hitaita muutoksia.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Arviointivierailulla nousi esiin, että koulutusohjelmassa aloitetaan vuoden 2008 syksyllä koneensuunnittelun suuntautumisvaihtoehto. Tässä toteutuksessa opiskelun alkuvaiheeseen on lisätty matemaattis-luonnontieteellisiä aineita. Haasteena arviointivierailulla nähtiin opetusmenetelmien kehittäminen siinä, että teoreettista opetusta lisättäessä voi olla vaarana, että se ohjaa liian sulkeutuneeseen koneinsinöörin maailmaan.

Henkilöstö ja johto näkivät arviointivierailun aikana koulutusohjelman suurimpana pedagogisena haasteena tulevaisuudessa kuitenkin Intelligent factory -oppimisympäristön käyttöönoton. Kun osa työelämäprojekteista pyritään siirtämään teollisuuden tiloista ammattikorkeakoulun tiloihin, on vaarana, että opiskelijoiden ja opettajien työelämäkontaktit tulevat vähenemään. Projektien ja mahdollisten opinnäytetöiden toteutusympäristöt muuttuvat laboratorioympäristöön soveltuviksi sisäisiksi hankkeiksi. Toisaalta keskustelussa korostettiin, että opettajille ja työelämän edustajille jää enemmän aikaa muuhun työhön, kun ei tarvitse kulkea yrityksen ja oppilaitoksen väliä. Jyväskylän ammattikorkeakoulun opettajille ja opiskelijoille avautuu mahdollisuus käyttää joustavammin aikaa koko ajan lähellä sijaitsevan ympäristön käytölle. Oppimisympäristö nähtiin hyvänä mahdollisuutena sekä kansainvälisessä että kotimaisessa opetus- ja T&K-työn verkostoitumisessa. Haasteena pidettiin sitä, että opiskelijalla säilyisi riittävästi työelämäntuntemusta todellisesta yritys ympäristöstä, jottei ajauduta liian teoreettiseen työelämä tietämykseen.

Arviointivierailulla vahvistui näkemys, että yrittäjyyttä ei nähdä varteenotettavana vaihtoehtona kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelmasta valmistuville. Johdon mukaan yrittäjyysnäkökulma on uraohjauksessa esillä. Opiskelijoita on moneen kertaan yritetty kannustaa perehtymään yrittäjyyteen, mutta vastaanotto on ollut hyvin varauksellinen. Sellaiset opiskelijat, joilla on tavoitteena yrittäjyys, ovat harvinaisia koulutusohjelmassa. Myöskään opiskelijat eivät nähneet arviointivierailun aikana yrittäjyyttä houkuttelevana vaihtoehtona. He katsoivat, että opiskelun loppuvaiheessa on mahdollisuuksia valmentaa itseään yrittäjyyteen vapaasti valittavien opintojen avulla. Henkilöstö korosti keskustelussa, että HOPS:a voidaan muokata yrittäjänäkökulmaa tukevaksi.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämispalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämispalvelut
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Itsearviointiraportissa kone- ja tuotantotekniikan koulutusohjelman henkilöstö arvioi suhteellisen myönteisesti eri tukipalveluja. Kirjasto, tietohallinto ja mikrotuki sekä opintotoimisto, tilapalvelut, työterveys ja T&K-tukipalvelut toimivat raportin mukaan hyvin. Konetekniikan oma T&K-toiminta tukee opetustoimintaa mahdollistaen oppimisympäristöjen kehittämisen ja opiskelija-assistenttien käytön. Kirjaston todetaan palvelevan niin opiskelijoita kuin opettajiakin erinomaisesti ammattikirkjallisuuden, lehtien, lehtikierron ja tietopalveluiden osalta. Tämä näkemys vahvistettiin myös haastatteluissa.

Haastattelussa henkilöstö totesi, että koulutuksen kehittämispalvelut ovat heille melko tuntemattomia. Johto toivoi, että koulutuksen kehittämispalvelujen toiminta ottaisi paremmin huomioon eri toimijoiden käytäntöjen ja työelämäyhteistyön asettamat reunaehdot, jotta tehdyt päätökset eivät vaikeuttaisi yhteistyötä. Esimerkkinä mainittiin päätös opintojaksokokonaisuuksien laajuudesta, mikä vaikeuttaa yhteistyötä yliopiston kanssa. Myös viestintäpalveluita kritisoitiin haastatteluissa jonkin verran. Johto ja henkilöstö toivoivat, että viestintäpalveluilta saisi joustavampaa, paremmin tarpeisiin vastaavaa palvelua. Esimerkiksi eri-

laisten kalvo- ja asiakirjapohjien toivottiin olevan helposti saatavilla ja sopivan yritysten kanssa käytettäväksi.

Opiskelijat kiinnittävät itsearviointiraportissa huomion tietokoneisiin. Tietokoneita on tarpeeksi, mutta kahdessa projektiluokassa tietokoneiden hidas toiminta vaikeuttaa työskentelyä, sillä opiskelijoilla on tarve paljon kapasiteettia vaativien erityisohjelmien (esim. CAD-ohjelma) käyttöön. Arviointivierailulla johto kertoi, että käytössä olevat resurssit rajoittavat laitteiston uusimista. Opiskelijoiden käytössä olevia tietokoneita tullaan kuitenkin päivittämään tulevan kesän aikana, jolloin tehokkaat tietokoneet siirretään sinne, missä konekapasiteettia vaativia ohjelmia käytetään. Lisäksi organisaatiouudistuksen yhteydessä tehdään kokonaisselvitys tietokoneista.

Arviointivierailulla opiskelijat toivat esille ongelmia, jotka liittyvät tilajärjestelyihin. Opiskelijat toivovat projektityöskentelyä varten rauhallisia, pieniä tiloja. Lisäksi opiskelijat huomauttivat, että esimerkiksi matemaattisten aineiden massaluennoille on järjestettävät sellaiset tilat, joissa muistiinpanojen teko onnistuu helposti. Nykyisin käytössä oleva auditorio on koettu tässä suhteessa hankalaksi.

Opiskelijat pitävät itsearviointiraportissa opiskelijapalveluita hyödyllisinä. Ura- ja rekrytointipalvelut ovat heille tuntemattomia. Haastattelussa opiskelijat kertoivat, että heillä on ollut opintotoimiston palveluille vähän tarvetta, mutta tarvittaessa palvelut ovat toimineet hyvin. Opiskelijat pitävät opiskelijaterveydenhuoltoa hyvin toimivana, mutta lääkäreiden palveluasenteessa on toivomisen varaa.

Itsearviointiraportissa korostetaan koulutusohjelmien erityispiirteitä tukipalveluiden lähtökohtana. Sisäisen asiakkuuden toivotaan näkyvän asenteessa. Myös tukipalveluiden vastuita ja rajapintoja halutaan selkeyttää ja resurssien käyttöä tehostaa. Tukipalveluiden roolia ja asemaa suhteessa koulutuspalveluihin painotettiin myös arviointivierailulla. Erittäin korostettiin, että tukipalveluiden on oltava joustavia ja vastattava tarpeisiin, jotta ne tukevat koulutusohjelman työelämäyhteistyötä.

6 Vahvuudet ja kehittämissuhteet

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Koulutusprosessin tehokkuus

Koulutusohjelman keskeiset prosessit on kuvattu ja niihin liittyy selkeä ohjeistus. Koulutusohjelman suunnittelua ja toteutusta ohjaa hyväksi havaittuihin käytäntöihin pohjautuva koulutusajattelu, jolloin insinöörin perusosaaminen tuotetaan perinteisin menetelmin kustannustehokkaasti. Toiminnan organisoituminen on selkeää ja siinä korostuvat henkilövastuut ja asiantuntijuus. Selkeä organisoituminen ilmenee sitoutuneena henkilöstönä, asiantuntevina opettajina ja tyytyväisinä opiskelijoina.

Työelämäsuhteet

Koulutusohjelman henkilöstöllä on toimivat ja monipuoliset yhteydet alan suuriin yrityksiin. Verkostot tarjoavat mahdollisuuden koulutuksen työelämäläheiseen toteuttamiseen ja edelleenkehittämiseen. Opetushenkilöstö on laajasti mukana hankkeissa ja opettajien T&K-projekteissa hankkima osaaminen välittyy opetuksen kautta opiskelijoille. Yksikkö ja koulutusohjelman henkilöstö on ollut mukana Keski-Suomen kärki-klusteriksi valitun ”Uudistuvat koneet ja laitteet” -kokonaisuuden valmistelussa.

Projektioppiminen

Projekteilla on tärkeä osuus opiskelussa. Joka lukukausi toteutetaan yksi työelämälähtöinen projekti, jossa opiskelijat ratkaisevat käytännön työelämän ongelmia. Projekteissa toimiminen vahvistaa yleistä työelämässä tarvittavaa osaamista.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Pedagogisen näkemyksen syventäminen

Koulutusohjelman toimivat käytännön ratkaisut tarvitsisivat tuekseen osaamisperustaisen opetussuunnitelma-ajattelun syventämistä. Opintojaksojen suorittamisen sijasta tulee huomioida keskittää koneinsinöörin osaamisen ja asiantuntijuuden kehittämiseen, mikä mm. lisää kilpailukykyä

työelämässä ja mahdollistaa kansainvälisen koulutuksen vertailtavuuden. Osaamisen kehittymistä mahdollistavat ja tukevat osaamisperustainen opetussuunnitelma, osaamisen arviointi, oppimispolun yksilöllistäminen ja opetukseen ja oppimiseen liittyvät tekijät, kuten ohjaus, opetustilanteet, oppimistehtävät ja oppimateriaalit. Osaamisperustaisen oppimisen lähtökohtana on tavoiteltavan osaamisen kuvaaminen, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Osaaminen kehittyy myös viiteryhmästä saatuna palautteena. Useaan kertaan tässä raportissa mainitut projektit ovat hyvä käytännön esimerkki koulutusohjelmassa jo toteutettavasta toiminnasta tässä mielessä. Projektien opinnollistaminen, eli niiden liittäminen kiinteäksi osaksi opintokokonaisuuksia ja osaamistavoitteiden saavuttamista, on seuraava vaihe menetelmän kehittämisessä.

Oppimisympäristöajattelun laajentaminen

Osaamisen kehittyminen on jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä prosessi, joka toteutuu erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppimisympäristöjen tulee mahdollistaa oppimisen käynnistyminen autenttisten, ammatillisesta käytännöstä nousevien haasteiden ja ongelmien, erilaisten tilanteiden ja teemojen kautta. Koulutusohjelma keskittyy vahvasti kehittämään Intelligent Factory- oppimisympäristöä, mikä voi johtaa aidon ja autenttisen työelämäyhteistyön vähentymiseen. Oppimisympäristön luominen sitoo myös runsaasti resursseja.

Oppimisympäristöt tulee nähdä laajasti ja monipuolisesti. Siihen sisältyvät oppilaitokset, työelämä ja yritykset, verkostot, hankkeet ja itsenäinen oppiminen. Näiden lisäksi tärkeitä oppimisympäristöjä ovat verkkoympäristöt ja erilaiset epämuodolliset oppimisympäristöt, kuten media, työkokemus, järjestö- ja luottamustehtävät sekä harrastukset. Virtuaaliopintoja voi soveltaa laajemmin ja niistä voisi kehittää esim. massaluentojen korvaajia.

Yhteisöllisyys koulutusohjelmassa

Koulutusohjelman kompetenssipohjaisen asiantuntijuuden kehittyminen on sosiaalinen ilmiö ja se tapahtuu osallistumalla erilaisten asiantuntijayhteisöjen toimintaan. Lähtökohtana tulee olla henkilöstön ja opiskelijoiden tiivis yhteistyö tavoitteellisessa prosessissa, jotta yhteinen ymmärrys koneinsinöörin osaamisesta muodostuisi eläväksi todellisuudeksi.

Kolmen k:n ajattelun sisäistäminen (koulutus – kehitys – kansainvälisyys), yhteisen suunnittelukulttuurin ohuuteen liittyvät tekijät ja T&K-työn osuuden kasvuun liittyvät työaikasuunnittelun haasteet muodostavat

sisäisen haasteen koulutusohjelman kehitystyölle. Myös työelämäyhte-
yksien henkilökohtaisuus herättää kysymyksen niiden yhteisöllisestä
hyödynnettävyydestä.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Fyysisten oppimisympäristöjen ja opetusmenetelmien osalta nousi esiin
suurissa ryhmissä tapahtuvan teoriaopetuksen toteutus. Arviointiryhmä
ehdottaa, että luennoille etsittäisiin tarvittaessa vaihtoehtoisia tiloja sekä
mietittäisiin erilasten opetusmenetelmien ja opiskelun suoritusmuotojen
mahdollisuuksia. Opiskelijat toivat esille fyysisten tilojen puutteet mm.
massaluentojen toteutuksessa..

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman ristiinarviointiraportti

JARI HAUTAMÄKI
TERO JANATUINEN
ELINA KIRJALAINEN
BIRGITTA KURVINEN
TIINA MARTELIUS-LOUNIALA
TOMI NIEMINEN
MIIKA TOIVANEN
RITA VARONEN

1 Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman ristiinarviointi

1.1 Tietoja koulutusohjelmasta

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusta on toteutettu Jyväskylässä vuodesta 1997 lähtien. Koulutusta koskevia tarpeita selvitetiin suunnitteluvaiheessa valtakunnallisella kyselyllä keskeisille kuntoutuksen asiantuntijoille sekä vammais- ja potilasjärjestöille. Sosiaali- ja terveysministeriön kuntoutusasiain neuvottelukunta on nähnyt koulutuksen tarpeelliseksi ja tukee koulutuksen kehittämistyötä edelleen. Kuntoutuksen ohjaajia (amk) koulutetaan Jyväskylän lisäksi aikuiskoulutuksena Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja Oulun ammattikorkeakoulussa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu on siten ainoa ammattikorkeakoulu, jossa koulutus toteutetaan nuorisoasteen 210 opintopisteen laajuisena koulutuksena.

Jyväskylässä koulutusohjelmaan on otettu vuosittain 17 opiskelijaa. Vuonna 2007 hakijoita oli 3,6 aloituspaikkaa kohden. Lisäksi Pirkanmaan ammattikorkeakoulun kanssa on aloitettu yhteistyö kuntoutuksen ohjaajan koulutuksen toteuttamiseksi myös Pirkanmaan ammattikorkeakoulussa. Tämä konsortioyhteistyö vahvistaa kuntoutuksen ohjaajan koulutusta ja mahdollistaa OPM:n aloituspaikkatavoitteen, joka on 40 aloituspaikkaa. Osa kuntoutuksen ohjaajaksi valmistuneista on jatkanut opintojaan ja suorittanut terveyden edistämisen koulutusohjelmassa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon.

Kuntoutuksen ohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma on yksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun kuntoutuksen koulutusohjelmista. Jyväskylän ammattikorkeakoulutuksesta valmistunut kuntoutuksen ohjaaja osaa edistää eri elämäntilanteissa olevien lasten, nuorten, työikäisten ja vanhusten kuntoutumista, selviytymistä ja toimintamahdollisuuksia sekä vaikuttaa kuntoutujan elinympäristöön kuntoutumista ja toiminta- ja työkykyä edistävästi. Vuonna 2007 tehdyn kartoituksen mukaan kuntoutuksen ohjaajat ovat työllistyneet hyvin sairaanhoitopiireihin, Kelaan, työvoimatoimistoihin, projekteihin ja järjestöihin.

Kuntoutuksen ohjaajan ammatillinen osaaminen perustuu kuntoutuksen viitekehyksen teoreettiseen hallintaan, kuntoutuksen aseman ja merkityksen ymmärtämiseen yhteiskunnassamme ja kansainvälisesti

sekä ohjauksen teoreettisiin malleihin ja niiden soveltamiseen kuntoutuksen ohjauksessa. Keskeistä osaamista on laaja kuntoutuksen toiminta-alueiden ja eri palvelujärjestelmien sekä niissä toimivien työntekijöiden työkulttuurien tuntemus, työelämän mahdollisuuksien, kuntoutusta ja siihen läheisesti liittyvän lainsäädännön ja etuuksien ja tukimuotojen tuntemus.

Kuntoutuksen ohjaaja osaa arvioida ihmisen toiminta- ja työkykyisyyttä ja toimintaympäristöjä. Työ edellyttää ohjaus-, opetus- sekä neuvottelutaitoja, vuorovaikutustaitoja, suullista ja kirjallista raportointitaitoa sekä tiimi-, verkosto- ja projektityön osaamista. Kuntoutuksen suunnittelu- ja arviointityö edellyttää yritystaloustietoutta, kustannuslaskentaa ja budjetoitua sekä kuntoutuksen ja kuntoutumisen vaikuttavuuden mittareiden tuntemusta ja tietämystä sekä teknologian hyödyntämistä.

1.2 Ristiinarvioinnin suunnittelu ja toteutus

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman ristiinarviointiryhmä perustettiin rehtorin päätöksellä. Ryhmän jäsenten valintaperusteena oli monialainen ammattikorkeakouluopetuksen tuntemus, arviointikokemus sekä kiinnostus tehtävään. Ryhmän puheenjohtajana toimi koulutuspäällikkö Jari Hautamäki ja jäsenenä tietopalvelusihteri Birgitta Kurvinen, kehityspäällikkö Tiina Martelius-Louniala, päätoiminen tuntiopettaja Tomi Nieminen, opiskelijakunnan edustaja Miika Toivanen ja lehtori Rita Varonen. Sihteereinä toimivat laatu-päällikkö Tero Janatuinen ja laatuassistentti Elina Kirjalainen.

Koulutusohjelma käynnisti itsearvioinnin yleisen ohjeistuksen perusteella. Koulutusohjelman itsearviointiraportti valmistui 25.4.2008. Sen liitteenä toimitettiin toimintaa kuvaavat tunnusluvut sekä opiskelijoiden ja henkilökunnan vastaukset itsearviointiin liittyvään kyselyyn. Itsearviointiraportti koottiin opettajatiimin yhteistyönä opettajien, opiskelijoiden ja muun henkilökunnan yksilöinä palauttaneiden Digium-kyselyn vastausten perusteella.

Arviointiryhmä vieraili koulutusohjelmassa 9.5.2008. Päivän aikana haastateltiin koulutusohjelman johtoa, henkilöstöä ja opiskelijoita. Johdosta haastateltavina olivat yksikönjohtaja Eila Latvala ja koulutuspäällikkö Mirja Immonen. Henkilöstöstä haastateltiin yliopettaja Pirkko Perttinää, lehtori Pirjo Waldenia, lehtori Anja Tanttua sekä opintosihteri Anja Karilaa. Opiskelijoista haastatteluun osallistuivat kolmannen vuoden opiskelija Armi Peltomäki, toisen vuoden opiskelijat Tuija Sep-

pänen ja Eija Turunen sekä ensimmäisen vuoden opiskelija Titta Linden. Vierailun päätteeksi koulutusohjelmalle annettiin pikapalaute arvioinnin tuloksista.

Arviointiryhmän laatima raportti oli koulutusohjelmassa kommentoitavana asiavirheiden osalta 3.–17.9.2008. Arvioinnin palautekokous arviointiryhmän ja koulutusohjelman edustajien kesken pidettiin 4.9.2008. Koulutusohjelma valitsee arvioinnin pohjalta omat kehittämiskohteet ja laatii niistä kehittämissuunnitelman. Arvioinnin seurantakokous pidetään syksyllä 2009.

2 Koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelu

2.1 Ammattikorkeakoulun linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Henkilökunta kokee, että koulutusohjelman suunnittelussa on otettu vahvasti huomioon Jyväskylän ammattikorkeakoulun strategiat ja toimintapolitiikat. Vuonna 2007 valmistunut pedagoginen strategia ja sen pohjalta muokattu sosiaali- ja terveysalan pedagoginen toimintasuunnitelma ovat ohjanneet merkittävästi uutta osaamislähtöistä opetussuunnitelmaa. Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteisistä linjauksista koulutusohjelman ja opetuksen suunnittelun sekä käytännön toteutuksen taustalla ovat myös aluekehitys, laatutyö, yrittäjyyden toimintapolitiikka, työelämälähtöisyys, T&K-strategia sekä kansainvälisyysstrategia. Koko ammattikorkeakouluun suunniteltu yhteinen yrittäjyyspolku näkyy myös koulutusohjelman omassa toteutuksessa selvästi.

Koulutusohjelman kehittämistyötä on leimannut vahva kansallinen yhteistyö ammattikorkeakoulujen kesken. Opetussuunnitelman suunnittelutyötä on tehty kansallisella tasolla yhdessä koulutusohjelmaa toteuttavan neljän ammattikorkeakoulun edustajien kanssa sekä opetusministeriön työryhmässä (TERVA) että kompetenssien määrittelyssä (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE). Koulutusohjelman henkilökunta on merkittävässä roolissa valtakunnallisissa työryhmissä mm. vastaamalla valtakunnallisesta koulutusohjelman kompetenssityöstä. Nykyään kansallinen koulutusvastuu nuorten koulutuksen osalta on kokonaisuudessaan Jyväskylän ammattikorkeakoululla.

Itsearviointiraportin sekä arviointivierailun perusteella voidaan todeta, että koulutusohjelma on merkittävä uranuurtaja valtakunnallisella tasolla. Valtakunnallista yhteistyötä muiden kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmien kanssa hyödynnetään myös opetuksen suunnittelussa.

2.2 Yksikön omat linjaukset koulutusohjelman ja sen opetuksen suunnittelussa

Yhteisiin linjauksiin kuuluva yrittäjyys heijastuu kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa etenkin siinä, että koulutusohjel-

maan on luotu yrittäjyyspolku. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus laatia henkilökohtainen polku yrittäjyyteen urasuunnitelmassaan. Yrittäjyyspolku on selkeä vaihtoehto yrittäjyyden toteuttamiseksi. Aloittavia opiskelijoita informoidaan jo opiskelijavalintojen yhteydessä mahdollisuudesta valita yrittäjyyspolku.

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma on varsin uusi. Tämä näkyy myös jatkuvana kehittämistoimintana, jossa johdon mukaan koetaan tärkeäksi erilaisten palautteiden hyödyntäminen. Opiskelijoiden palaute opintojaksotasolla ja keskustelut opiskelijoiden kanssa antavat merkittävää tietoa kehittämiseen. Tietoa kehittämiseen saatiin myös koulutusohjelman opiskelijoiden tekemästä yksittäisestä opinnäytetyöstä, jossa kerättiin valtakunnallisesti palautetta koulutusohjelmasta sen 10 vuoden historian aikana valmistuneilta. Opinnäytetyön kautta saatiin tietoa myös koulutuksen työelämävastaavuudesta. Lisäksi yhdessä keskeisessä roolissa oli työllistymisen seuranta.

Haasteena koulutusohjelmalle on sen pluralistinen luonne. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma ei rajaudu selvästi tietylle sosiaali- ja terveystieteiden alueelle, vaan se sijoittuu hoito-, yhteiskunta- ja terveystieteiden rajamaastoon. Tämä on vaativa haaste opetuksen toteuttamiselle ja kehittämiselle. Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma poikkeaa muista terveystieteiden koulutusohjelmista siinä, että koulutusohjelma ei ole säädelydirektiiveillä. Sen vuoksi koulutusohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa on suurempi liikkumavara.

Johto kertoi haastattelussa, että koulutusohjelman suunnittelussa ja toteuttamisessa on kolme isoa painopistealuetta. Ensimmäinen on väestön ikääntyminen, joka korostuu erityisesti hanketoiminnassa ja opetuksen painotuksessa. Toinen on osaaminen. Koulutusohjelmasta tuotetaan osajia työelämän ja alueen tarpeisiin, missä korostuu esim. elinikäisen oppimisen näkökulma. Kolmas painopistealue on syrjäytymisen ehkäiseminen ja terveyserojen kaventaminen.

2.3 Kansainvälisen laatutason ja kilpailukyvyn tavoittelu kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla

Koulutusohjelman kansainvälisen laatutason varmistamisessa ovat keskeisessä asemassa Bolognan prosessi sekä eurooppalainen tutkintojen viitekehys (EQF). Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvoston (ARENE) toimeksiannosta on laadittu yhdessä muiden ammattikorkeakoulujen kanssa koulutusohjelman kompetenssit, jotka ovat luoneet pohjaa kan-

sainvälisyyden kehittymiselle. Haastattelussa johto kertoi, että koulutusohjelma on sidottu täysin suomalaiseen yhteiskuntaan ja kuntoutusjärjestelmään, mikä on varsin ainutlaatuista Euroopan alueella. Johdon mukaan kansainväliset vieraat ovat osoittaneet koulutusohjelmaa kohtaan paljon kiinnostusta sen erilaisuuden vuoksi.

Johto totesi haastattelussa, että haasteena on koulutusohjelmapartnereiden löytäminen, sillä Euroopassa ei ole tällä hetkellä vastaavia koulutusohjelmia. Vastaavan koulutuksen puute koetaan ongelmaksi mm. opiskelijoiden ja opettajien kansainvälisen vaihdon järjestämisessä Suomeen. Koulutusohjelma kuitenkin etsii partneria kansainväliseen yhteistyöhön, koska Euroopan maista löytyy samankaltaista työtä, mihin kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutus valmistaa.

Itsearviointiraportissa todetaan, että koulutusohjelma on jo tällä hetkellä solminut kansainvälisiä kontakteja, jotka mahdollistavat kansainvälisen tunnettavuuden. Haastattelussa johto kertoi, että myös koulutuksen myymistä ulkomaille on ideatasolla harkittu. Itsearviointiraportin mukaan kansainvälistyminen on onnistunut parhaiten opiskelijoiden harjoittelupaikkojen myötä, joita on ollut mm. Ruotsissa, Englannissa, Virossa, Kanadassa ja Nicaraguassa. Opiskelijat näkivät haastattelussa, että kansalliseen tunnettavuuteen tulisi kuitenkin panostaa enemmän kuin koulutusohjelman kansainväliseen tunnettavuuteen.

2.4 Koulutusohjelman tavoitteiden päivittäminen tulevaisuuden työelämän vaatimuksia vastaaviksi

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perusteella käy ilmi, että opettajat tekevät työelämän kanssa säännöllistä ja tiivistä yhteistyötä neuvottelukunnassa, opetussuunnitelmatyössä, opinnäytetöiden ohjauksessa ja harjoittelun ohjauksessa. Lisäksi yhteyksistä ulkopuolisten luennoitsijoiden kanssa saadaan tietoa työelämän haasteista ja koulutuksen vastaavuudesta. Opettajat osallistuvat alan kongresseihin ja valtakunnallisiin koulutuspäiviin resurssiensa mukaan ja saavat ajankohtaista ja ennakkoivaa tietoa työelämän trendeistä. Johdon mukaan työelämän signaalit välittyvät koulutusohjelmaan mm. harjoittelupaikkojen kanssa tehtävän yhteistyön, kuntoutuksen valtakunnallisten neuvottelupäivien ja henkilöstön kanssa käytävien kehityskeskustelujen kautta. Henkilöstö kertoi, että ns. TERVA-työskentelyssä on päivitetty alan sisällöt ja opintomäärät ajanmukaiseksi. Viimeisin päivitys tehtiin vuonna 2006.

Haastattelussa henkilökunta kertoi opiskelevansa ja kehittävänsä itseään lähinnä omalla ajallaan, koska itsensä kehittämiseen varatut resurssit ovat melko vähäiset. Johto kertoi, että henkilökunta on mm. suorittanut omaehtoisesti kuntoutuksen opintoja etäopintoina Lapin yliopistossa.

Haastatteluissa tuli myös esille, että koulutusohjelmassa panostetaan kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun opiskelijoiden mahdollisuuteen ryhtyä yrittäjiksi. Yrittäjyyspolku-vaihtoehdon lisäksi johto kertoi, että koulutusyksikkö on saanut valmistelurahaa tiimiyrittäjyyden kehittämiseen. koulutusohjelman opiskelijat ovat avainasemassa tässä kehitystyössä. Alan asiakkailla ei aina ole maksukykyä ostaa yrittäjiltä palveluita, mutta yrittäjät voisivat myydä palvelujaan esim. kunnille.

Opiskelijoiden haastattelussa nousi esille heidän huolensa omasta ammatti-identiteetistään, jota tulisi kehittää. Opiskelijat toivovat, että kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmasta valmistuneilla olisi vahva ammattinimike, joka kuvaisi työtä, jota he tekevät. Heidän mukaansa nykyinen ammattinimike sekoitetaan tänä päivänä mm. fysioterapeutteihin ja kunto-ohjaajiin. Opiskelijoiden arvion mukaan koulutusohjelman tunnettavuutta heikentää myös koulutusohjelman varsin lyhyt historia. Opiskelijat ovatkin pyrkineet vaikuttamaan alan opiskelijoiden sijoittumiseen työelämässä ja työelämän tarpeiden selvittämiseen omien opinnäytetöidensä kautta. Ajankohtaisen työelämä tietouden saatavuuden näkökulmasta opiskelijat pitävät hyvänä kokemuksena myös työelämän edustajien käyttämistä vierailevina luennoitsijoina. Luennoitsijoita voitaisiin koulutusohjelmaan enemmänkin.

2.5 Koulutusohjelman opetussuunnitelman laatiminen

Itsearviointiraportissa opettajat toteavat, että opetussuunnitelmien lähtökohtana ovat kansainväliset ja kansalliset kriteerit, työelämäpalaute, opiskelijapalaute ja tilastot. Raportin ja haastatteluiden mukaan opetussuunnitelman suunnittelussa on käytetty apuna työelämän asiantuntijoita. Henkilöstön kertoi haastattelussa, että koulutusohjelmalla on neuvottelukunta, joka koostuu mm. Kelan, työvoimatoimiston, yliopiston ja seitsemän eri työelämäorganisaation edustajasta. Neuvottelukunta pohtii sisältöjä ja koulutusohjelman rakennetta osana opetussuunnitelmatyötä. Neuvottelukunta on kokoontunut kahdesti vuodessa.

Uutta opetussuunnitelmaa varten koottiin oma 2–3 kertaa kokoonnutunut työryhmä. Ryhmä osallistui suunniteluun ja pohti, mikä koulutusohjelmassa on tärkeää, mitä lisätään ja mitä vähennetään. Ryhmässä oli

opiskelijaedustus sekä viisi henkilöä työelämästä, joiden kanssa muotoiltiin työelämälähtöistä sisältöä opetussuunnitelmaan.

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että opetussuunnittelussa on mukana vahva tiimityöskentelyn periaate. Kuitenkin johdon haastattelun perusteella suunnitteluprosessiin pitää miettiä vielä uusia muotoja, joilla aktivoitaisiin eri sidosryhmiä opetussuunnitelmatyöhön. Tänä talvena panostettiin erityisesti opiskelijoiden aktiivisempaan mukanaoloon opetussuunnitelmatyössä.

Haasteena opetussuunnitelman laatimiselle koetaan se, että koulutusohjelmassa on sekä aikuis- että nuoriso-opiskelijoita. Toinen haasteellinen osa opetussuunnitelmatyötä on ns. aikaisemman osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Johto totesi haastattelussa, että koulutusohjelmaan tulee paljon lähihoitajia ja opistotutkinnon suorittaneita. Siksi aiemmin opitun hyväksilukemista on jouduttu pohtimaan jo kauan. Tässä työssä apuna on käytetty todistuksia, kirjallisia raportteja ja myös sähköistä itsearviointikyselyä. Kyselyssä tehtiin kompetenssien mukainen itsearviointi. Kyselystä saatiin hyvää palautetta, ja menettelyä aiotaan edelleen kehittää.

Opiskelijoiden mukaan aikaisemmin opiskelijat eivät olleet kovin tietoisia siitä, miten opetussuunnitelmat laaditaan. Nykyään uusille opiskelijoille jaetaan enemmän tietoa ja heidät otetaan paremmin mukaan opetussuunnitelmatyöhön. Arviointiryhmän mielestä opiskelijoiden tietoisuutta opetussuunnitelmatyöstä voisi edelleen parantaa.

2.6 Opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadinta

Itsearviointiraportin mukaan henkilökunta näkee opetuksen tarjonta- ja toteutussuunnitelmien laadintaprosessin yhteneväisesti. Vuotuiset tarjonta- ja toteutussuunnitelmat tehdään opetussuunnitelmatyön yhteydessä. Opettajatiimi tekee ehdotuksen ajoitussuunnitelmasta, jota muokataan tarvittaessa yhdessä koulutuspäällikön kanssa kokonaisuuteen istuvaksi toteutussuunnitelmaksi. Tarjonnassa otetaan huomioon opiskelijoiden suoraan koulutuspäällikölle esittämät tai tutoropettajan kautta tulleet toivomukset. Opiskelijoiden puolivuositain tarkistetut eHOPS:t vaikuttavat toteutussuunnitelman laadintaan.

Johdon mukaan työelämäyhteistyö on keskeistä siksi, että toteutusta voidaan suunnata oikein. Koulutusohjelmaa ei sido yhtä tiukat direktiivit kuin muilla aloilla. Tämä antaa mahdollisuuksia kehittää ja toteuttaa omannäköistä tarjontaa.

Haastattelussa henkilöstö toi esiin, että opiskelijat ovat palautteissaan yleensä sitä mieltä, että opettajat antavat itsestään kiireellisen kuvan. Opettajien mukaan työ on kiireistä, ja kolmen tai neljän henkilön varassa olevaan koulutusohjelman toteutukseen liittyy myös riskejä.

2.7 Opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen suunnittelu

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että opintokokonaisuuksien suunnittelussa hyödynnetään sosiaali- ja terveysalan yhteisiä opintoja (mm. ikääntyneet, hyvinvointitekniologia, yrittäjyys ja terveyden edistäminen) ja kuntoutusalan yhteisiä linjauksia (esim. ICF-järjestelmä). Opintojaksojen suunnittelua ohjaavat kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman kansalliset (TERVA, ARENE) ohjeistukset sekä kansainväliset suuntaukset. Opintokokonaisuudet on suunniteltu yhdessä koulutusohjelmatiimin, työelämän sekä opiskelijoiden kanssa. Tavoitteena on ollut luoda työelämälähtöiset opintokokonaisuudet.

Uudessa opetussuunnitelmassa jokaiselle osaamisalueelle ja opintojaksolle sovitaan kehittämisestä ja arvioinnista vastaava henkilö. Opintojaksojen suunnittelu on tiimityötä, ja siihen osallistuu kahdesta kolmeen opettajaa, jotka opiskelijoiden edellisten opintojaksopalautteiden, työelämän palautteiden sekä oman kokemuksensa ja asiantuntijuutensa perusteella suunnittelevat ja toteutettavat opintojaksot. Lopuksi itsearviointiraportissa todetaan, että opintojaksojen alkaessa opiskelijoiden kanssa tarkennetaan yhteisvastuullisesti tavoitteet, sisältö, toteutustavat ja arviointi. Tämä tuotiin myös henkilökunnan haastattelussa esille. Pedagogisena haasteena opetuksen toteutuksessa koetaan aikuisten ja nuorten sekaryhmät, joissa työkokemukset vaihtelevat suuresti.

Haastatteluissa keskustelua herätti verkko-opetuksen suunnittelu ja toteutus. Johto, henkilökunta sekä opiskelijat olivat haastatteluissa samaa mieltä siitä, että verkko-opetusta pitäisi suunnitella tehokkaammin ja toteutusta siirtää jatkossa mieluummin opintojen loppupäähän. Opiskelijoiden mielestä jotkin kurssit, kuten ”moniammatillisuus ja monikulttuurinen yhteistyö” eivät toimi pelkästään verkkokurssina, koska erilaisten työelämässä tarvittavien sosiaalisten taitojen kehittyminen vaatii toisenlaisia toteutusmuotoja.

Harjoittelulla on erittäin tärkeä rooli koulutusohjelmassa, mutta opiskelijoiden mielestä harjoittelun ohjauksen suunnittelua voitaisiin tehostaa. Opiskelijoiden haastatteluiden perusteella ohjauksen taso vaihtelee. Lisäksi opiskelijat haluaisivat opiskella kieliopinnoissa myös oman alansa

englantia. Opiskelijat toteavat myös, että opintojaksoissa pitäisi painottaa enemmän käytännön ohjaus- ja neuvottelutaitoja. Opiskelijoiden mukaan opintojaksojen sisältöjen päällekkäisyyttä voitaisiin välttää, jos opettajat tietäisivät paremmin toistensa opettamien opintojaksojen sisältöjä. Näitä opiskelijoiden esille ottamia näkemyksiä voitaisiin huomioida suunnittelussa, kun mietitään verkko-opetuksen soveltamista ja sitä, kuinka koulutuksen sisältö vastaa työelämässä tarvittavia taitoja.

3 Koulutusohjelman opetuksen toteutus

3.1 Opetuksen toteuttamista ohjaavat peruslinjaukset

Yksikön johdon sekä opettajien mukaan koulutusohjelman ja opetus suunnitelman tavoitteiden toteutumisen arvioimisessa hyödynnetään valtakunnallisia kompetensseja, OPALA- kyselyn tuloksia, opintojaksopalautea ja ohjatun harjoittelun yhteydessä koottavaa palautetta. Opiskelijat painottavat opiskelijakyselyjen merkitystä koulutusohjelman arvioinnissa. Tunnetuin näistä palautteista on opintojaksopalaute, jonka sekä opiskelijat että henkilökunta mainitsevat toimivan vaikuttamiskeinona niin yksittäisissä opintojaksoissa kuin koulutusohjelman kehittämisessäkin.

Itsearviointiraportissa mainitaan, että aiemman osaamisen tunnistamista pidetään koulutusohjelman vahvuutena. Kuitenkin haastattelun perusteella sekä yksikön johto että opettajat kokivat tämän merkittävänä haasteena, sillä puolet opiskelijoista on aikuisia ja toinen puoli nuoria. Myös opiskelijat toivat tämän esiin haasteena ja huolena oikeudenmukaisuuden toteutumisesta kuvatessaan esimerkiksi tilannetta, jossa yrittäjyyspolku-opiskelijan ei ollut mahdollista hyväksilukea Jyväskylän ammattikorkeakoulussa suorittamiaan liiketalouden opintoja.

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelmaan on luotu yrittäjyyspolku. Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus laatia henkilökohtainen polku yrittäjyyteen urasuunnitelmassaan. Opiskelijat omaksuvat sisäisen yrittäjyyden toimintatavat, ovat itseohjautuvia ja harjoittelu sekä opinnäytetyö toteutuvat työelämästä lähtöisin olevissa projekteissa. Yrittäjyysosaaminen on kompetenssi, jonka toteutumista seurataan eri opintojaksoissa.

3.2 Opiskelijan oppimisen tukeminen ja ohjaus

3.2.1 Henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laadinta ja uraohjaus

Itsearviointiraportin mukaan yksilöllinen HOPS on opiskelijoiden mielestä hankala toteuttaa. Myös yksikön johdon mukaan yksilölliset HOPS:t ja urasuunnitelmat ovat opetuksen ajoituksessa iso haaste. Johdon mu-

kaan heillä on tavoitteena pyrkiä aitoon luokattomuuteen lisäämällä hankkeissa oppimista ja mahdollisuutta neuvotella yksilöllisistä opiskeluaajoista. Näin pyrittäisiin parantamaan mahdollisuutta edetä opinnoissa omaa tahtia ja valmistua yksilöllisessä ajassa. Tähän asiaan viitaten johto toi haastattelussa esiin pienen koulutusohjelman haasteen kyetä toteuttamaan eri kursseja useammin kuin yhden kerran vuodessa, jolloin mahdollisuus tehdä radikaaleja yksilöllisiä ratkaisuja HOPS:ssa hankaloituu merkittävästi.

Haastatteluissa eräs opiskelijoista totesi, että HOPS:n toteutumista ei paljoa seurata. Hankaluuksia on ollut myös opiskelijatietojärjestelmä Asion toiminnassa. Teknisen ongelmat ovat haitanneet eHOPS:n laatimista ja päivittämistä.

Itsearviointiraportin mukaan opiskelijat kokevat opiskeluun liittyvän tiedon löytymisen yhteisistä verkkopohjaisista oppimisympäristöistä hyvänä, jolloin itseohjautuvuus korostuu ja yhtenäisen tiedon perusteella kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet opiskeluun.

Itsearviointiraportin mukaan HOPS ja uraohjaus ovat selkeä kokonaisuus. Henkilökunta linjaakin tutoropettajan ryhmä- ja yksilöohjauksen yhdeksi merkittäväksi elementiksi opiskelijan ohjauksessa. Osalla opiskelijoista kokemukset tutoropettajan kanssa käydyistä ohjauskeskusteluista oman opetussuunnitelman ja urasuunnitelman kannalta ovat olleet positiivisia, mutta raportin mukaan osa kokee tutoropettajan henkilökohtaisen ohjauksen liian vähäiseksi. Lisäksi he mainitsivat raportissa sekä haastattelussa, että opettajien ohjauskäytäntöjen sekä vaatimusten eroavan merkittävästi toisistaan.

3.2.2 Harjoittelun ohjaus

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijan oppimista harjoittelujakson aikana tuetaan monin eri tavoin harjoittelupaikasta, sen etäisyydestä ja harjoittelujakson pituudesta riippuen. Lisäksi raportissa mainitaan, että henkilöstö korostaa vahvuutena vaihtoehtoisia ohjausmuotoja, kuten sähköpostia ja eri verkkoympäristöjä. Opiskelijat toivat kuitenkin haastattelussa esiin kokeneensa tukemisen kovin vaihtelevana ja mainitsevat jopa ohjauksen puuttuvan täysin joissakin yksittäisissä tapauksissa. Heidän mukaansa tapaamisissa keskustellaan helposti yleisistä asioista, jolloin ohjaukselle ei jää aikaa. Lisäksi he tuovat haastattelussa esiin opettajien resurssien puutteen ja kiireen aiheuttamat ongelmat ohjauksen tasolle.

Harjoittelun tukemiseen liittyneessä keskustelussa haastattelun aikana opiskelijat mainitsivat, että virtuaalinen harjoittelun tukeminen on tällä hetkellä vielä hieman puutteellista vuorovaikutuksen puuttumisen sekä opettajien kiireen vuoksi. Tähän he toivoivat parannusta erilaisten teknologisten ratkaisujen avulla, kuten web-kameran käyttö alku- ja loppupalautteisiin, erilaisten keskustelupalstojen käytön lisääminen jne. Arviointiryhmä esittää, että harjoittelun ohjauksen menetelmiä tulisi edelleen kehittää.

3.2.3 Opinnäytetöiden ohjaus

Itsearviointiraportissa mainitaan, että sosiaali- ja terveystieteille luotu opinnäytetyöprosessi ohjaa tarkasti opiskelijan ohjausta. Prosessista on luotu verkkoon oppimisympäristö, josta opiskelija saa tietoa opinnäytetyöprosessin vaiheista ja tehtävistä. Prosessin mukaisesti opiskelija osallistuu opinnäytetyön aihe-seminaareihin, joissa hän saa ohjausta opettajalta ja opintojaksolle osallistuvilta opiskelijoilta. Lisäksi raportissa mainitaan, että opinnäytetyöt ovat pääsääntöisesti työelämälähtöisiä.

Yksikön johdon ja henkilöstön haastattelun mukaan opinnäytetöiden merkitys työelämälle on vaihteleva, sillä opiskelijoiden intressit määrittävät usein opinnäytetöiden suuntautumista. Opiskelijat kertovat haastattelussa, että he tekevät opinnäytetöillään ammattiryhmää tunnetuksi ja laajentavat työllistymismahdollisuuksiaan. Arviointiryhmä näkee, että yksilöllinen näkökulma opinnäytetöissä on myönteinen asia, mutta ohjauksen näkökulmasta siitä saattaa syntyä myös haasteita.

3.2.4 Opetus- ja opiskelumenetelmien valinta ja erilaisten oppimistyylien huomioiminen

Itsearviointiraportin perusteella opetus- ja opiskelumenetelmien valinta sekä erilaisten oppimistyylien huomioiminen näkyy opetuksessa. Raportissa on maininta, että opintojaksojen alkaessa suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa sisältö ja menetelmät osaamistavoitteiden suunnassa. Lisäksi todetaan, että menetelmien valinnassa pyritään joustavuuteen ja opiskelijoiden oppimistyylien sekä yksilöllisyyden huomioimiseen. Sekä henkilöstön haastattelun että raportin perusteella ryhmäkoot ja opettajien resurssit kuitenkin määrittävät melko paljon kuinka kyseisiä asioita voidaan käytännössä huomioida. Haastattelun perusteella opettajat mainitsevat, että tämä toteutuu lähinnä mahdollisuutena suorittaa tehtävät ja tentit eri tavoilla.

Opiskelijat toteavat oman ajan yksilöllisen käytön mahdollistuvan virtuaalisuuden lisääntymisen myötä, mutta samalla he kritisoivat sen heikentävän auditiivisen opiskelijan mahdollisuutta saada tukea omalle oppimiselleen. Lisäksi he tuovat erityisenä huolenaan esiin virtuaaliopetuksen lisääntymisen. Yksittäisen opiskelijakommentin mukaan sitä tulisi tarkastella kriittisemmin suhteessa ammatin vaatimuksiin. Mahdollisena kehittämisehdotuksena opiskelijat toivoivat opintojen alkuun enemmän lähiopetusta ja virtuaaliopintojen ajoitusta opintojen loppuun. Myös johto ja henkilöstö toivat tämän näkökulman esiin.

3.2.5 Oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentaminen

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö nostaa koulutusohjelman vahvuudeksi erilaisten oppimista edistävien oppimisympäristöjen ja työelämäyhteyksien rakentamisen. Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskukseen (entinen Fysipiste) autenttinen ympäristö toimii opiskelijan harjoittelun monimuotoisena oppimisympäristönä. Palvelutoiminnassa korostuvat työelämä- ja yrittäjyyslähtöisyys. Monipuoliset koulun ulkopuoliset harjoittelupaikat, joita opiskelijat voivat etsiä itsenäisesti tai harjoittelusta vastaavan opettajan tukemana, antavat opiskelijalle mahdollisuuden harjoitella myös muissa erilaisissa autenttisissa ympäristöissä. Opiskelijat voivat harjoitella myös kotipaikkakunnallaan ja rakentaa tällä tavoin työelämäyhteyksiä tulevaa työuraansa varten. Oppimisympäristöinä toimivat myös työelämälähtöiset projektit ja yrittäjyyspolku, jotka tarjoavat oppimiskokemuksia projektityöstä ja sisäisestä yrittäjyydestä.

Haastateltavat opiskelijat kokivat kuitenkin, että Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa suoritettavien harjoittelujen koordinoinnissa olisi kehittämisen varaa. Opiskelijoiden mukaan harjoittelu voi joissakin tapauksissa jäädä yksinäiseksi, eikä se tue riittävästi oppimista. Heidän mielestään harjoittelun mielekkyyttä voisi parantaa panostamalla enemmän harjoittelun ohjaukseen. Tällä hetkellä kuntoutusohjaajilla ja toimintaterapeuteilla on vain yksi ohjaaja, mikä on opiskelijoiden näemyksen mukaan liian vähän.

Erityisen merkittävä havainto ristiinarviointiryhmälle syntyi, kun opiskelijat mainitsivat heidän oman vastuunsa työelämäyhteyksien rakentumisesta ja koulutusohjelmansa tunnettavuuden kasvattamisesta. Raportissa mainitaan useassa kohdassa koulutusohjelman vahvuutena laaja-alaiset työelämä- ja sidosryhmäyhteydet. Kuitenkin itsearviointi-

raportin mukaan opiskelijoiden vastauksista ilmenee, että opettajien työelämäyhteyksiä pitäisi hyödyntää enemmän opetuksessa mm. vierailukäyntien ja vierailijaluentojen muodossa.

3.3 Työelämäyhteyksien ja T&K-työn hyödyntäminen oppimisessa ja opetuksessa

Yksikön johdon ja henkilöstön mukaan koulutusohjelman työelämäyhteydet ovat laajat ja monipuoliset niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti. Kuitenkin itsearviointiraportissa mainitaan, että henkilöstö näkee kumppanuuden kehittämisen tärkeimpien yhteistyökumppanien kanssa yhtenä tulevaisuuden haasteena. Lisäksi henkilöstö mainitsee raportissa erityisenä kehittämisen haasteena opetuksen ja tutkimus- ja kehittämissuorituksen (T&K-työn) yhdistämisen sekä työelämälähtöisten projektien lisäämisen. Myös opiskelijat tuovat raportissa esiin, että T&K-työstä saadut oppimiskokemukset ovat jääneet vähäisiksi.

Erityisen merkillepantavana ristiinarviointiryhmä koki opiskelijoiden haastattelussa sekä itsearviointiraportissa esiin nousseet maininnat T&K-työhön liittyneestä tietämättömyydestä. Raportin mukaan 33 prosenttia vastaajista ei tiedä mitä T&K-työ tarkoittaa tai eivät osaa sanoa miten sitä hyödynnetään opetuksessa. Yksikön johto toi myös esiin seikan, että opiskelijat eivät tiedä mitä lyhenne tarkoittaa, jolloin saattaa syntyä tilanne, että todellisuudessa opiskelija on ollut mukana T&K-työssä tietämättä tätä itse. Mahdollisena kehittämisen kohteena saattaisi olla tämän asian selkiinnyttäminen, sillä myös opiskelijoiden haastatteluissa tuli ilmi, etteivät he tieneet esimerkiksi missä T&K-yksikkö sijaitsee.

Johdon haastattelun mukaan T&K-työn ja opetuksen integroinnissa on vielä paljon tehtävää. Myös itsearviointiraportissa henkilöstö tuo esiin haasteena koulutusyksiköiden opettajien yhteistyön kehittämisen ja lisäämisen sekä opetuksessa että T&K-työssä. Arviointiryhmä pitää tätä kehityspyrkimystä kannatettavana.

3.4 Koulutusyksiköiden ja -ohjelmien välinen yhteistyö

Itsearviointiraportin mukaan hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa tehdään sosiaali- ja terveysalan eri koulutusohjelmien ohjaajien, opettajien ja opiskelijoiden kesken kiinteätä yhteistyötä, mutta opetuksessa monialainen ja -ammattillinen yhteistyö on vielä vähäistä. Tämä kehittämishaaste on tiedostettu, ja syksyllä 2008 alkavaan ope-

tussuunnitelmaan on suunniteltu – myös opiskelijoiden toivomuksesta – opintojaksoja, joissa monialainen ja -ammattillinen yhteistyö toteutuu. Raportissa mainitaan lisäksi, että koulutusohjelmien ja -yksiköiden välinen yhteistyö on lisääntynyt yksittäisten opinnäytteiden ja työelämä- lähtöisten projektien aikana.

Arviointivierailun haastattelussa johdon edustajat totesivat kuitenkin suoraan, että eri koulutusohjelmien opettajat tekevät liian vähän yhteistyötä. Myös opiskelijat olivat haastattelussa sitä mieltä, että sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelmien opiskelijat eivät tunne eivätkä osaa hyödyntää riittävästi toistensa osaamisalueita. Kuntoutusohjauksen koulutusohjelma on sosiaali- ja terveystieteiden rajapinnassa, mikä lisää yhteistyön merkitystä. Johdon haastattelussa ilmeni, että koulutusohjelman opettajista kaksi on erikoistunut fysioterapiaan ja yksi terveystieteiden koulutusohjelmaan, mutta erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden näkökulmaa kaivattaisiin koulutukseen lisää. Yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelman kanssa on tehty, mutta opettajien mukaan henkilöiden vaihtuvuus on vaikeuttanut pysyvemmän yhteistyön kehittymistä.

Itsearviointiraportissa mainitaan, että opiskelijoiden mielestä eri koulutusyksiköiden opiskelijoiden välinen yhteistyö toteutuu lähinnä kieliopinnoissa. Erityisesti mainitaan opintojakso International Skills. Arviointivierailun haastattelussa opettajat mainitsivat lisäksi erilaiset teemapäivät, joissa eri koulutusohjelmien opiskelijat kokoontuvat yhteen. He kuitenkin myönsivät yhteistyön olevan kehittämishaaste.

3.5 Opettajien yhteistyö opetuksen toteuttamisessa

Itsearviointiraportin mukaan koulutusohjelman sisällä tehtävä opettajien yhteistyö tulee näkyviin ainakin opintojaksojen suunnittelussa, jossa tehdään tiivistä yhteistyötä. Viime aikoina myös yhteistyö T&K-projekteissa toimivien henkilöiden kanssa on lisääntynyt ja tätä yhteistyötä kehitetään edelleen yksikön sisäisen hankkeen avulla.

Raportin mukaan opettajien välinen yhteistyö opetuksen toteutuksessa on kuitenkin vielä melko vähäistä sekä koulutusyksiköiden välillä että myös koulutusohjelman sisällä. Arviointivierailun haastattelussa opiskelijat toivat esiin, että kurssien sisällöissä esiintyy jonkin verran päällekkäisyyttä, joka olisi mahdollisesti vältettävissä kiinteämmällä yhteistyöllä opettajien kesken.

3.6 Opintojaksojen toteutuksen ajoitus

Opetuksen ajoitus suunnitellaan opetussuunnitelman, opiskelijoiden urasuunnitelmien ja HOPSien mukaisesti yhteistyössä koulutuspäällikön, tutoropettajien ja yliopettajien kanssa. Itsearviointiraportissa todetaan, että työsuhteessa tapahtuva harjoittelu ja opintojen 5. jakso ovat tuoneet joustavuutta opintojen suorittamiseen. Arviointivierailun haastattelussa johto totesi kuitenkin, että opetuksen ajoitukseen liittyy myös kehittämishaasteita. Koulutusohjelma on pieni, joten kutakin kurssia pystytään tarjoamaan vain kerran vuodessa. Alalla on vahva perinne kontaktiopetuksessa, mutta ajoitusta on pyritty kehittämään joustavammaksi lisäämällä virtuaaliopetuksen määrää.

Haastattelussa opiskelijat esittivät myös kritiikkiä opintojen ajoitusta kohtaan. Heidän mukaansa kurssitarjonta täytyy katsoa uudelleen jokaisen jakson alussa. Joissakin tilanteissa voi myös käydä niin, että haluttua opintojaksoa ei välttämättä olekaan tarjolla oikeaan aikaan, tai sitten se on peruttu pienen osallistujamäärän vuoksi. Opiskelijat toivovat haastattelussa myös enemmän tietoa siitä, onko esimerkiksi sosionomien koulutusohjelmassa sellaisia sisältöjä, joita opiskelijat voisivat hyödyntää.

Johdon mukaan opiskelijat etenevät opinnoissaan yksilöllisesti. Opetus on myös aidosti luokatonta, ja opiskelijan valmistuminen riippuu suoraan opiskelijan omasta panostuksesta. Koulutuspäällikkö totesi haastattelussa, että mikäli jokin kurssi puuttuu opiskelijalta valmistumisvaiheessa, pyritään räätälöimään opiskelijalle yksilöllinen suorittamismahdollisuus. Syksyllä 2008 otetaan koulutusohjelmassa käyttöön uusi osaamis pohjainen opetussuunnitelma, jossa opiskelijoiden yksilölliset kehittämismahdollisuudet huomioidaan entistä paremmin.

4 Koulutusohjelman tulokset ja opiskelijoiden oppiminen

4.1 Koulutusohjelman tavoitteiden ja opetussuunnitelman toteutumisen arviointi ja varmistaminen

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että koulutusohjelman ja opetussuunnitelman tavoitteiden toteutumisen arvioimisessa hyödynnetään valtakunnallisia kompetensseja, OPALA-kyselyn tuloksia, opintojaksopalautetta ja ohjatun harjoittelun yhteydessä koottavaa palautetta. Lisäksi opiskelijat painottavat opiskelijakyselyjen merkitystä koulutusohjelman arvioinnissa. Ristiinarviointivierailulla niin johto, henkilöstö kuin opiskelijatkin olivat sitä mieltä, että opintojaksopalautteen kerääminen tekee koulutusohjelman ja opintojaksojen kehittämistyöstä jatkuvaa.

Ristiinarviointivierailulla johto kertoi, että kompetenssien kehittämisen arviointi toteutuu parhaiten harjoittelujaksoilla. Kompetenssien kehittymistä harjoittelujaksoilla arvioidaan harjoittelupaikkoja valitessa, harjoittelun tavoitteita asetettaessa ja opiskelijoiden harjoittelun itsearvioinneissa. Opiskelijat tekevät harjoitteluista harjoitteluraportin, johon liittyy itsearviointia, ja jossa opiskelijat peilaavat oppimistaan suhteessa kompetensseihin. Johdon mielestä HOPS:n ja kompetenssien yhdistämisessä ollaan pidemmällä kuin monessa muussa koulutusohjelmassa. Johto mainitsi arviointivierailulla myös, että valmistuvien opiskelijoiden kanssa keskustellaan ja näissä keskusteluissa mitataan kertynyttä osaamista. Koulutusohjelman sisältöä arvioidaan ja kehitetään saadun palautteen avulla.

Haastatteluissa johto ja henkilöstö mainitsivat, että koulutusohjelmassa on tehty opinnäytetyö koulutusohjelman kymmenen vuoden historian aikana valmistuneille, ja tätä kautta on saatu hyvää tietoa koulutusohjelman tavoitteiden toteutumisesta. Arviointivierailulla tuli myös ilmi, että koulutusohjelman yliopettaja on ollut kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman työryhmän puheenjohtajana valtakunnallisessa ARENE:n kompetenssityössä sekä opetusministeriön asettamassa terveysalan ammattikorkeakouluopintojen vaatimustasomäärittelyjen työryhmässä (ns. TERVA-työryhmä). Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmassa kertynyttä tietoutta on testattu ja arvioitu uudelleen näissä ryhmissä.

Opiskelijoiden työllisyys vuosi valmistumisen jälkeen on hyvällä tasolla (87,5 % vuona 2007). Tästä voidaan päätellä, että koulutusohjelmasta valmistuu osajia, joilla on kysyntää työelämässä.

4.2 Työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin

Itsearviointiraportin mukaan työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin toteutuu selkeimmin sekä opiskelijoiden että henkilökunnan mielestä harjoittelun ja opinnäytetöiden yhteydessä saadun palautteen avulla. Ristiinarviointivierailulla vahvistui entisestään käsitys, että harjoittelun arvioinnissa työelämä on vahvasti mukana. Johto näki, että työelämän mukanaolo koulutusohjelman toteutuksessa on tärkeää, jotta koulutusta voidaan suunnata oikein työelämän tarpeisiin. Ristiinarviointivierailulla johto myös mainitsi, että hankkeistettuja opinnäytetöitä tehdään koulutusohjelmassa paljon. Vuonna 2007 kaikki opinnäytetyöt olivat hankkeistettuja. Työelämä osallistuu siis myös tällä tavoin koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.

Itsearviointiraportissa mainittiin, että työelämän osallistuminen koulutusohjelman toteutuksen arviointiin mahdollistuu myös neuvottelukunnan ja opetussuunnitelmatyötä varten koolle kutsutun suunnitteluryhmän toiminnassa. Neuvottelukunta on koulutusohjelmakohtainen ja edustajia on niin johdosta, henkilöstöstä, opiskelijoista kuin työelämästäkin. Ristiinarviointivierailulla henkilöstö kertoi, että neuvottelukunta kokoontuu pari kertaa vuodessa pohtimaan koulutuksen sisältöjä ja rakennetta ja tällä tavoin osallistuu koulutusohjelman toteutuksen ja sen tulosten arviointiin.

Henkilökunta arvioi arviointivierailun haastattelussa, että Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskus on tehokas menetelmä työelämäyhteistyön toteuttamiseen ja ammatillisen osaamisen syventämiseen. Jotkut opiskelijat kokivat, ettei Hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa tehtävä harjoittelu tukenut parhaalla mahdollisella tavalla heidän ammatillista osaamistaan ja kehittymistään. Opiskelijat haluavat harjoittelujaksolla edistää omaa opintojen jälkeistä työllistymistään, ja harjoittelun ohjaus ei ole tyydyttänyt opiskelijoita. Opiskelijat mainitsivat myös, että harjoittelu muualla kuin hyvinvointipalvelutoiminnan oppimiskeskuksessa on myös henkilöstölle hyvä kontaktipinta työelämä-
lähtöisyyden toteuttamiseen koulutusohjelman suunnittelussa.

4.3 Opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arviointi

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että opintojaksoilta kootaan palautetta sosiaali- ja terveystieteiden yksikön yhteisellä palautelomakkeella tai yhteisellä palautekeskustelulla opintojakson päätyttyä. Tämän lisäksi myös opiskelijoiden itsearvioinnit toimivat henkilökunnan mielestä opintojakson arviointivälineinä. Myös arviointivierailulla henkilöstö mainitsi, että opiskelijoille annetaan palautetta teoriaopintojen itsearvioinnista ja tätä palautetta hyödynnetään seuraavilla opintojaksoilla. Palautelomake tai palautekeskustelu opintojaksojen toteutuksen onnistumisen arvioimisessa mainitaan melkein kaikissa opiskelijoiden ja henkilökunnan vastauksissa.

Ristiinarviointivierailulla vahvistui käsitys, että palautetta kerätään paljon ja palautteeseen myös reagoidaan. Vierailulla henkilöstö ja johto kertoivat, että opintojaksoilta kerättyä palautetta hyödynnetään seuraavan opintojaksototeutuksen yhteydessä ja edellisen toteutuskerran palaute käsitellään uuden opintojakson alkaessa ja tuodaan näin tiedoksi opiskelijoille. Ristiinarviointivierailulla johto totesi, että opiskelijoilta tullut palaute on tärkein asia ja kaikki kehitysehdotukset pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Itsearviointiraportissa mainitaan, että opiskelijoiden mielestä arvosanat ovat arvioinnin seuraamisen väline. Opiskelijat kertoivat ristiinarviointivierailulla, että kirjallista palautetta saa harvoin ja yleensä opintojaksosta saa ainoastaan numeerisen arvioinnin, joka tulee Asioon.

Itsearviointiraportin mukaan henkilöstö mainitsee opintojaksopalauteen kokoamisen hyvänä ja systemaattisena kehittämistä välineenä. Johto kertoi haastattelussa, että jokaiselta jaksolta kootaan palaute koulutuspäällikön valitsemista opintojaksoista. Nämä tulokset analysoidaan tarkemmin ja toimitetaan myös koulutuspäällikölle. Ristiinarviointivierailulla niin henkilöstö kuin johto vahvistivat, että opintojaksopalaute on hyvä kehittämistä väline. Henkilökunta oli myös sitä mieltä, että pienessä tiimissä kerättyjä palautteita voidaan analysoida tarkemmin ja palautteet eivät huku liian moniin välikäsiin.

Arviointiryhmän mielestä opintojaksopalauteen kerääminen ja siihen reagointi on koulutusohjelman selvä vahvuus, mutta palautteen keräämisen kattavuutta voisi arviointiryhmän mielestä vielä harkita. Johto ja henkilöstö keräävät ja analysoivat aktiivisesti palautetta. Opiskelijat kokevat edelleen, että palautteesta ja kehittämistoimenpiteistä voisi tiedottaa heille vielä tehokkaammin, vaikka palautteesta viestiminen onkin kehittynyt.

4.4 Opiskelijoiden oppimisen arviointi

Itsearviointiraportissa henkilökunnan mukaan opiskelijoiden oppimista arvioidaan opintojaksoille laadittujen arviointikriteerien pohjalta sekä erityisesti harjoittelun yhteydessä myös yleisten ja ammattispesifisten kompetenssien avulla. Opettajat mainitsevat opiskelijan oppimisen arvioinnissa käytettävien useita erilaisia menetelmiä kuten perinteiset yksilö- tai ryhmätestit, yksilö- ja ryhmätehtävät, seminaarit, tuntiaktiivisuus ja suulliset keskustelut. Kahden viimeisen vuoden aikana on opiskelijan oppimisen arviointivälineiksi kokeiltu verkko- ja kotitenttejä, paneelia ja postereita. Opiskelijat tuovat esille itsearviointiraportin liitteenä olevassa kyselyssä pelkästään perinteisemmät menetelmät. Arviointikäynnin yhteydessä opiskelijat ottivat keskustelussa esille myös muita arviointiin liittyviä menetelmiä mm. oppimispäiväkirjat, ryhmätestit ja erilaiset kirjalliset tuotokset.

Arviointivierailun aikana vahvistui käsitys valittujen kompetenssien käytöstä oppimisen arvioinnin peruslähtökohtana. Kompetensseihin perustuvaa arviointia käytetään aiemmin opitun tunnistamisessa, oppimisen arviointikohteiden valinnassa sekä harjoittelun ja valmistumisen yhteydessä. Opiskelijat näkevät oppimisen arvioinnin osoittavan tavoitteisiin pääsyä. Vierailun aikana henkilöstö kertoi, että arviointikriteerit laaditaan opintojaksojen suunnitteluvaiheessa. Harjoittelulle on oma kirjallinen kriteeristö. Arvioinnin perustana oleva kriteeristö on saatavilla verkossa olevasta oppimisympäristöstä. Sekä henkilökunta että opiskelijat kertoivat, että itsearviointia käytetään harjoittelun arvioinnissa. Laadullinen arviointi nähdään tärkeänä etenkin ammattiaineissa.

Opiskelijat tiedostavat selvästi sen, mitä opintojaksolta vaaditaan, mutta arviointisuorituksiin vaikuttava asteikko tuntuu jäävän opiskelijoille epäselväksi. Arvioinnin merkitys opiskelijalle on tärkeä oman kehittymisen kannalta, ja yksilöllisen sanallisen palautteen antaminen opiskelijalle kehittämistä vaativilla osa-alueilla vaikuttaa tulevaan oppimiseen. Haastattelun perusteella opiskelijat odottavat saavansa nykyistä enemmän laadullista palautetta. Henkilöstön mukaan suullista palautetta annetaan, mutta opiskelijat olivat sitä mieltä, että sitä ei ole riittävästi. Tukea oman oppimisensa arviointiin opiskelijat kokevat saavansa HOPS-keskustelusta.

Arviointiryhmä katsoo, että arvioinnissa on käytössä hyviä ja monipuolisia välineitä ja työtapoja. Opetussuunnitelman uudistamisessa arviointikriteerien laatiminen osaamisalueisiin ja kompetensseihin on

parhaillaan alkamassa. Opiskelijoiden toivomaa arvioinnin laadullisuutta voidaan lisätä myös johdonmukaisemmalla arviointikriteerien soveltamisella.

4.5 Arviointi- ja palautetiedon hyödyntäminen koulutusohjelman kehittämistyössä

Itsearviointikyselyn mukaan sekä opiskelijat että henkilökunta ovat yhtä mieltä siitä, että arviointi- ja palautetietoa hyödynnetään koulutusohjelman kehittämistyössä. Henkilökunnan mukaan palautteet ovat osa koulutusohjelman kehittämis- ja opetussuunnitelmatyötä. Niitä hyödynnetään opintojaksojen sisältöjen päivityksessä ja ajoituksessa. Itsearviointiraportissa opiskelijat eivät osaa täsmällisesti nimetä alueita, joissa palautetietoa hyödynnetään.

Koulutusohjelman itsearvioinnista selviää myös, että arviointi- ja palautetiedon hyödyntämiseen liittyvissä opiskelijoiden vastauksissa on jonkin verran ristiriitaisuuksia. Osa opiskelijoista on sitä mieltä, että palautetietoa hyödynnetään opintojaksoja kehitettäessä, mutta muutoksia on ollut vaikea havaita opiskeluaikana. Arviointivierailun aikana opiskelijoiden kanssa käydystä keskustelusta ilmeni, että palautteen käsittelyssä on tapahtunut edistymistä. Opiskelijat saavat paremmin tietoa opintojaksolla kerätystä palautteesta ja siitä, miten sitä on hyödynnetty uusissa toteutuksissa.

Arviointikäynnin aikana opettajat kertoivat, että opintojaksopalautteella kehitetään yksittäisiä opintojaksoja. Palautteiden pohjalta harkitaan muutoskohteet. Opintojaksojen aikana voidaan tehdä helposti ja joustavasti muutoksia. Opettajat kertovat myös hyödyntävänsä opiskelijoiden kanssa käytävissä urakeskusteluissa esille tulevia asioita opetuksen suunnittelussa. Koulutusohjelman sisältöä ja rakennetta kehitetään myös koulutusohjelman oman neuvottelukunnan kautta. Palautetieto on osa tätä toimintaa. Neuvottelukunnan opiskelijaedustaja tuo omia ja ryhmän mielipiteitä esille. Kuten jo aiemmin on todettu, työelämältä hankittua palautetta on hyödynnetty uuden opetussuunnitelman valmistelussa ja laadinnassa.

Arviointivierailulla opiskelijat näkivät aikuisopiskelijoiden vahvuudeksi kyvyn keskustelemaan arviointiin, ja sitä tulisi heidän mielestään hyödyntää paremmin. Ammattikorkeakoulun yhteinen palautelomake koettiin vähemmän hyödylliseksi koulutusohjelman kehittämistyössä. Koulutusohjelma on itsearviointiraportissaan tunnistanut kehittämishaas-

teekseen palautteen keräämisen ja analysoinnin systematisoinnin. Myös kehittämistoimenpiteiden jäsentyneempään sopimiseen ja seuraamiseen tarvitaan panostamista. Kehityksen tuloksista tulee tiedottaa opiskelijoita selvemmin ja toisaalta ohjata heitä myös tarkan ja informatiivisen palautteen antamiseen.

Koulutusohjelmassa kerätään erityyppistä monipuolista palautetietoa opintojen eri vaiheissa. Opiskelijat eivät tunnista, miten palautetietoa oikeastaan hyödynnetään. Opiskelijoille voisi kertoa selvemmin, minkälaista palautetta opintojakso on saanut aikaisemmilta toteutuskerroilta ja mitä toimenpiteitä sen pohjalta on tehty alkavassa toteutuksessa.

4.6 Seuraavat keskeiset vaiheet koulutusohjelman kehittämisessä

Koulutusohjelman seuraaviksi keskeisiksi kehittämishaasteiksi itsearviointiraportin perusteella nousevat T&K-toiminnan ja opetuksen yhdistäminen, opetusmenetelmien kehittäminen verkko-opintojen suuntaan ja yhteistyön syventäminen muiden koulutusohjelmien kanssa niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kansainvälisyyden yhtenä muotona ehdotetaan englanninkielisen verkko-opetuksen kehittämistä. Koska koulutusohjelmaa ei muualla Euroopassa tunneta, voisi siitä kehittää vientituotteen. Myös opiskelijoiden lähteminen kansainväliseen vaihtoon on hankalaa, koska vastaavia koulutusohjelmia ei löydy Euroopasta.

Ristiinarviointivierailulla koulutusohjelman yhdeksi kehittämishaasteeksi nousi myös koulutusohjelman tunnettavuus. Koulutusohjelma on pieni ja kansallisestikin ainoa laatuaan nuorisopuolella. Henkilökunta toivoi koulutusohjelman tunnettavuuden lisäämiseksi apua JAMK:n viestintäpalveluilta. Vetovoimaisuusluvut osoittavat, että koulutusohjelman tunnettuus sosiaali- ja terveystieteiden hakijoiden keskuudessa on vähäistä. Vuonna 2007 koulutusohjelmaan haki 3,6 ensisijaista hakijaa aloituspaikkaa kohden. Vastaava luku koulutusalaalla on 7,4 ja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 4,7. Tunnettavuuden parantaminen lisääisi koulutusohjelman vetovoimaa ja edistäisi työllistymistä ja harjoittelumahdollisuuksia.

Ristiinarviointivierailulla henkilöstö kertoi, että T&K-toiminnan ja opetuksen yhdistäminen on haasteellista. Tällä hetkellä T&K-toiminta näkyy joillakin opintojaksoilla, joita on toteutettu työelämän projektien kautta. Henkilöstö kaipasi enemmän tietoa ja yhteistyötä ammattikorkeakoulun T&K-palveluiden kanssa. Tietoisuutta T&K-palveluiden mahdollisuuksista pitäisi lisätä.

Itsearviointiraportissa kerrotaan, että palautetiedon keruu on systemaattista ja palautetta kerätään paljon. Kehittämishaasteena mainitaan kuitenkin palautetiedon kehittämistoimenpiteiden selvempi tiedottaminen opiskelijoille. Arviointivierailulla henkilöstö oli samaa mieltä, että palautteen kehittämistoimenpiteistä pitäisi viestiä opiskelijoille tehokkaammin. Opiskelijatkin kokivat, että palautteen hyödyntämisestä ja kehittämistoimenpiteistä ei saa riittävästi tietoa.

Virtuaaliopintojen ajoituksessa ja sisältöjen suunnittelussa tulisi huomioida opintojaksojen tavoitteet. Opiskelijat toivoivat, että virtuaaliopintojen painopistettä siirrettäisiin opintojen alkuvaiheesta opintojen loppupuolelle. Johto kertoi haastattelussa, että tähän suuntaan ollaan koulutusohjelmassa etenemässä.

5 Koulutusohjelman toteuttamista tukevat palvelut ja tukitoimet

Tukipalveluita ovat

- laatu ja arviointityö
- viestintäpalvelut
- kirjasto- ja tietopalvelut
- T&K-kehittämispalvelut
- tietohallintopalvelut ja mikrotuki
- opintotoimiston palvelut
- kv-toimiston palvelut
- koulutuksen kehittämispalvelut
- talous-, henkilöstö- ja tilapalvelut
- opiskelijaterveydenhuolto, työterveyspalvelut.

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelman itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat kokevat palautteen perusteella tukipalvelut tärkeiksi, sillä ne luovat opiskelua tukevat rakenteet koulutusohjelman ympärille. Erityisesti opiskelijat kiittävät kirjasto- ja tietopalveluiden toimintaa, ja tämä näkemys vahvistui myös opiskelijoiden haastattelussa. Resurssien lisäys yksikössä toimivalle opintotoimistolle tuodaan puolestaan kehittämiskohteena esille henkilöstön haastattelussa. Tällä hetkellä resurssit eivät riitä toimiston pitämiseen auki koko ajan, mistä tulee jatkuvasti palautetta. Tämä näkyi myös itsearviointiraporttiin liittyneessä opiskelijapalautteessa. Opintotoimiston palvelut koetaan kuitenkin raportin mukaan joustaviksi ja palvelualttiiksi.

Sekä itsearviointiraportin että haastattelujen pohjalta erityiseksi kehittämiskohteeksi nousi opiskelijaterveydenhuolto. Opiskelijat kokevat saavansa huonosti opiskelijaterveydenhuollon palveluja. Moni ei myöskään tiedä sitä, mitä palveluita opiskelija voisi opiskelijaterveydenhuollon kautta saada ja missä opiskelijaterveydenhuollon toimipiste on. Lisäksi kielteistä palautetta annetaan terveydenhuollon ja etenkin lääkärin palveluasenteesta. Henkilöstö kertoi haastattelussa, että opiskelijatervey-

denhuollosta tiedotetaan erityisesti opintojen alkuvaiheessa sekä muutoin Intrassa ja opinto-oppaassa. Arviointiryhmä ehdottaa, että jatkossa opiskelijaterveydenhuoltoa koskevaan tiedotukseen pitäisikin panostaa enemmän niin yksiköiden kuin koko Jyväskylän ammattikorkeakoulun tasolla. Aktiivisempaa tiedotusta tulee olla riittävästi opintojen alkuvaiheen ohella myös opintojen myöhemmissä vaiheissa, sillä palautteen ja haastatteluiden perusteella voidaan olettaa, että kirjallinen tiedotus Intrassa ja opinto-oppaassa ei riitä.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijat eivät tunne tai eivät koe merkityksellisenä viestintäpalveluita, ura- ja rekrytointipalveluita, tutkimus- ja kehittämispalveluita tai tilapalvelua, koska niistä ei ollut yhtään mainintaa opiskelijapalautteessa. Tilojen osalta opiskelijat toivovat rauhallisia paikkoja, joihin heillä olisi mahdollisuus siirtyä päivän aikana. Edellä mainitut palvelut ovat jääneet raportin mukaan vieraaksi tai epäselväksi myös henkilökunnalle. Viestintäpalveluista todettiin arviointivierailulla, että johto ja henkilöstö toivovat yhteistyön viestintäpalvelujen kanssa kehittyvän parempaan suuntaan. Viestintäpalveluiden toivotaan edistävän yhteistyössä koulutusohjelman kanssa ennestään melko tuntemattoman koulutusohjelman markkinointia. Tämä tarve kasvaa entisestään, kun koulutuksen valtakunnallinen rooli korostuu ja yhteistyö Pirkanmaan ammattikorkeakoulun kanssa alkaa. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan olleet tietoisia siitä, että viestinnän kanssa voisi tehdä yhteistyötä markkinoinnissa. Lisäksi haastateltavat toivat esille, että viestintäpalveluilta ei ole saanut tarvittaessa apua esimerkiksi yhteistyökumppaneille toimitettavan markkinointimateriaalin tekemisessä. Itsearviointiraportissa toivotaan tukea vieraskielisen esittelymateriaalin tekemiseen.

Arviointivierailulla tarkennettiin myös haastateltavien näkemystä tutkimus- ja kehittämispalveluista. T&K-palvelut koetaan yhdeksi keskeiseksi tukipalveluksi, mutta palvelujen etäisyys ja irrallisuus yksikön tai koulutusohjelman omasta T&K-työstä koettiin ongelmaksi. Henkilöstö on tutustunut T&K-palveluihin projektityöskentelyn kautta, mutta tavallisessa opettajantyössä T&K-palveluiden rooli ei näy riittävästi. Henkilöstö toivoi, että T&K-palvelujen tarjontaa tehdään konkreettisemmaksi myös opettajan työtä tekeville, jotta jokainen tietäisi mitä palveluja on mahdollista saada ja keneen voi ottaa yhteyttä eri asioissa.

Kansainvälistymiseen liittyvät haasteet ovat kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelmalle merkittäviä. Haastattelussa johto toivoo näiden haasteiden vuoksi lisää pohdintaa siitä, mikä olisi kv-palvelui-

den rooli koulutusohjelman tukena. Yhteistyötä toivotaan nimenomaan mittavammassa, strategisen tason kysymyksissä. Opiskelijat tuovat sekä palautteessaan että haastattelussa esille tyytyväisyytensä sosiaali- ja terveysalan oman yksikön kv-palveluihin.

Itsearviointiraportissa todetaan, että opiskelijoiden mukaan osa käytettävissä olevista tietokoneista on vanhentunut ja laitteet ovat ylikuormitettuja, mikä vaikuttaa osaltaan työskentelymotivaatioon. Arviointivierailulla johto ja henkilöstö nostivat esille erilaisten käytössä olevien tietotekniikkaohjelmien käytettävyyden. Ohjelmien käytön opetteleminen vie liikaa aikaa ja ohjelmien pitäisi haastateltavien mukaan enemmän ”lukea” toisiaan. Henkilöstö kertoi, että tietotekniikkajärjestelmien toimivuudesta tulee myös opiskelijoilta kriittistä palautetta.

Laatu- ja arviointityöstä huomautetaan itsearviointiraportissa, että sen nähdään elävän omaa elämäänsä. Laatuasiat näyttäytyvät opiskelijalle pääosin opiskelijapalautekyselyinä, joten myös laatu- ja arviointityön merkityksestä ja tuloksista tiedottamiseen tulee kiinnittää koulutusohjelman mukaan enemmän huomiota. Koulutuksen kehittämispalveluista itsearviointiraportissa todetaan, että ne ovat ohjeistuksillaan helpottaneet opetussuunnitelman tekoa.

6 Vahvuudet ja kehittämisehdotukset

6.1 Koulutusohjelman vahvuudet

Tarvelähtöisyys

Koulutusohjelmalla on selkeä yhteiskunnallinen tarve väestön ikääntymisen ja yhteiskunnallisen syrjäytymisen myötä. Koulutustehtävä on valtakunnallinen, sillä koulutusohjelma vastaa ainoana yksikkönä nuorten koulutuksesta Suomessa.

Työelämälähtöisyys

Koulutusohjelman kehittämisessä on leimallista valtakunnallinen yhteistyö. Yhteistyö näkyy mm. TERVA-hankkeen, ARENE-työskentelyn sekä valtakunnallisten selvitysten muodossa. Vuorovaikutus työelämän kanssa on tiivistä. Se näkyy mm. harjoittelun toteutuksessa sekä neuvottelukunnan osallistumisena suunnittelutyöhön.

Aiemmin opitun tunnistaminen

Koulutusohjelmassa on totuttu opiskelijoiden aiemmin hankitun osaamisen arviointiin ja hyväksilukemiseen johtuen opiskelijoiden erilaisista pohjakoulutuksista. Koulutusohjelmassa on kehitetty toimivia menetelmiä aiemmin opitun tunnistamiseen.

Yrittäjyyspolun mahdollistaminen opiskelijoille

Opiskelijat voivat jo opintojen alkuvaiheessa valita yrittäjyyspolun opintojensa vaihtoehdoksi. Tästä mahdollisuudesta opiskelijoita informoidaan jo ennen opintojen alkua. Yrittäjyyspolku tunnetaan hyvin koulutusohjelmassa.

Palautteiden hyödyntäminen

Koulutusohjelmaa kehitetään sekä sisäisten että ulkoisten palautteiden avulla. Muutokset viedään käytäntöön nopeasti.

6.2 Ehdotukset koulutusohjelman kehittämiseksi

Yhteistyö ja viestintä yli koulutusohjelmarajojen

Yhteistyö eri koulutusohjelmien ja opettajien kesken on vähäistä, mikä häiritsee monialaisuuden toteutumista koulutuksessa. Yhteistyötä eri koulutusohjelmien opettajien kesken olisi tarpeellista lisätä, jotta osaamista pystyttäisiin hyödyntämään laajemmin ja välttämään päällekkäisyyksiä opetuksessa. Myös yhteistyötä opetuksen ja T&K:n välillä tulisi syventää.

Resurssien ja riskien hallinta

Koulutusohjelman henkilöstömäärä on pieni, mistä aiheutuu ongelmia työn kuormittavuuden hallintaan. Henkilöstömuutokset ovat riski koulutusohjelman suunnittelulle ja toteutukselle. Opetuksen toteutuksessa yhteistyötä tulisi lisätä muiden koulutusohjelmien opettajien sekä työelämän asiantuntijoiden kanssa.

Opintojaksojen ajoitus ja virtuaalisuus

Koulutusohjelmassa on joustavuutta ja yksilöllisiä valintoja tukevia käytäntöjä. Koulutusohjelman pienuudesta johtuvat kerran vuodessa tapahtuvat opintojaksototeutukset, päällekkäisyydet ajoituksessa sekä opiskelijoiden puutteellinen tieto muiden koulutusohjelmien tarjonnasta rajoittavat kuitenkin toteutusta. Koulutusohjelmien välistä yhteistyötä ja tiedotusta opiskelijoille tulisi lisätä.

Virtuaaliopintojen soveltamista tulisi arvioida suhteessa opintojaksojen tavoitteisiin. Vuorovaikutus-, ohjaus- ja neuvottelutaitojen kehittämisessä virtuaaliopintojen mahdollisuudet ovat rajalliset. Virtuaaliopintojen painopisteen siirtämiseen opintojen alkuvaiheesta loppuvaiheeseen olisi perusteita.

Koulutusohjelman tunnettavuus ja markkinointi

Koulutusohjelman suhteellisen lyhyt historia (10 vuotta) ja valtakunnallisesti pieni opiskelijamäärä aiheuttavat sen, että koulutusohjelmaa ei tunneta työelämässä riittävästi. Koulutusohjelman tulisi ottaa aktiivisempi rooli viestinnässä ja tehostaa yhteistyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulun viestintäpalveluiden kanssa.

Kansainvälinen verkostoituminen

Koulutusohjelman kansainvälistä yhteistyötä hankaloittaa vastaavien koulutusohjelmien puuttuminen Euroopasta. Kansainvälistymistä voitaisiin kuitenkin kehittää yhteistyöllä ulkomaisten kuntoutusalaan lähellä olevien koulutusohjelmien kanssa, lisäämällä kansainvälistä T&K-toimintaa sekä myymällä koulutusta ja asiantuntijuutta ulkomaille.

6.3 Ehdotukset tukipalvelujen ja ammattikorkeakoulun toiminnan kehittämiseksi

Opiskelijaterveydenhuollon palvelujen saatavuuteen, palveluasenteeseen ja palveluista tiedottamiseen on puututtava koko ammattikorkeakoulun tasolla.

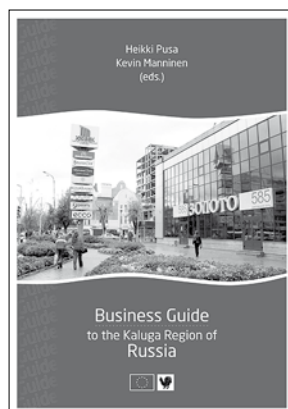
Ammattikorkeakoulun tulisi tehostaa viestintää pienten koulutusohjelmien tunnettavuuden parantamiseksi.

Laadunvarmistuksen tuloksista ja palautetiedon huomioon ottamisesta kehittämistoiminnassa tulisi tiedottaa nykyistä paremmin etenkin opiskelijoille.

T&K-kehittämisspalveluiden tarjoamista palveluista tulisi viestiä henkilöstölle nykyistä perusteellisemmin.

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULUN

Julkaisuja

MYynti JA JAKELU

Jyväskylän ammattikorkeakoulun kirjasto

PL 207, 40101 Jyväskylä

Rajakatu 35

40200 Jyväskylä

Puh. 040 552 6541

Faksi (014) 449 9695

Sähköposti: julkaisut@jamk.fi

www.jamk.fi/kirjasto

www.tahtijulkaisut.net

www.jamk.fi/kirjasto

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

PL 207, 40101 Jyväskylä
Rajakatu 35, 40200 Jyväskylä
Puh. 020 743 8100
Faksi (014) 449 9700
Sähköposti: jamk@jamk.fi
www.jamk.fi

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

HYVINVOINTIYKSIKKÖ

LIIKETOIMINTA JA PALVELUT -YKSIKKÖ

TEKNOLOGIAYKSIKKÖ